

MÁTÉ 8. 26.

LELKIPASZTOR

1950. december 6-6

LELKIPÁSZTOR

EVANGÉLIKUS LELKÉSZI SZAKFOLYÓIRAT

Felélő szerkesztő és kiadó: VEÖREÖS IMRE

Előfizetési ára hivatalos egyházközségi példányoknál egy évre 84 Ft, félévre 42 Ft, egy hónapra 7 Ft. Másoknak egy évre 60 Ft, félévre 30 Ft, egy hónapra 5 Ft. — Csekk számla: Lelkipásztor kiadóhivatala, Győr, 803.545.

Szerkesztőség: Sopron, József Attila-u. 42.

Kiadóhivatal: Győr, Petőfi-tér 2.

Engedélyezési szám: 0382/A/Lp/1950. N. M. 1.

TARTALOM

1950 DECEMBER HO

Az igehirdető műhelye: Asmussen, Az egyházi esztendő. dr. Kósa Pál és Muntág Andor	435
Meditációk: Advent 4. vasárnap. Doerne—Tarjáni	439
Karácsony I. ünnepe	440
Karácsony II. ünnepe	442
Karácsony után való vasárnap	443
Újév	444
Vízkereszt ünnepe	446
Vízkereszt után 1. vasárnap	447
Vízkereszt után 2. vasárnap	448
Hetvened vasárnap. Doerne után	450
Karácsonyi exegetikai töredék. dr. Pálfi Miklós	452
Az új Mária-dogma (Assumptio Mariae). dr. Nagy Gyula	453
Egy hónap lelkési munkanaplómból. (Kéértékelés és önvizsgálat) Baláki Zoltán	457
Hallgasson-e az asszony a gyülekezetben? Scholz László	464
Gondolatok szószerkezet alatt. Groó Gyula	464
„...és a földön békesség...”	471
A gyülekezeti őrálók beszédtemái	472
Bevezettük az áldozati vasárnapot. Kovács Géza	474
A mozgó-persely útja. Komjáthy Lajos	475
Az anyaszentegyház vándorútján: Kívánságok temetője, keserűség átka. Veöreös Imre	476
A munka keresztyén értelme a szocialista termelési rendszerben. (Beszámoló az ökumenikus tartalmányi konferenciáról) Pröhle Károly	478
Utmutatás egyházközségi pénztári naplók vezetéséhez és egyházközségi költségeloirányzatok, számadások és vagyonmérlegek készítéséhez. (Minták és tájékoztató). Pröhle Károly	480
Még néhány kertészeti tanács. Görög Ernő	490

Olvasóinknak áldott karácsonyi ünneplést és szolgálatot kíván a Lelkipásztor szerkesztősége.

Az egyházi perikópákhoz illő, oltári szolgálat keretében használható kollektáimádságokat közölt a Lelkipásztor 1940. évfolyama.

Igehirdető műhelye

Asmussen: Az egyházi esztendő

Asmussen híres munkája azzal a feladattal próbálkozik, hogy az ógyházi evangéliumot és epistolát minden vasárnap együtt szólaltassa meg. Ezzel szeretné megadni a vasárnapoknak és az ünnepeknek az egyházi évben képviselt üzenetét. Feladatának megoldása nem minden esetben sikerülhet, hiszen az ógyházi perikóparend több helyen az esetlegesség jegyében áll, de a mai igehirdető jó indításokat kaphat Asmussen kis „prédikációiból” akár délelőtti, akár a délutáni igehirdetéséhez.

Advent 4. vasárnap: Igéret és beteljesülés között.

Ep: Fil 4, 4—7.

Ev: Ján 1, 19—28.

A keresztyén öröm forrása az Úr közelsége. Minden eltörpül számunkra amellet a tény mellett, hogy Jézus Krisztus közel van hozzánk. Ezért tudunk mindig örvendezni. Mivel pedig a szívünk tele van ezzel az örömmel, ki kell eserdulnia. Minden ajándékkal, amit egymásnak adunk, arra az egyetlen nagy ajándékra mutatunk, amivé számunkra Krisztus lett. Ez az ajándék olyan nagy, hogy ha annak birtokában vagyunk, minden gondunk, bajunk eltörpül mellette.

Istennek a Krisztusban adott ajándéka figyelmeztet arra, hogy Isten nem adott meg még mindent. Minden igehirdetőnek arra a Jézus Krisztusra kell mutatnia, aki jön (paruzia). Az egyház, és minden munkája annak a Jézus Krisztusnak az útegyengetője, aki eljövendő.

A keresztyén ember útja ezért hűből hitbe vezető út. Isten ígérete által nyertük el Isten ajándékát, de csak azért, hogy újabb ajándéokra várjunk. Ha a keresztyénség csak abból élne, amit Isten már tett, könnyen elbizakodottá válnék; ha pedig csak arra várna, ami ígéretként még előtte van, elvesztené azt a békességét és örömét, amit a Jézus Krisztusban való hit már most ad.

A keresztyén gyülekezet csupa élet. Telve van hálaadással azért, mert Isten beteljesítette ígéretét és megpárfót adott. Telve van könyörgéssel azért, hogy Isten tegye teljessé az ő ígéretét.

Karácsony: Isten a törvény alatt

Karácsony este: Az Isten Fia és az ige.

Ep: Zsid 1, 1—12.

Ev: Ján 1, 1—14.

A Fiú az Isten testté lett igéje. A nyilvánkoztatásnak az a legnagyobb tilka, hogy Jézus Krisztus nemcsak szólja, mondja, beszél az Isten ígétét, hanem Ő maga az Ige. Ahol Isten szól az emberhez, Jézus Krisztus által szól; ahol Jézus Krisztus szól az emberhez, ott Isten szól.

Istennek Igéje (Jézus Krisztus) kezdettől fogva élő valóság. A világ általa lett és nála nélkül semmi sem lett, ami lett. Mi mindnyájan általa lettünk, de ez a tény nem volt számunkra nyilvánvaló addig, míg Jézus Krisztusban az ige testté nem lett. Sőt testlétele után sem akarunk ebben hinni, mert jobban szeretjük a sötétséget, mint a világosságot.

Az *ige testté lett*. A Teremtő így teremtménnyé és a láthatatlan láthatóvá vált. A bellehemi gyermekben magát Istent érinthetjük és tapinthatjuk. Isten fenségét és képmását láthatjuk egy emberben, aki hasonló hozzánk. *Jézus Krisztusban történt az ítélet napja előtt Isten utolsó kinyilatkoztatása.* Több kinyilatkoztatás nem lesz, csak az ítélet.

Jézus Krisztus Isten Fia. Igéje lett Benne testté. Istennek képmása, akiben megjelent Isten dicsősége az emberek között.

Karácsony I. ünnepe: A karácsony ténye.

Ep: Tit 2, 11—14.

Ev: Lk 2, 1—14.

Jézus Krisztusban az Isten lett emberré. (Deus incarnatus.) „Valóságos ember, született szűz Máriától.” Mint tehetetlen gyermeket gondozza Mária. A földi történelem világába lép, amelynek uralkodója Augustus római császár volt, Isten Igéje, amely kezdetben vala és aki által minden lett: testté lett.

Isten dicsősége jelent meg a földön Jézus Krisztusban. Ez a dicsőség az emberek örömeinek állandó forrása. A testtélettel által veszi Isten birtokába a világot, mely nem akar az Övé lenni. (Ján 1:11). Jézus Krisztus eljövetelelől tudja meg a világ, hogy van Isten. Nem kell egyedül hordoznia a szenvedését, ezért jelent a hívő számára a karácsony igaz örömöt.

A testté lettel által Isten azt is megparancsolja nekünk, hogy a hitetlenséget és e világi kívánságokat megtagadjuk, mértékletesen, igazán és szentül éljünk a jelenvaló világban. A bellehemi istállóban levő Gyermek által vesz Isten birtokába minket és azt akarja, hogy senki máséj ne legyünk, hanem csak egyedül az Övéi. Aki azonban a bűnnek szolgál, más istent ismer el urának, nem a Jézus Krisztust.

Jézus Krisztusnak a bellehemi istállóban való megszületése új világnak az ígérete is: amint Isten Bellehembben alázatosságban jelent meg, úgy dicsőségben fog visszajönni és akkor népének, az Őbenne hívőknek dicsősége is nyilvánvalóvá válik.

Az Ő- és Újtestamentumi Szentírás bizonyága szerint Jézus Krisztus az Isten igéje, akit hallgatunk, akiben életünkben, halatunkban hinnünk és akinek engedelmeskednünk kell.

Karácsony II. ünnepe: A karácsonyi hit.

Ep: Tit 3, 4—7.

Ev: Lk 2, 15—20.

Aki hiszi az Evangéliumnak azt az üzenetét, hogy Isten értünk emberré lett, az aszerint is él. Isten azt akarja, hogy szaván fogjuk. Azt akarja, hogy meggyőződjünk: Ő csakugyan úgy tesz, ahogyan nekünk hirdette. Ugy adunk Istennek dicsőséget, hogy komolyan vesszük, amit Ő ígér.

Az emberek előtt tett biznyságtételünkben látszik meg, hogy mi Isten éreztünk véghezvitt cselekedetért dicsérjük Őt. Ha életünkben ilyen biznyságtétel nem látható, kérdéses, hogy valóban hisszük-e Istennek azt a kegyelmes cselekedetét, amit számunkra Fiának e világra jövelele jelent. Ha Isten meggyőzött minket erről (Jer 31:18), ami a szívünkön, az az ajkunkon is lesz. Új életű emberré leszünk.

Az új élet elnyerésére rendelte Isten a keresztséget. A keresztségben Isten irgalmából újjászületünk (v. ö. Kiskáté). Helyreáll Istennel elvesztett közösségünk, mert Isten új embert teremt, aki az örök élet örököse. Így teszi bennünk a keresztség teljessé azt, amit Isten karácsonykor a bellehemi istállóban elkezdett.

Jézus Krisztus számunkra Isten bűnbocsánatának ígérete, de egyben Istennek egész életünkre való ígénye is.

Karácsony utáni vasárnap: Krisztus megvált a törvénytől.

Ep: Gal 4, 1—7.

Ev: Lk 2, 33—40.

Jézus Krisztus megváltott minket a törvénytől. Az idők teljességében Isten Őt magát is a törvény alá helyezte, amely alatt él minden test ezen a világon. A törvény alatt él a világ Krisztus nélkül. „Törvény alatt őriztetünk egybezárván az eljövendő hit kinyilatkoztatásáig.“ (Gal 3:23). A törvény szükségese azért, hogy megőrizzen a pusztulástól, mint a gyámok és gondviselők a kiskorú örökösöt. Ezt a törvény-börtönt feszítette szét Jézus Krisztus.

A törvénytől szabadító Krisztus két táborra osztja a világot. Minnek-utána a törvényt betömlötte, erejét megtörte, ezért az, aki továbbra is a törvény alatt akar maradni — tehát nem hisz a Jézus Krisztus szabadításában — a törvényt bálványává teszi. Ezzel megtagadja az ítélettől való szabadulás azon lehetőségét, melyet Jézus Krisztus ajándékozott nekünk, t. i. a kegyelmét. — Aki azonban hálásan fogadja azt a tényt, hogy Jézus Krisztusban szabadá lett (t. i. kegyelmet kapott), az a törvényt és a világnak rendjét szeretetből tartja tiszteletben. Az ilyen embert — a hívőt — az Isten már itt, ebben az életben Jézus Krisztussal új életre feltámasztja (Róm 6—4), hogy mint kedves gyermeke és mint igaz örökös már most Isten minden javának részese legyen.

A testben megjelent Isten, Jézus Krisztus a törvény alá helyezte magát, hogy a törvény erejét megtörje s legyen jegyüt sokaknak elérésére és feltámasztására.

Óév este: Szolgaság, vagy szabadság.

Ep: Gal 4, 8—11.

Ev: Lk 2, 28—32.

A világnak van Istentől megszabott rendje, Óév estéje épen arról győz meg minket, hogy Isten féltékenyen őrökdi a világ rendje felett. Azt is érezzük mindnyájan, hogy bajt és fájdalmat hoz ránk Isten eme rendjének áthágása. Ezért igyekszük az ember arra, hogy ennek a rendnek („erőtlén és gyaló emberek“) alávéssze magát. Így szeretne üdvözülni. Ez a törvényeskedésnek az útja, mely elvezet az Evangéliumtól. Így nem üdvözölhetünk.

A Krisztusban való hit hoz békességet. Abban a jóhírben való hit üdvözít, amely azt mondja minékünk, hogy Krisztus jóvátette azt, amit mi vétettünk. Aki erre a hitre eljutott, azzal ennél nagyobb már nem történhet. Békességet talált a világban még akkor is, ha a világ számára egyre idegenebbé válik. (Simeon)

Van tehát egy emberi út és egy Istentől kapott út. Jézus Krisztus evangéliuma döntésre hív bennünket és megkérdezi, hogy a törvény frontján állunk-e, vagy pedig a Krisztusban hiszünk, t. i. hisszük-e azt, hogy Benne van az Istennek „üdvössége“. Az előbbi a mi szolgaságunk, az utóbbi a mi szabadságunk.

A törvény útja szolgaságba dönt, a Jézus Krisztusban való hit szabadá tesz minket. Mindenki vagy szolgál, vagy szabad.

Újév: Az új nevü nép.

Ep: Gal 3, 23—29.

Ev: Lk 2, 21.

Jézus Krisztus mint Izrael népének tágja élt és működött. Azzal, hogy körülméletelt, nyilvánvalóvá lett, hogy ő mindenképen Izrael népéhez, parancsolataihoz és ígéreteihez van kötve. Izrael népe számára Isten törvénye volt az, hogy senki nem tarthatik igazán Istenhez, aki nem tartozik Izrael népéhez.

Jézus azonban új népet teremt, amely nincs a festi származáshoz kötve. Isten kegyelme is és büntetése is Bábel óta, hogy mi valamely néphez tar-

lozunk. A Krisztus népének egysége nem a közös vérben, közös fajban és a történelemben van. Az ő népe számára semmit sem jelent az, hogy valaki zsidó-e vagy görög, szolga-e vagy szabad, férfi-e vagy nő. Az új népet a Jézus Krisztusban való hit teremti, növeli és tartja meg.

A törvénytől megszabadító Jézus Krisztus egyedül magához kötötte hitünket és megszabadította minden olyan kötelektől, amelynek az egyes embert a vallása törvénye aláveti. Így teremti Jézus az ő új népét.

Epiphania: Isten dicsősége közöttünk

Vízkereszt ünnepe: Isten dicsősége a pogányok között.

Ep: Esa 60, 1—6.

Ev: Mt 2, 1—12.

Jézus Krisztusban teljesedett az Esaiási prófécia: benne jelent meg az Isten világossága, amely világít a sötétségben. Ugyancsak Krisztusban teljesedett az Isten ígérete: „Megkeresni hagytam magamat azoktól, akik nem is kérdeztek; megtaláltam magamat azokkal, akik nem is keresek. Ezt mondtam: imhol vagyok, imhol vagytok!” (Esa 65:1) A kegyelem szabad és végére mehetetlen. Amilyen kevéssé tudjuk elkerülni az Isten haragját, oly kevéssé tudjuk kikerülni őt, ha országa számára meg akar nyerni.

Dicsőségének megjelenésével Isten birtokba veszi az egész világot. A Krisztusban megjelenő Isten nemcsak egy népnek, egy fajnak, egy kornak az Istene, hanem minden emberé, népé, fajé és koré. Mindnyájunknak megjelenő a Krisztus. A keresztyénség köteles az isten ígését minden ember számára hirdetni.

Minden ember el van hívva arra, hogy maga is világossággá legyen. Amennyire bizonyos, hogy Isten minden ember és minden korszak Istene, oly bizonyos, hogy kegyelmi időt ad, amelyben keres minket. Ezen idő felett nem mi rendelkezünk. Isten kezében van ez. Aki megkeményíti szívét, annak szívét Isten is megkeményíti.

Amikor Isten Jézus Krisztus által megmutatta a maga dicsőségét, akkor nyilvánvalóvá tette azt is, hogy Ő minden ember és minden nép Istene. Igényt tart mindenkire. Ezért van az egyháznak mindenkor érvényes misztériói parancsa.

Vízkereszt után 1. vasárnap: Isten dicsősége a földön megjelent örökéletben.

Ep: Róm 12, 1—6.

Ev: Lk 2, 41—52.

Már a gyermek Jézusban megjelent Isten dicsősége. A 12 éves Jézus, akit szülei a templomban találnak, Isten örök bölcsességének hordozója annak ellenére, hogy növekszik korban, bölcsességben, Isten és az emberek előtt való kedvességben. Jézus Krisztusban jelent meg az örökélet ebben a világban.

Isten dicsősége a Fiú életében el volt rejtve. Ámbár az Istennek egész teljessége őbenne lakozott, mégis úgy nőtt fel, mint ember. Isten dicsőségét csak ott lehetett meglátni Jézus életében, ahol Isten akarta. A keresztyének is részesei a Krisztus dicsőségének, de csak elrejtetten. Ezért a keresztyének, mint maga Jézus, csendben élnek; életüket és testüket Istennek ajánlják áldozatul, lemondanak arról, hogy maguk döntsék el, mi a jó és mi a rossz. Mindenekben az Isten tökéletes akarataát keresik. — A keresztyén egyház ebben a bűnben élő világban hitével, engedelmségével, az evangélium üzenetével arról tesz bizonyosságot, hogy egyedül Isten tulajdonának tekinti magát, Isten vigasztalásából és kegyelméből él és szeretné élni.

Az Úr dicsőségének megjelenése ebben a világban úgy lett láthatóvá, hogy az ember Jézus Krisztus életében az örökélet jelent meg. A keresztyének részt vesznek a Krisztus dicsőségében és az örökéletben, mert „elméjüket megújítják” és életüket Istennek tetsző áldozatul adják.

Vízkereszt után 2. vasárnap: Isten dicsősége a kicsiny dolgokban.

Ep: Róm 12, 7—16.

Ev: Ján 2, 1—11.

Jézus Krisztus övéinek apró dolgaival is törődött. Bár életműve átfogja az eget és földet, mégis gondja volt a kicsiny, jelentéktelennek látszó dolgokra is. Nem akarta, hogy barátai Kánában zavarba jöjjenek. Csodálatos segítségében kinyilatkoztatta dicsőségét.

Isten azt akarja, hogy mi apró dolgainkban is Krisztushoz forduljunk, mert Jézus a mi életünkben is meg akarja mutatni a maga dicsősségét. Éppen azért megváltónk ő, mert minden inségünknek véget akar vetni. Dicsősége ebben lesz mindnyájunk számára nyilvánvalóvá.

Krisztus dicsőségének ez a megnyilatkozása gondossá tesz bennünket a kicsiny dolgokban is. Ha hitünk felfedezi Jézus dicsőségét, nem vagyunk képesek többé az ördög és bűn kísértésének engedni; nem tudjuk a kicsiny dolgokat lebecsülni; nem tudunk az állítólag magunk elé tűzött magas cél miatt elmenni hanyagul az apró feladatok mellett, s jóakaratumk ürügye címén nem leszünk képesek bűneinkre és csődjeinkre igazolást keresni.

Isten a dicsőségét kinyilatkoztatja Krisztusban úgy is, hogy mi meg-lássuk: Jézus Krisztus barátunk és testvérünk életünk apró ügyeiben és zavaráiban is. Így tanít meg Isten minket arra, hogy a jelentéktelen dolgokat is megbecsüljük és minden dolgunkban lelkiismeretes gondossággal visel-kedjünk.

dr. Kósa Pál és Muntág Andor

Meditációk

Ádvent 4. vasárnapja

Szószéki íge: János 1, 19—28.

Oltári íge: Fil. 4, 4—7.

Az ádventi időszak utolsó vasárnapja még egyszer az „Eljövendő“-t hirdeti. (27. v.) A gyülekezet ezen a vasárnapon arra a „lanu“-ra néz, akinek az üdvtörténeti szerepe az volt, hogy ennek az Eljövendőnek az útját egyen-gesse. Az evangélista Jánost nem annyira keresztelői és prédikatori minősé-gében állítja elénk, inkább úgy rajzolja meg, mint annak előhírnökét, aki majd utána jön.

Nehézséget okozhat az ígehirdetőnek, hogy a perikópa az Eljövendő küldetésének tartalmáról csak közvetve és halványan szól. Krisztus pozitív prédikálását csak az egész evangéliumból meríthetjük, sohasem feledve, hogy az Eljövendőről kell prédikálnunk és nem arról, aki már eljött. — Igehirdetésünkben a gyülekezet figyelmét — jobban mint ádvent 3. vasárnapján — a Keresztelő személyére kell irányítanunk, aki nem csak a mondanivalója által, hanem egész magatartása által következtelni enged az Eljövendő sze-mélyére.

Vajjon mit akar mondani ez az alapige a gyülekezetnek néhány nappal karácsony ünnepe előtt? — A Krisztusra való utalás és eljöveteleének előké-zítése olyan ígehirdetésen keresztül történhetik, amely az embert saját ma-gától és minden emberi gondolatától oda utalja ahhoz a „Máshoz“, „akik ti nem ismertek“ (26. v.) Így kerül elő ádvent 4. vasárnapján újból annak az ígének a mondanivalója: „Annak növekednie kell, nékem pedig alá kell szállanom“ (János 3, 30). „A Keresztelő számára legfontosabb a maga hiva-tása. Nem akar más lenni, mint ennek a hivatásnak az alázatos betöltője. Maga, mint személy, annál kevésbé akar valami lenni, minél magasabbra értékeli hivatását“ (Zaha.) S mélyen összefügg az Eljövendő lényével és üze-netével, hogy olyan előhírnök jár előtte, aki nem igényel saját maga számára sem dicsőséget, sem semmiféle érvényesülést. Az a ridegség, amivel a Kereszt-elő felel a textusban azoknak, akik kérdezik, egyszeriben új előjelet ad nem

csak saját személyének, hanem az egész világnak is. Nemcsak azokat a megtisztelő jelzőket utasítja el, amelyekkel a nép őt illetné, hanem minden tagadásával azt a bibliai igazságot hirdeti, hogy „minden hegynek és halomnak alá kell szállania“ (Ésa. 40, 4), ha Isten eljön a viághoz. Az Eljövendő színe előtt a Keresztelő éppen úgy, mint az egész viág: semmi. Mi semmik vagyunk, az Eljövendő a minden, ezért tiltakozik János szigorú elutasító mondataiban minden olyan messiási gondolat és várakozás ellen, amely az ő hivatásának isteni értelmét meg akarná hamisítani.

A prédikáció két ponton hasznosíthatja a Keresztelőnek ezt a bizonyásgítéletét. 1. Mindenek előtt felfedi a Keresztelő magatartásával ellentétes magatartását: azt, amikor az ember az Eljövendőtől saját kegyességének és vallásosságának az igazolását várja. Kiemeli Luther idevonatkozó igehirdetése alapján — a hitből fakadó igazságot, amelyet az Eljövendő hoz, hogy azzal teljesen összetörje a magunk igazságát. Ezzel az igehirdetés tovább folytatja azt a gondolatot, amely megszólalt ádvent 1. vasárnapján az a'ázatos Messiásról és ádvent 3. vasárnapján a szegények Messiásáról szóló igehirdetésben. — De aztán 2. megpróbálhatja az igehirdető, talán a 21. vershez kapcsolódva, megmutatni, micsoda „beteljesedés“ az, amit az Eljövendő a mi messiási várakozásunk számára ígér. Minden esetre szabad Krisztusról úgy beszélni, mint aki a beteljesülés, Persze amikor ő a beteljesülés, akkor a mi várakozásunkat mindig összetöri. Minden név és kép, amelyben az akkori nép a Messiás napját elképzelte, az igazi Messiás számára méltatlan. Ezért fogal el a Keresztelő elutasító magatartást. Ezért nem találjuk meg mi sem az igazi Krisztust, ha azokban a képzetekben akarjuk Őt megfogni, amiket mi az e világ szerinti nagyságról és dicsőségről alkotunk magunknak. Ez az ítélet azért jogosult, mert mindig fenyeget mindnyájunkat a kísérlés, hogy saját elképzelt „üdvözítőnket“ elébe helyezük az igazi Üdvözítőnek és ezzel az igazi üdvösséget is elveszítjük. Nem nehéz, sőt szükséges a karácsony előtti utolsó vasárnapon igehirdetésünkben erre a veszélyre nyomatékosan rámutatni, tekintettel gyülekezeteink karácsonyi ünneplésére és karácsonyi mitológiájára. Ha ez a rámutatás nem szeretetlenül történik, hanem pásztori szívvvel, akkor a gyülekezet komoly gyakorlati segítséget kap alapigénk ilyen értelmezéséből a helyes karácsonyi ünnepléshez. Végül is hívjuk fel a gyülekezetet az Isten előtti megalázkodásra, mert Ő mindig mint Úr és mint Üdvözítő jön hozzánk. Igehirdetésünk érhetőségének legjobb szolgálatot teszi Luthernek az a mondata: „Ebben az evangéliumban kiábrázolódik az újtestámentom igehirdetői hivatala“. Megmutathatjuk, hogyan áll a Keresztelő azon a helyen, hol ma az egyház áll ebben a világban. Az egyház minél inkább akar igazi egyház lenni, annál hívebben követi a Keresztelőt a Jézusra való szigorúan egyodalú rámutatásban. „Nem ti rakjátok le bűneiteket — írja Luther — és nem ti teszitek magatokat kegyesek cselekedeteitek által. Más valakinek kell ezt megcselekednie. Én nem tudom ezt megenni, csak rá akarok mutatni erre a Valakire. És ez a Valaki: Jézus Krisztus“. Ez a lutheri ádventi prédikáció.

Karácsony I. ünnepe

Szószerki ige: Lukács 2, 1—14.

Oltári ige: Titus 2, 11—13.

Alapigénket az egyház a karácsony ünnepeének legfontosabb textusává tette, mert az újtestámentomban csak ezen a helyen van szó részletesen Jézus születéséről. Persze a karácsonyi igehirdetés számára komoly történet-kritikai nehézségeket is jelent ez a textus. Ezeket az igehirdető nem fogja a gyülekezet elé tárni, de bizonyos tartózkodással emegesse a történelmi helyzetet és arra törekedjék, hogy a komplikált exegetikai problémák halmazából kiemelje az ige lényeges mondanivalóját.

Az alapige magvát nem a kísérlő jelenségekben kell keresni, hanem egye-

dült annak a Jézusnak a megszületéséről szóló híradásban, akit az újtestámentom és az egyház Krisztusnak, Isten Fiának ismer. Jézus születését János 1. 14 megvilágításában kell magyarázni. A karácsonyi gyermek megszületése a legmélyebb titok: Isten jelenléte e földön. Persze a karácsonyi üzenetet nem szabad összetéveszteni valami pantheisztikus vallásfilozófia tanításával, Krisztus születése több, mint egy bizonyos időtlen igazság történeti szimbóluma, amely szemléltetni akarná Isten mindenüttjelenvalóságát, ebben a világban való immanenciáját. Amit a karácsonyi esemény áthidal, az nem csak valami téves képzelet az embernek, egy bizonyos „égi Istenről“, hanem valóságos távolság Isten és ember között. A karácsonyi üzenet háttérében a világ Uráról szóló bibliai ígéhirdetés áll, s a világ Ura nem a világban, hanem a világ felett áll és ugyanakkor bíró is, aki előtt csak remegve állhat meg a bűnös ember. Hyenformán a karácsonyi üzenet: történet és csoda.

Ezért úgy kell igazán hallgatni, mint *evangéliumot*, mint az igazi új jóhírt életünk helyzetének reménységen felüli nagy fordulatáról. Ezt mondja el alapigénk a 10. és 11. versben. A nép, amelynek ez a nagy „öröm“ hirdettetik, az a nép, amely „sötétségben lakik“ és amely *szenvedett* az Istentől való távolság miatt. Ennek a népnek jelenik meg most az Isten úgy, mint üdvözítő és Szabadító, mint aki hozzá az üdvösséggel, beteljesít minden igazi üdvösség-várást és felold minden szolgálatot. A legmélyebb titok, a titkok titka: *Isten szeretete*, amely a megkötözötteket feloldozza, megváltja. A legmélyebb titok az Immánuel, a „Velünk az Isten“. A karácsonyi evangélium mai hallgatói számára is legjobban szemlélteti a karácsonynak ezt az egészen szoteriológiai értelmét Izráelnek a messiási várakozása a maga tipikusan emberi vonásaiban, úgy, amint azok az angyal szózatán átcsengenek a 10. és 11. versben. Minden abban csúcsosodik ki, hogy „néktek született a Megtartó“. „Mit használna nékem, ha ezerszer megszületett volna,*ha nem halhatnám, hogy ez énám vonatkozik és hogy Ó az enyém lett“. (Luther).

Éppen ezért Isten Fia nem ott született, ahol a világ kereste születésének helyét, hanem az istállóban és a jászolban a *megvetettségében*. Ezért voltak az újszülött király születésének első tanúi szegény pásztoremberek. Isten az emberiséget a maga szegénységében látogatja meg, mert ott a legkönnyebben és a legbiztosabban megtalálhatja, s mert a mélyre süllyedt világnak nem tudott volna szolgálni olyan Krisztus, aki a legmagasabb régiókban járt, Jézus születésének a legjobb kommentár a Fil. 2, 6 és kk. v. A jászol: Isten kegyelmes leereszkedésének jele, amint az embert a maga valóságos nyomorúságában látogatja meg. Azonban Istennek ez a kegyelmes leereszkedése ugyanakkor a leghatározottabb tagadás az ember minden göggyével és nagyravágyásával szemben. (Róm. 12, 16 b.) „Isten karácsonykor megmutatja, hogy egyáltalán semmire sem becsüli azt, ami a világ, ami a világe és amire a világ képes. Viszont a világ is megmutatja, mennyire nem ismeri fel azt, ami Isten, ami Istené, és amit Isten cselekszik“ (7. v.) (Luther). Így a betlehemi bölcső már most előre mutat a keresztre és a keresztnak a bűnös ember megigazításáról szóló ígéhirdetésére. Ez az ígéhirdetés megfosztja az embert minden saját dicsőségétől, hogy minden dicsőség Istennek adassék, amint Luther a 14. vershez megjegyzi: „Krisztus egészen Istennek adta a dicsőséget, hogy ezzel megtanítsa minket a magunk dolgainak semmibevételeére és hogy mi semmivel se dicselkedhessünk“.

S végül, mivel a karácsonyi történet evangélium és nem vallásos metafizika, sem pedig valami természetmisztikai tartalomnak a szemléltetése, ezért *hitel* kíván tőlünk. A karácsonyi ünnepi gyülekezetnek a sajátos összetétele azt a kötelességet rója ránk, ígéhirdetőkre, hogy minden egyes hallgatóknál nyomtatatosan érdeklődjünk ennek a személyes hitnek a megléte iránt. Bele kell kiáltanunk az emberek nagyon is emberi karácsonyi hangulatába jól hallhatóan a kérdést: vajjon tudjuk-e, mit jelent a karácsony éppen a mi szá-

munkra, tudjuk-e, miért van szükségünk éppen Arra, aki karácsonykor megszületett, s miért fordul meg éppen Őrajta a mi üdvösségünk? Karácsony örömhír minden nép számára, olyan örömhír, amely nélkül egyetlen nép és egyetlen ember sem tud igazán élni. Isten jelen van a világban — és ha mi ezt nem vennénk tudomásul, ez a halálunkat jelentené. Isten közöttünk van — és ha nem akarnánk befogadni Őt, bele esnénk abba a bűnbe, amelyre nincs bocsánat. Éppen a karácsonyi nagy gyülekezet szorul rá arra, hogy ezt neki kertelés nélkül megmondjuk.

Karácsony II. ünnepe.

Szószerki iige: Lukács 2, 15—20.

Oltári iige: Titus 3, 4—8.

Megvan-e mindig a kijelölt alapigének a belső zártága és halározott mondanivalója? Alapigéknél már Luther is hiányolta a halározott, egységes mendanivalót. Fendtnék igaza van, amikor követeli, hogy a prédikációba erősen bele kell vonni az előző textus angyali üzenetét. Mégis megvan a jó értelme perikópánk ősi elhatárolásának. Ebben a textusban meglálhatjuk, hogy a karácsonyi evangéliumhoz emberek kellenek, akik azt személyesen elfogadják és a magukévá teszik. „Krisztus azért jelenléti ki nekünk, hogy hívő szívvel járuljunk hozzá“ (Kálvin). Kálvinnak igaza van, amikor ezt a szakaszt úgy értelmezi, hogy az a meghallott evangélium iránti engedelmesség példája. Nem elég csupán hallani az evangéliumot. Arra van szükség, hogy elmenjünk és meglássuk, amit Isten nekünk ajándékozott az evangéliumban, a karácsonyi Gyermekekben. Ennek a felismerésnek rendkívül nagy gyakorlati jelentősége van éppen a népegyházi gyülekezetnél, amely ugyan meghallgatja a karácsonyi igehirdetést, de fogalma sincs arról, hogy mit akar mondani és adni neki a karácsony. „Amikor elmentek az angyalok őtőlük a mennybe“ — ez a karácsony II. ünnepének szituációja. Az ünnep lassan elmúlik. Most jön a nagy kérdés, hogy igazán ünnep volt-e, illetőleg hogy az ünnep meghallott igehirdetéséből kiindulnak-e gyakorlati hatások az életükben. Aki a karácsonyi evangéliumot igazán meghallotta, az nem térhet vissza egyszerűen a hétköznapi változatlan szürkeségébe. Az evangélium pusztán hallgatásától a pásztorok példája elvezet minket a személyes elfogadás tényéig és ezt a személyes elfogadást az istenlisztelek rendszeres látogatása számunkra nem teszi feleslegessé, sőt inkább kötelezővé teszi. Ha a pásztorok elmentek, látták, meglálatták a Gyermekeket, úgy az ő eljárásuk minket is arra indít, hogy ezzel a Krisztussal mi is személyes kapcsolatot keressünk, komolyan vegyük, hogy az Üdvözítő nekünk született meg, és próbáljuk az életünket az elfogadott karácsonyi kegyelem alapján új fényben látni.

Az igehirdetés itt abba a veszélybe kerül, hogy könnyen az allegorizálás útjaira téved. Nem mi vagyunk a pásztorok. Mi nem láthatjuk a szemmel az Üdvözítőt úgy, mint ők, és ezt határozottan mai karácsonyi ünnepelésünk szükségszerű korlátozásának érezzük, — olyan korlátozásnak, amely azonnal eszünkbe juttatja a mai emberiségnek Krisztustól való ijesztő távolságát. És mégis, aki ma látni akarja és meg akarja találni a Messiást, az nem jár rosszabbul, mint a pásztorok. Ők csak a kezdetet látták, mi viszont a Bibliái híradásban hallhatjuk és láthatjuk Krisztus egész történetét, életének végét is. Az igehirdetőnek nyomatékosan hangsúlyozni kell, hogy a jelenlévő Krisztus prédikálása, amit a pásztorok az angyalok ajkáról hallottak, a gyülekezet számára ma az egyház igehirdetésében történik meg. Rá kell mutatni, hogy ez a prédikáció nem csupán emberi szó, hanem Isten saját szava. amit senki sem engedhet el a füle mellett büntetlenül. A mai konkrét gyülekezet is *el van kötelezve* arra, hogy az evangéliumnak engedelmességedék, — ahogyan a pásztorok engedelmességedtek, — és elinduljon a jelenlévő Megváltóról való egyéni megbizonyosodás útján.

Ennek az intésnek a lelkipásztori megértéséhez sok segítséget nyújt az alapige. Mindenek előtt ott van a 18. versben a híradás arról, hogy a Krisztusról szóló evangélium első hallgatói *elcsodálkoztak*. Ma is csak akkor éri el a célját a karácsonyi igehirdetés a szívekben, ha azok eljutnak a karácsony csodája — az Immánuel — feletti boldog csodálkozásig, mivel Isten karácsonykor a mi kedvünkért ledöntötte a korlátokat az örökkévalóság és az idő között, az Ó szentsége és a mi bűnünk között s eljött hozzánk szolgái formában. Az az üzenete minden karácsonynak évről évre, hogy a mi életünk Jézustól új fényt kap és hogy az Isten karácsonyi csodája feletti gyermeki csodálkozás közben ismét megüti a lelkünk. Hogy hogyan történik ez, ehhez *Mária példája* jó útbaigazítást ad a 19. versben. Óvakodjunk attól, hogy Isten karácsonyi ajándékát elfelejtsük és elveszítsük. Az igehirdetésben Jézus anyját különösképpen oda lehet állítani a gyülekezet asszonyai, édesanyjai elé. Gyermekünk keresztyén nevelésének sok problémája és nagy insége számára milyen nagy nyereség volna, ha sok olyan édesanya lenne, aki az Isten ajándékáról szóló híradást megtartaná, szívében forgatná és ezzel gyermekét az el nem veszíthető igazi haza felé vezetné. — További útmutatás az igehirdetés életszerűvé tételéhez az, hogy a pásztorok *elhíresztelik* a karácsonyi evangéliumot. Az igazi hit mindig arra kényszerít, hogy tovább adjuk azt, amit kaptunk és ne elégedjünk meg azzal, hogy csak a lelkész hirdeti Krisztust. Ez a „kényszer“ meglehetősen megbízható jel arra, hogy milyen mélyen vert gyökeret bennünk Jézus Krisztus. — S végül a 20. vers: A pásztorok visszatérnek és tele van a szívük Isten dicséretével és magasztalásával. A hétköznapiok visszatérnek, de ha igazán ünnepeltünk karácsonyt, akkor ezek már nem lesznek a régi hétköznapiok. Istent magasztalni azért a nagy örömről, amit irtalmassága nekünk ajándékozott: ez az új élet és azon dől el az üdvösségünk, vagy a kárhozatunk, hogy meg tudjuk-e ezt tenni, vagy nem. Minden *karácsonyi ünnep's végző célját* alig lehet világosabban megfogalmazni, mint azt alapigénk utolsó verse teszi.

Karácsony után való vasárnap

Szószerki ige: Lukács 2, 33—40.

Oltári ige: Gal. 4, 1—7.

A Simeonról szóló történet végével, amelynek szétszakítását sajnálhatjuk, van összekötve az Anna prófétaasszonyról szóló paralell perikópa. Mindkét történetet összefogja az a — Lukács féle gyermekségi történetre annyira jellemző — gondolat, hogy Jézus eljövételében beteljesedett Izráel messiási reménye. A 39. és 40. verset indokolatlanul csatolták hozzá. Ennek a két versnek a tárgyalásától annál inkább eltekinthetünk az igehirdetésben, mert a 40. vers a Lukács 2, 52-ben (a Vízkereszt utáni 1. vasárnap textusában) úgyszólván újra előkerül. A perikópa kijelölése ellen sok kifogás emelhető. Az igehirdetésnek azonban bizonyos dolgokat nyomatékosan kell kiemelnie.

Először is Anna prófétaasszony története, — akinek a magasztalása összehangban van Simeon prófétaasszony énekével (29—32. v.) — arra kényszeríti az igehirdetőt, hogy megmutassa a *pozitív összefüggést* Izráel várakozása és Jézus megjelenése között. A textusból ezen a ponton adventi motívumok csendülnek ki. Persze a beteljesülés másképpen következett be, mint ahogyan várták. „Izráel nempe várja a Messiást. Ezzel a bibliai fró megalkotja azt az erős kapcsolatot, amely a Jézus-hozta újat összekapcsolja azzal, amit a zsidó gyülekezet azelőtt birtokolt.“ (Schlatter). Ez a kapcsolat nem csupán a történetkutatásra tartozik. A mai gyülekezetnek is meg kell hallania ismételtén, hogy „Krisztus története elválaszthatatlan az ótestamentumi kinyilatkoztatás történetétől. Ahol megpróbálják elválasztani, ott eljutnak olyan doketizmus Krisztusig, akinek nincs „teste“, nincs történelmi bázisa. Még ha valakinek

volnának is kritikai megjegyzései a Lukács 2, 25—38-ban található textus-hoz, annak is látnia kell, hogy minden olyan összefüggésnek, amelyet Krisztus nevében alkotnak meg az ő és újtestámentom közötti, jogosultsága van és ezt a gyülekezetnek is meg kell mondani. Az a reménység, amely megvált ennek a két öreg kegyes embernek a szívében „Izrael vígasztalása“ felől, nem a késői zsidóság fantáziájának a produktuma, hanem annak erős gyökerei az őtestámentomra, a prófétai ígéhirdetésre, nyúlnak vissza, Jézus az őtestámentomot Isten ígéjének tartotta és Neki fontos volt, hogy az őtestámentomi ígéretek beteljesüljenek. Ez nem hiányozhatik semmiféle igazi krisztológiából. Jézus helyes megértése és az őtestámentom helyes megértése kölcsönösen feltételezik egymást.

Ha ilyenformán Lukács 2. fejezete felépítésében az Izrael reménysége és a valóságos Krisztus közötti kapcsolat áll előtérben, akkor Simeon szavai (34—35. v.) képezik ehhez a szükséges alapot. Jézus úgy tölti be Izrael reménységét, hogy határozott *szakítást* kíván tőle az őtestámentomból merített Messiás-teológiával. Ebben a teológiában két komponens vegyül össze: egyrészt az igazi reménység, amely egyúttal engedelmesség is Isten ígéréteivel szemben, másrészt azonban az az emberi valóságos kívánság, amellyel Izrael ma Isten elől elzárkózik. Jézusnak jutott az a nehéz feladat, hogy ezt a kettőt egymástól elválassza és nyilvánosságra hozza, hogy hol van a hit engedelmissége és hol van a kegyes hazugság. Schlatter is hasonlóképpen látja: „A 35. v. azt jelenti, hogy kegyes szavak és kultikus szokások az ember valódi állapotát elködösítik. Éppen ezért ezeket szét kell rombolni“. Gondoljunk János 3, 19.-re.

Történetünk helye még a karácsonyi ünnepkörön belül van. A karácsony felől nézve a 34. és 35.-ik vers óvása egy bizonyos hamis univerzalizmustól nemcsak Izrael népére vonatkozik. Karácsonykor az Üdvözítő mindenki számára eljön. De éppen ezért, mert Ő igazi Üdvözítő, aki bennünket meg akar szabadítani a bálványainktól is, azért nem talál mindenki részéről befogadásra. Ezért kellett Jézusnak a kereszt útjára lépnie. Ezért van Simeonnak olyan kevés követője. Jól látja Luther a 35.-ik vers „mater dolorosa“-jának szenvedésében Krisztus egyházának sorsát. Az egyháza is áll, hogy reá ellentmondás és kereszt vár s ez annál kevésbé marad el, minél világosabban mutatja fel ebben a világban a Krisztus jelét. Ezen nem is csodálkozhatunk. Az egyház viszont nem végezhet elkülönítést a maga látása szerint. Az igazi elkülönítés, amit maga Krisztus visz végbe, az mindig magának az egyháznak a soraiban történik, sőt minden egyes keresztyént az Úr naponként döntés elé állít, hogy az Úrnak a megjelenése vajjon üdvösségére, vagy elcséjére lenne-e az illetőnek. Így mutatja meg ez az utolsó karácsonyi predikáció-foszlány, mennyire össze keveredik az üdvösségről és az ember döntéséről szóló híradás. Ez az ige óv bennünket a karácsonyi evangélium szentimentális megrontásától és ugyanakkor a fölünk várt döntést Isten kegyelmes megjelenésének szilárd fundamentumán tartja lehetségesnek.

Újév

Szószerki ige: Lukács 2, 21.

Oltári ige: Gal. 3, 23—29.

Újév napjának — karácsony után 8.-ik nap — az egyházi jellegét meghatározza Jézus körülmeléseként eseménye, Luther szerint erről kell prédikálni újévkor. Eleinte az újévi ígéhirdetésnek polemikus é'e volt. Harcolt az újév napjával összekapcsolt pogány szokások és szertelenségek ellen. Az újév napja azonban — már Luther érte'mezése szerint is — a karácsony felől nézve válik igazi keresztyén ünneppé. A karácsonytól való elválasztását elősegítette a Gergely-fé'le naptár bevezetése. — Ma már nem kell bizonyítani, hogy a polgári esztendőt egyházilag is meg kell kezdeni. Olyan egyházi esz-

tendő, amelyben nem volna hely ilyen u. n. világi ünnepek számára, magán viselné egy bizonyos klerikális konstrukció béléjét. A keresztyén hit Isten kezéből veszi ajándékképpen az új esztendőt és felismeri benne annak az isteni kegyelemnek a jeleit, amely felettünk, öregedő és a halál felé menetelő emberek felett ismét megújul. Az újév ilyen módon közel jön az adventi igehirdetés üzenetéhez.

Úgy látszik, mintha az újévnek ez a jellege nehezen volna kidomborítható a kijelölt ige alapján. Aki meg akarja kísérelni, hogy a kijelölt vers alapján valóban textusserüen prédikáljon, annak szükségképpen kell beszélnie — ahogyan ezt Luther is teszi karácsonyi posztillájában — Jézus körülméléséről, Evangéliumi alapon Gal. 4. fejezetének fényébe is állíthatnánk alapigénket és ezzel megteremthetnénk a kapcsolatot a karácsony utáni vasárnap üzenetével. Csakhogy ez — eltekintve a téma alkalmatlanságától — nem volna még újévi prédikáció.

Ha már a Lukács 2, 21. az újévi ige, akkor az igehirdetés középpontjába *Jézus neve* kerüljön és be'le kell vonni a kifejtésbe azt is, amit ennek a névnek az üdvörténeti jelentőségéről Máté 1, 21. mond. Ha karácsony felől nézzük a dolgot, akkor az újévet nem kezdhetjük másképpen, mint Jézus nevében. „Így lesz Jézus neve a megváltó — jel, a drága örömhír az újévben“ (Fendt). Az újév kezdete felett ott lebeg a hitnek az a bizonyossága, hogy Jézus az egyetlen Úr és segítő s hogy az újesztendő mindegy feladata és eseménye, a jó és a rossz, az előrelátható és az előre nem látható, végeredményben nem akar mást, mint bennünket nyomatékosan ehhez az Úrhoz utalni. Az igehirdetőnek ezen a napon olyan emberekkel van dolga, akiknek a gondolatai előre szállnak személyes, hivatásbeli, népi dolgaiknak jövőbeli kilátásai felé. Ha Jézus neve nem ragyog hiába az újév felett, akkor az igehirdetőnek világossá kell tennie ezek előtt az emberek előtt, hogy mindezekben az előre várt dolgokban ő akar találkozni velünk és ő akar igazi Megtartónak és biztos fundamentomnak bizonyulni minden dolgunkban.

Az újévi igehirdetés könnyen a veszélybe sodor bennünket, hogy valami lapos optimisztikus hitet prédikáljunk. Van elég énekünk, amely elősegíti ezt az eleszást. Ezen a napon mi a kegyelem ígérését egyenesen és történetienül hallgatóink e világi helyzetére szoktuk csupán alkalmazni. Az alkalmazás ugródeszkája pedig az az etikai feltétel-kaplafa: „ha te így és így... akkor Isten bizonyosan megsegít“. Jól meg kell gondolnunk, mielőtt ilyen könnyen elintéznénk a kérdést, hogy textusunkban minden Jézus nevére és személyére mutat. Istennek az a kegyelme is, amit újévkor vizsgálatásul és biztatásul oda állítunk hallgatóink elé, a Biblia szerint mindig a *Krisztusban* nekünk adott kegyelem. Csak aki Krisztust Úrának valjia, csak az örvendezhet ennek a kegyelemnek a bizonyosságában. S még tovább: aki ezt a Krisztusban megjelölt igazi kegyelmet óhajtja és nem valami képzelt kegyelem után vágyakozik, annak alázatosan azt is tudomásul kell vennie, — hogy ez a kegyelem nem azonos azoknak a kedves újévi jókívánságoknak a beteljesülésével, amelyeket jószomszédok és jóbarátok kívánnak egymásnak ezen a napon. Ezt az igazi kegyelmet elfogadni azt jelenti, hogy beállítjuk életünket az egy szükséges dologra.

Végül úgy kell prédikálnunk gyülekezetünknek Jézus nevéből, hogy egyedül ő tudja az újévet igazán *újja* tenni. Nagy a lehetősége és veszélye annak, hogy az újesztendő neve alatt tovább éljük a romlott régi életet, amelynek vége a halál. Jézus segíteni akar, hogy ez ne így legyen. Az újesztendő felett ragyogó neve *ígérlet* arra, hogy *újja* lesz minden az életünkben és nem maradunk tovább régi életünk, szokásaink, megkeményedettésgünk fojtató köteleibe. Jézus mindenesetre olyan gyülekezetet keres, amely ezt az ő ígérletét komolyan veszi, egészen rá áll és ennek alapján bátran új életet kezd.

Vizkereszt ünnepe

Szószerki íge: Máté 2, 1—12.

Oltári íge: Ezsaiás 60, 1—6.

A keleti eredtű vizkereszt ünnepe (Epiphánia) eredetileg egybekapcsolta Jézus születésére és megkeresztelésére való megemlékezést. Csak a negyedik század óta szorította háttérbe ennek az ünnepnek ezt a kiterjedt jelentőségét a (Rómában első ízben 354-ben ünnepelt) karácsony ünnepe. A legősibb hagyomány szerint ezen az ünnepen 3 evangéliumi textus találkozik egymással: a mi textusunk, Jézus megkeresztelése (Máté 3.) és a kánai mennyegző. Aztán fokozódó mértékben került előtérbe a Máté 2., azonban mindig úgy, hogy ez az evangélium és az epistola (Ésa. 60, 1—6.) egymást kölcsönösen magyarázták. Epiphaneia (v. ö. az újtestamentomban II. Thess. 2, 8. I. Tim. 6, 14. II. Tim. 1, 10.; 4, 1. 8, Titus 2, 13,) annyi, mint adventus; az újtestamentomban főleg eschatológia értelemben, de használják olykor Jézus megtörtént eljövételének, az inkarnációnak a megjelölésére is. A hellenisztikus idő kultikus szóhasználatának hatására kapta aztán az Epiphaneia az egyházi tradícióban azt a különös jelentést, hogy a dicsőségesnek, a királynak a megjelenését jelenti. Epiphaneia Krisztusnak a világra való eljövetele, amint ez a Krisztus a személyében és művében megdicsőíti az Istent. Vizkereszt ünnepét együtt kell nézni az utána következő időszak vasárnapjaival. Az ünnep speciális tárgya Jézus földi működése, eredetileg a keresztétől, ma pedig a gyermekkorától számítva. A főtéma tehát ez: hogyan tisztelik és dicsőítik Istent a földön az ő Krisztusa által. A történelmeskedés megakadhat a karácsonynak és a vizkeresztnek az illetén összekapcsolásán, azonban az egyház ígéhirdetése értékes kiegészítést kap a megjelent Krisztusról az epiphania-motívum által. Jézus az, aki alázatosságában is megdicsőíti az Atyát. Az ősegyháznak ezt a látását magunkévá kell tennünk, hogy a vizkereszt ünnepének és az utána következő időszaknak ígéhirdetői feladatát helyesen oldjuk meg.

A keleti mágusokról szóló történet üzenete kettős. 1. Amivel a zsidók tirannusok, Heródes, személyében a megszületett Messiásnak adósok maradtak, azt elhozta Neki a pogány világ első küldöttsége. Így Máténak ez a gyermekségi története előre mutat Máté 8, 11-re és Máté 21, 43-ra. „Jeruzsálem elvetette Jézust, viszont ezzel beteljesedett a pogányok reménysége, — ez volt annak az egyháznak a helyzete, amely számára Máté írt“ (Schlatter) Lényegében ebbe a vonalba esik Izrael két királyának éles szembeállítása, amint az az egész második fejezetből világosan kitűnik és amint arról Coelius Sedilius így énekel: „Te gonosz Heródes, mit félsz Krisztus eljöveteletétől, nem bántja ő a mulandó hatalmat, hiszen mennyei királyságot hoz“. Krisztusban és Heródesben két másfajta királyság találkozik. „Heródes mellett ott áll Jézus. A mellett, akit saját szenvedélyes hatalomvágya emelt a trónra, az, aki hatalmát felülről kapta. A mellett, aki minden ellentmondást vérbe folytott, ott áll az, aki a kereszten lett úrrá és Királlyá.“ (Schlatter). Viszont Heródes és Izrael egy frontot alkotnak. — 2. Ugyanakkor azonban elbeszélésünk azt is megmutatja, hogy a szegénységben született Jézusból nem hiányoznak az isteni dicsőség vonásai. Vizkereszt ünnepén a mágusokkal együtt ünnepli a keresztyénség azt az Urat, aki a jázsoló igénytelenségében is a világ világossága és az uraknak Úra. — A történet mindkét mondanivalója összecseng abban a bizonyosság-tétellel, hogy Mária fia a világ eljövendő uralkodója és hogy minden országból és népből való lesz az a gyülekezet, amely Őt dicsőíteni és imádni fogja. A textus ezen iránymutatásának a megértéséhez szükséges utalni az Ésa. 60. univerzalizmus jövendölésére is.

Ezzel nagy vonásaiban megmutattuk ígéhirdetésünk belső irányát. Lutherrel és az ősi himnusszal együtt megvilágítottuk Jézus királyságát.

szembe helyezve vele a zsarnok Heródest, aki uralma biztosításához és terjesztéséhez nem ismer más eszközt, mint a brutális erőszakot. Heródessele jelentében megmutatjuk azt az újat és egészen mást, amit Jézus hozott megjelenésével a világnak. Azonban azt is megmondjuk a gyülekezetnek, hogy Krisztus uralmának ez a bensőséges volta nem tévesztendő össze a lehetetlenséggel és a birodalmának ez a „nem e világból való” volta nem tévesztendő össze valami szektás félrehúzóással. Krisztus nem politikai király, de minden királyok Királya. Ővé nem csak ez, vagy amaz az ország, hanem övé az egész földkerekség. A mágusok, akik kincsüket elhozták a karácsonyi Gyermeknek, előfutárai az egész emberiségnek, amely végül is egész kultúrájával és minden eredményével mégis csak Neki fog szolgálni. Így kelt az ígihirdetés a csüggedt emberek szívében új bátor hitet az iránt a Jézus iránt, aki minden elrejttségében már most a világ öröksége. Máté 2 fejezete az elé a feladat elé állítja ígihirdetésünket, hogy keresztyén történetzemléletet állítson a gyülekezet elé.

A vízkereszt nem missziói ünnep és kár lenne, ha jelentése csak erre a jellegre korlátozódnék. Azonban minden keresztyén történetzemléletből egyenesen következik az egyház missziói ígierete és missziói feladatára való erőteljes rámutatás. Erről a missziói feladatról egyebek között valamilyen formában feltétlenül szólni kell. Azonban, hogy honnan veszi az egyház a pogánymisszióhoz a merészséget és a hatalmat, arról az ígihirdetés a karácsonyi ünnepkörnek ezen az utolsó ünnepén nem hallgathat.

Vizkereszt után 1. vasárnap

Szószeréki íge: Lukács 2, 41—52.

Óltári íge: Róma 12, 1—5.

Az a lapige minden idők ígihirdetőjét első pillanatra merész utakra csábítja. Valójában azonban az elbeszélés a 12 éves Jézus u. n. messiási öntudatának a kialakulásáról a legesekélyebbet se mondja. Legfeljebb „Jézus fejlődéstörténete” számára találunk itt némi adalékot, azt, hogy Jézus felkészül küldetésére és nagyra értékeli korának és népének vallási hagyományait. Ez az egész. Hogy vajjon a gyermek Jézus tudata az Istennel való közösségről most törté fel benne első ízben, erre a textus nem nyújt elegendő alapot és nekünk le kell mondanunk arról, hogy ilyen megállapítások számára látszatlapot keressünk benne. — Mindenesetre csodálatraméltó tény, hogy már a 12 éves gyermek ilyen fölényes biztonsággal tud messiási művöllának legmélyebb alapjairól. Erre az órára való visszaemlékezés minden idők keresztyénsége számára értékes, amint értékes volt Lukács olvasói számára és nekünk is értékes volt, amikor erkölcsi tanítással laposítottuk az ifjúság számára, vagy könnyedén alkalmaztuk a keresztyén élet valamelyik területére. Mindenesetre a történet nem azért maradt ránk, hogy az ígihirdetőnek anyagot adjon ehhez az általános témához: Jézus és szülei. Az elbeszélés egyes vonásainak az ígihirdetésben háttérbe kell szorulniok, még akkor is, ha azok nekünk nagyon kedvesek. Mert a textus üzenetének a magva az, hogy a 12 éves gyermek szavaiban Jézus legbelsőbb lényé felülmulhatatlan világossággal mutatkozik meg. Történelünk az első az ógyházi evangéliumok sorában, amely bennünket szembeállít Jézus Krisztus első emberi személyével. Annál inkább érdekel, hogyan találhatjuk meg Jézus első szavaiban a kulcsot ennek a személyiségnek a titkához. Jézus első szava — egész életének és művének vezérszava. Hogyan töltötte be az ember — Jézus krisztusi hivatását? Hogyan mondhatta istenkáromlás nélkül, hogy Ő a Fiú? Itt a válasz: Jézus volt az az ember, aki egészen Istenne vonatkozva élt, aki egész fordulattal Isten felé volt fordulva, akinek az élete igazán „Istenben elrejtett élet” volt. (Kol. 3. 3.) Teljes engedelmesség, teljes figyelés az Atyára, teljes lemondás minden emberi tetszésről: ez volt Ő és így volt

Ó Isten Fia. — Azért a 49. versnek ezzel az átfogó értelmezésével nem adunk allegorikus értelmet a textusnak. Persze a konkrét hely, ahol Jézusnak ez a beállítottága első ízben megnyilvánult az emberek előtt, a templom volt és a zsidó törvény s mi tudjuk, hogy ez a keltő nem mindig és nem magától értődően volt Isten ügye, amint azt a kegyes zsidóság gondolta. Azonban a 49. vers helyes magyarázatát Jézus egész történetéből meríthetjük és az félreérthetetlenül megmutatja annak helyes értelmét.

Ilyenmódon krisztológikusnak kell lennie az igehirdetésünknek. Textusunk határozott útmutatást ad ehhez. Jézus istenfiúsága gyülekezetünk tagjai számára egészen homályos fogalom, mások számára pedig érthetetlen botrány. Jézus istenfiúsága nem az emberi életkeretek csodás átlörését jelenti és nem egy magát produkáló csodagyerekről szóló mesével kezdődik, ahogyan azt az apokrifus evangéliumok feljegyzik. Nem arra használja fel a 12 éves Jézus mennyei Atyjával való kapcsolatát, hogy teljesen szabaddá tegye magát minden e világi fiúi köteleességtől. Annak számára, aki itt elkezdti magát vallani Isten Fiának, nem volt szégyen, hogy testének állapotában és természet adottságaiban is kellett gyarapodnia. Személyiségének titka nem ott van, hogy olyan dolgokat vitt végbe, amiket senki sem tudott utánacsíálni, hanem csupán abban az egyben, hogy neki teljesen és abszolút mértékben otthonosnak kellett lennie Isten dolgaiban. Ez a „kell“ itt abban az értelemben áll, ahogyan később a keresztet is magára „kellett“ vállalnia (Mt. 16, 21 kk.).

Ebben az abszolút Istenhez kötöttségben Jézus nem egyszerűen példaképünk, hanem éppen ebben a viszonyulásában Ó egészen más, mint mi. Jézus fiúságának a karakterét csak akkor tudjuk megmutatni, ha megmutatjuk az álhidalhatatlan távolságot, ami Közölte és közöttünk van. Nemcsak Jézus szüleivel esett meg, hogy nem értették Ót. (50. v.) Nekünk is újból és újból meg kell tanulnunk, át kell gondolnunk és meg kell értenünk, mit jelent tökéletesen Istenben és Istenért élni. És mégsem állhatunk meg ott, hogy megállapítjuk a távolságot. „Nekem azokban kell foglalatnak lennem, amelyek az én Atyámnak dolgai“ — ebből az igéből, abból az emberből, aki ezt mondja, inspirálóerő árad azok felé, akik ezt hallják. Ezt *kell* nekünk is tennünk. Ezt az új életet senki sem tapasztalta meg, aki nem tudja, vagy legalább nem sejtí, hogy ez a helyes módja az életnek. A mi életünk-ből valami pótolhatatlan és nélkülözhetetlen dolog hiányzik, ha ez a Jézus nem kezdhetette el bennünk az új életet.

Így lesz a 12 éves Jézus története a preludiuma annak a mondanivalónak, ami a következő vasárnapokon sorra kerül. Olyan valakivel van dolgunk, aki mérhetetlen magasságban áll felettünk — és aki mégsem hagy bennünket magunkra, amíg Nála igyekszünk megtanulni az új életet s amíg engedjük, hogy tanítványaivá formáljon. A gyülekezet akkor értette meg Jézus istenfiúságát, ha megértette, hogy ettől a Jézustól nem szakadhat el a nélkül, hogy Nála és Átala ne találta volna meg az igazi életújulást. A lelkipásztor könnyen megmutathatja a gyülekezetnek, hogy a mi állapotunk mennyire és milyen pontokon szorul rá erre az életújulásra.

Vizkereszt után 2. vasárnap

Szószerki iige: János 2, 1—11.

Otári iige: Róma 12, 6—16.

Az ógyházi evangéliumok karácsonytól húsvétig elkísérik Jézust életútján a kezdetől a végig. János 2, 1—11-el elkezdődik hivatalos tevékenységének leírása. Ha a perikópa-sorozatot bizonyos pedagógiai szempontok szerint válogatták össze, akkor ide más textusnak kellett volna kerülnie. Mert a kánaeni menyegzőről szóló történet a legnehezebb evangéliumi sza-

kaszok közé tartozik. Nincs W. Bauer tartotta ezt a történetet „Jézus
 eddig elfogadható cselekedetének“. Bauer óta az írásmagyarázók túlnyomó
 része ezt a történetet allegorikus tanítókölteménynek tartja. Már az ősegyház
 is, amely pedig hitelességében nem kételkedett, bizonyos allegorikus értelme-
 zést adott neki, nem beszélve Lutherről, aki (bőjti poszillájában) nagy
 súlyt helyez a textus „lelki értelmére“. A víznek borrá változása jelentené
 e szerint azt, hogy az Ótestamentom helyére jött az Újtestamentom, a tör-
 vény helyére az evangélium. Jézusnak Jánossal való szembeállítására is
 gondolnak itt egyesek, valamint az úrvacsorára való utalásra is. Jézus volna
 a vőlegény, Mária pedig a gyülekezet. Ezeknek az értelmezéseknek a legtel-
 jesebb gyűjteményét Holtzmann Handkommentar-jában találhatjuk meg.
 Azonban Fendtnek az a „meglehető biztossága“, hogy az evangélista maga
 is allegorikusan gondolta az elbeszélést, komolyabb vizsgálat után gyengén
 megalapozott hipotézisnek bizonyul. János kétségkívül ezzel a „jellel“ (11. v.)
 valami mélyebb jelentést akar érzékeltetni. Azonban — ha csak nem emeljük
 ki ezt a szakaszt egészen az evangélium összefüggéséből — világos, hogy
 az evangélista nem tankölteményt akar előadni. S ezzel lehetlenné van tenni,
 hogy a becsületes exegéták és a (remélhetőleg nem kevésbé becsületes)
 igehirdetők az allegorizálás, ill. az atomizált építő tendencia útjaira téved-
 jenek. A történet maga, bizony eléggé különös. A magva azonban a hit, az
 exogézis és a prédikáció számára így hangzik: hajlandók vagyunk-e ebben a
 történetben Jézus dicsőségének a szemléltetését, igazolását látni, vagy nem.
 Ezt a kérdést tudományos bizonyítékok segítségével megoldani nem lehet.
 A felelősséget minden igehirdető saját lelkiismeretén hordozza. A János
 2, 1—11-ről tartandó igehirdetés helyessége nem attól függ, hogy az ember
 hajlandó-e tűzbe tenni a kezét a szöveg hitelességeért, hanem attól, hogy
 felismerjük-e a vizet borrá változtató Jézusban az egész Bibliának és az egy-
 háznak a Krisztusát.

Ha az elmondottakat megértettük, akkor végül is arról a Krisztusról
 fogunk prédikálni, aki isteni hatalmával uralkodik a természet erői felett s
 akinek a dicsőségéhez és uralmához hozzátartozik az is, hogy kezében tartja
 a kozmosz titokzatos erőt is. Nekünk nincs módunkban, hogy ennek a tel-
 jes hatalomnak a képzelét szemléltessük és a világról alkotott képsoroza-
 tunkba besoroljuk. Mi már fáradtak vagyunk olyan apologetikához, amely
 anakidején kihasználni igyekezett ezeket a lehetőségeket. Azonban az egy-
 háznak abban a hitvallásában, hogy Krisztus: Kúrios, a hitnek az a bizo-
 nyossága is benne van, hogy ez előtt az Úr előtt nincs semmi akadály és az
 első húsvét, ill. mennybemenetel óta az egyház ebből a hitből él. Ez az
 egyház vigasztalása, hogy olyan Úra van, aki nemcsak az emberi szívek
 felett uralkodik, de akinek a természet-erői és törvényszerűségei előtt sem
 kell meghódnia.

Jézus csodái abban különböznek a varázslók csodálgaitól, hogy
 ezek — az evangéliumi híradás szerint — csaknem kivétel nélkül feleletkép-
 pen jönnek valamilyen emberi nyomorúságra, ill. segítséget kérő embereknek
 valamilyen hiányára. Itt is a nagy zavarban segít Jézus. Ennek ellenére sem
 lehet ezt a csodát egyszerűen az irgalmassági csodák közé sorolni. A nyo-
 morúság, amiben segíteni kellett és a csoda, ami a segítséget jelentette, nem
 áll egyenes arányban egymással. A jó bornak ez a csaknem meszeresü
 mennyisége, amit Jézus teremtett a vendégek részére, az *semeion* (jel), az Úr
 dicsőségét kifejező csoda értelmében. Nem hiába tartozik bele ez a peri-
 kópa a Vízkereszt utáni időbe, eredetileg pedig nem hiába volt a Vízkereszt
 ünnepének kijelölt alapigéje. Epiphania olyan ünnep, amelynek eschatol-
 ogikus háttere van. Azzal a Krisztussal, aki a világon és ott a kánai meny-
 nyegzőn megjelent, betört máris Isten dicsőleges napja, a „teljes öröm“
 napja. Most örülni kell (Mk. 2, 18 kk). Most vége a szomorkodásnak, a

bőjtnék és minden hiánynak. Most megy minden a beteljesedés felé. „Krisztus hozza az emberiségnek az igazi ünnepet“ (Schlatter). Ezzel a Krisztussal szemben minden életidegen aszketizmus tárgyitalan, mert Ővé a föld és annak helyessége, minden kincse és dicsősége. (Mt. 2, 11.) Így értjük meg, hogy a helyesen felfogott keresztényiség örvendező dolog. Persze ez a csoda csak a *tanítványokat* bátorította hitre. Hogy mit szőtt a lakadalmi vendégsereg a csodához, arról János nem beszél. Ma is azoknak kell prédikálni mindenekelőtt ezt a történetet, akik már Jézussal egy úton járnak. Amit Jézus itt tesz, az nem annyira hitébresztő, mint inkább a hitet megerősítő dolog. Azonban a hívő embert bátorítja ez a történet, hogy Jézusnak a keznyomát a maga életében is megtalálja. Jézus ugyan tanítványainak keresztjét helyezte a vállára, azonban azok ennek ellenére sem lehetnek örömtelen emberek. (Mk. 10, 30.)

A történet részletei közül az igehirdetés számára elsősorban fontos Jézusnak Máriaival folytatott beszélgetése. Jézus nyilvánvalóvá akarja tenni közöttünk a dicsőségét és ezzel a mi szegénységünket gazdagsággá akarja változtatni. Azonban mindennek ellenére az Ő dicsősége nem áll a mi rendelkezésünkre. Nekünk nincs jogunk csak úgy megrendelni az Ő közbenjárását. E mellett nyitott kérdés maradhat, hogy Mária miért kap éppen ilyen tartalmú szemrehányást. Nekünk meg kell tanulnunk Jézus nagyon keménynek látszó szavaiból (4. v.), hogy az Ő órája nem egyezik a mi óráinkkal s hogy az imameghallgatás bizonyosságát nem lehet meghamisítani azzal a babonával, hogy Jézus tartozik teljesíteni övének minden kívánságát. — Amit ezen kívül, mint építő részletvonást, — kiemelhetünk a textusból, az számunkra, mai emberek számára, elveszítette átültőerejét. A textus igazi üzenete olyan nagy és olyan széles, hogy nem szükséges mellékes üzenetek után kutatnunk. A házasságról is próbáljunk más alkalommal prédikálni.

Doerne meditációit átdolgozta: Tarjáni Gyula.

Hetvened vasárnap

Szószerki íge: Máté 20, 1—16.

Óllári íge: I. Kor. 9, 24—10, 5.

EXEGETIKAI MEGJEGYZÉSEK: A szőlőmunkásokról szóló példázat csak Máténál van meg. Az összefüggés szerinti 19, 30 megvilágítására szolgál („mert“ kötőszóval van kapcsolva a példázat) és Jézusnak ez a mondanéja magában a példázatban is ismétlődik (20, 16). Az exegézis számára abban van a komoly nehézség, hogy paraboláról és nem allegóriáról van szó. („Ha valaki emnek a parabolának egy-egy részét pontosan szét akarja választani, hiábavaló lesz a szorgoskodása.“ Kálvin.) 16. v. Az „ekképpen“—ben talán benne van a 19, 30-ra való visszautalás is, hogy t. i. ime „így“ kell érteni azt a mondatot. A parabola valóban felel erre a kérdésre: hogyan lehetséges, hogy elsők utolsókká lesznek?

MEDITÁCIÓ: „... A példázat summája ebben az evangéliumi szakaszban nem ott van, hogy vajjon mit akar jelenteni a bér, (amit a munkások kapnak) vagy pedig a munkaidők különbsége, hanem ... Isten meg akarja mutatni, hogy csupa kegyelem az, amit Ő nekünk ad és hogy éppen ezért senki sem lehet elbizakodott a másikkal szemben“ (Luther, Fastenpostille). Luthernek ez a megállapítása lehetetlenné tesz minden játszozást a napszakokkal, a bérrrel, az időnként felfogottak különböző magatartásával. Sajnos, se az exegézis, se az egyház igehirdetése évszázadokon át nem sokat figyelt Luthernek erre a figyelmeztetésére. Hogy Isten az embert felhasználja a maga munkájában, hogy az Istennel való közösség nem alkalom a henyélsre, ezek a megállapítások mindenképpen megfelelnek a Biblia üze-

netének, de ebben a textusban ezekről nincsen szó, legfeljebb csak hallgatólagosan vannak feltételezve.

A fő az, hogy a gyülekezet ebből a textusból meghallja, milyen Isten az, akit Jézus prédikál és akit a keresztyén egyház ismer. És a felelet ez: „ez az Isten nagyon is más, mint amilyennek a moralizáló ész — nemcsak az egyházon kívül, de azon belül is — gondolja és szeretné. Ennek az Istennek a kegyelme felette áll a „jognak“. Azért más ez az Isten, mert az Ő jósága minden emberi várakozást és elképzelést felülmúl. Olyan Istennel van dolgunk, akinek a jósága egészen indokolatlan és akinek a cselekvése az erkölcsnek, lelkiismeretnek és jognak minden mértékét meghaladja. Ez az az örvendetes üzenet, amiből Krisztus gyülekezete él. Persze, annak az embernek a számára, aki az Istenhez való viszonyát nem tudja és nem is akarja más-ként látni, mint üzleti viszonyt, melyben egyenrangú felek állnak egymással szemben, annak a számára Istennek ez az indokolatlan jósága kísértéssé és ítéletté is válhat. — Így tanít minket ez az evangéliumi példázat Istenről való igaz beszédre (teológiára), amely szerint Isten cselekvésében eggyé válik a korlátlan Úr szabad fensége (13/a.) és a minket indokolatlanul és feltétel nélkül megajándékozó kegyelem (14/b.). Ez a kegyelem azzal az igénnyel lép előnk, hogy imádattal hajoljunk meg előtte. S aki ezt nem teszi, az elvész. Ennek a példázatnak éppen abban van a csúcsa, hogy a gazda jósága nincs kötve az üzleti viszonyhoz, sőt éppen szabad cselekvésével teszi azt semmissé.

S most kérdezhetnénk, hogy kiknek szól ez a példázat. Aligha lehet a farizeusokra gondolnunk. Erre sem a textus, sem az összefüggés nem ad lehetőséget. Sokkal inkább a tanítványokat óvja itt Jézus és velük együtt mindazokat, akik nem tudnak belenyugodni abba, hogy végül is Isten előtt, a Hozzá való viszonyunkban, nem a mi cselekedetünk, nélkülözésünk, küzdelmünk, Istenért hozott áldozatunk számít, hanem egyedül az Ő akarata és az Ő jósága. Noha ez a veleje Jézus igehirdetésének és általában minden evangéliumhirdetésének, mégis éppen Jézus tanítványainak jelent különös kísértést — akkor is és most is, — hogy Istent megpróbálják erkölcsi és vallásos teljesítmények által megkötni és körülhatárolni. Persze nemcsak számukra kísértés ez. A moralizmus nem kizárólag keresztyén betegség. Legkönnyebben ott tud érvényesülni, ahol az emberek sükketté váltak az evangélium számára. Mégis meg-megújuló kísértésként éppen a Jézus követésére való komoly oda-szánásból, a keresztyén aktivizmusból szokott kinőni, és mindabból, amit határozott, meg nem alkuvó keresztyénségnek szoktak mondani. Megtörténik gyakran — és Luther már 1525-ben meglepő komolysággal beszélt róla, — hogy éppen azok, akik a sola gratia „tisztá tanítását“ leginkább hangoztatják, a gyakorlatban ezt a tanítást a leggyalázatosabb módon megtagadják. Ilyen esetben az Isten jóságát ítéletként kell prédikálni ezek felé, mint akik Istenhez a legközelebb állóknak hiszik magukat és erről úgy akarnak „bizonyoságot tenni“, hogy szerföltt gyakran szemmel néznek a „többire“. I. Kor. 1-nek a „bolond“ Istene, akit Luther joggal fedez fel ebben a mi példázatunkban is, nem engedi meg azt, hogy az Ő jóságát spanyolfalnak használjuk, míg mi megvető és ugyanakkor mégis irigy szemmel nézünk a másira és keresztyén kasztokat, osztályokat állítgatunk fel. Persze vigyázzunk, hogy a farizeizmus elleni üres és szeretetlen szólamok emlegetésével ne adjunk biztatást azoknak, akik az ilyesmit közömbösségük és hitetlenségük lep'ezésére mindig szívesen hallgatják. Hanem lekipásztori megértéssel és szeretettel segítsünk azokon, akik a farizeizmus nyomorúságában vergődnek.

A példázat nem allegória. S ezért nem lehet a 8. v. „vincellérjé“ sem allegorizálni. Az nem Krisztus. Viszont szólnia kell igehirdetésünknek arról, hogy Jézus az, aki nekünk ezt a csodálatos Istent hirdeti.

Hetvened vasárnapja a gyülekezetet már a passió felé fordítja. És ahol Jézusnak ez a példázata erről a csodálatos Istenről megszólal, ott elválaszt-hatatlanul szó van mindig a keresztféle induló Jézusról is. Hogy ez az íge ma hangzik, annak az a célja, hogy legyenek gyülekezetek, amelyek Krisztust ezért a csodálatos Istenről szóló üzenetért nem feszítik meg titokban, hanem amelyek vallást tesznek Róla és Belőle élnek.

Doerne után.

Karácsonyi exegetikai töredék

Ezsaiás 7:14 versét karácsonykor alkalmi igehirdetési alapigéül vehetjük s éppen ezért nem lehet érdektelen a lelkészek előtt, ha ennek az exegetikai-lag és dogmatikailag sokat vitatott „messiási jövendölésnek“ a fordítási, exegetikai kérdéseit és Máté 1:23-mal való kapcsolatát röviden megvizsgáljuk.

Károli magyar fordításában a fenti hely így hangzik: „Ezért ad jelt néktek az Úr maga: Imé, a szűz fogan méhében, és szül fiat s *nevezi azt* Immánuelnek“. Máté 1:23-ban pedig ezt találjuk: „Imé a szűz fogan méhében és szül fiat és annak nevét Immánuelnek *nevezik*...“ Ezsaiás és Máté szövege tehát eltér egymástól a *kiemelt* szavakban. Az 1947-ig ismert bibliai kéziratokban a *qr't* mássalhangzókat találjuk s ennek a fordítása és értelmezése többféle lehet. A Masora egyes szám 3. személyű nőnemnek veszi s ezt fordította Károli is. Tehát az anya ad nevet a gyermeknek. Ez a jó és hű fordítás azonban mindig súlyos kérdések elé állította az exegezist, mert Ezsaiás korában nem az anya, hanem az apa ad nevet a gyermeknek. A másik kiejtési lehetőség a *qara'ta*, vagyis egyes szám 2. személyű hímnem s akkor a fordítás így alakul: „Te (t. i. Aház király) *nevezed* őt Immánuelnek“, vagyis a király maga a gyermek apja. Így fordítja a Septuaginta s ezzel az egész prófécianak elveszi a „messiási üdvjövendölés“ jellegét, Krisztus felé mutatóját. Egyik fordítás sem felel azonban meg Máté 1:23-nak, ahol a *kalesousin* többes szám 3. személyű alak, de személytelen formában, ahogyan Károli is fordította.

Fölvetődik azért a kérdés, hogy Máté honnan vette ezt a szöveget? Az 1947-ben Palesztinában egy barlangban talált bibliai kéziratok Ezsaiás-tekercse meglepetésünkre *qara't*-t olvas ezen a helyen, tehát egyes szám 3. személyű hímnemet vesz s akkor a fordítás így hangzik: „*ő nevezi el* Immánuelnek. Ebben az esetben maga Isten adná a fiúnak a szimbólikus nevet, mert a vers első felének Isten az alanya, ő adja a „csodajelel.“ Azonban ezt az igealakat személytelennek is felfoghatjuk s akkor meglepetésünkre éppen Máté 1:23 szövegét kapjuk: „... s *elnevezik* őt Immánuelnek“.

Tudnunk kell az új bibliai kézirat olvasásának helyes értékeléséhez még azt is, hogy ismerte a Septuagintát (v. ö. J. Hempel, Neues aus der ältesten Bibelhandschrift. Deutsches Pfarrerbblatt, 1950, Nr. 11), tehát tudatosan utasította el ennek az eszaiási prófécianak Aház királyra vonatkoztatását, a Septuagintának zsidó nemzeti messiás-várását. Ellenben egyenes vonalban mutat Krisztusra, akiben ez a prófécia keresztyén hitünk tartalma szerint „beteljesedett“.

Dr. Pálfi Miklós.

Az új Mária-dogma

— Assumptio Mariae —

Az 1950-es szentév befejezéseként, hatalmas ünnepségek között, hirdette ki XII. Pius pápa november 1-én a következő új dogmát: „A mi Urunk Jézus Krisztus, Szent Péter és Szent Pál apostolok és a saját tekintélyünknel fogva kinyilvánítjuk, hogy a Boldogságos Szűz Mária, Isten Anyja, földi életének befejeztével lélekben és testben a menny dicsőségébe felvétellett.“ A kihirdetést követő szózatban a pápa ezt a döntést azzal okolta meg, hogy „a föld minden részéről csaknem egyforma és úgyszólván esodás egyöntetűséggel érkezett el hozzánk a főpásztorok és a keresztyén nép hangja, akik ugyanezt a hitet vallották és mind mindenki által hön kívánt dolgot követelték“. „Mivel pedig az egész katolikus egyház sem nem esalatkozhatik, sem nem tévedhet... ebből feltétlenül következik, hogy ezt a főpásztorok és népeik által a legszilárdabban vallott igazságot Isten nyilatkoztatta ki; így az legfelső tekintélyünknel fogva definiálható.“

A Mária testi mennybemeneteléről szóló új dogmának az egész világ számára történt proklamálása nemesak a római katolikus világot érdekli. A legközelebbiről érinti az egész világ keresztyénséget. Nyilatkozatok, pásztorlevelek, tiltakozások láttak és látnak napvilágot ezzel a kérdéssel kapcsolatban világszerte. Nem hallgathatunk mi, magyar evangélikusok és a gyülekezetek pásztorai sem ebben a kérdésben. Állásfoglalásra kötelez bennünket a hűség Isten igéje (Gal 1, 8—9) és a felelősség keresztyén testvéreink iránt (I Tim 4, 6).

Mária igazi képe a Szentírásban

Az egyház a hívő Krisztus-várás idején, ádventben és karácsonykor emlékezik Máriára, Krisztus földi édesanyjára. Mária, a *krisztusvárók elseje*, a karácsony kapujában: ez Jézus anyjának igazi képe; így áll ő előttünk a Szentírásban.

Lukács 1-ben Máriát Gábrriel angyal kekharitómené-nek, *kegyelembe* fogadottnak nevezi (ez a görög szó helyes fordítása, nem pedig a Vulgataé, a „*gratia plena*“). Ennek a szónak általános újszövetségi értelme világosan utal itt is az alázatos hívőhöz lehajló, ingyenvaló isteni kegyelemre (*charis*). Valóban, Mária ebben az alázatosságban volt nagy. „Legyen nékem a te beszéded szerint“ (Lk 1, 38). Alázatos hitének esodálatos bizonyossága gyönyörű magasztaló éneke, a Magnificat.

Isten alázatos szolgálóleánya az evangéliumokban ezután egészen a *hátterben* marad. Nem hallgatja el az Írás Mária *hitének próbáit*, gyengeségeit sem (Mát 12, 46—50 Jn 2, 3). Hallunk *fájdalmáról*, mely Simeon prófétálása szerint éles törként hatja át anyai szívét (Lk 2, 35), a jeruzsálemi templomtól (Lk 2, 48) a Golgota keresztfájáig (Jn 19, 25). A feltűnően kevés íráshely so-

rában a legutolsó Acta 1, 14. Máriáról itt *mint a jeruzsálemi összegyülekezést egyszerű tagjáról*, tehát mint Krisztushívőről, történik említés (jellemző a sorrend is: az apostolok és a hívő asszonyok után említi Lukács evangélista). Az Újszövetségben másutt nincs nyoma annak, hogy Mária különleges helyet foglalt volna el az első gyülekezeti tagjai között.

Ebben az újszövetségi látásban, mint az alázatos hit példájára és az első krisztus-hívőre, tekint Máriára még *Augustinus*, a nagy egyházatya is. „Ő valóban Isten akaratát cselekedte... s ezért többet jelent az, hogy Mária a Jézus tanítványa volt, mint az, hogy Jézus anyja lett”. „Azért boldog Mária, mert Isten igéjét hallgatta, megőrizte és megtartotta; igazabban őrizte meg az igazságot lelkében, mint ama testet méhében“ (mindkét idézet Révész István cikkéből, „Üdvözlégy Mária.“ *Evangélikus Theologia*, 1947, 7 füzet). *Luther* is Mária éneke alapján írta meg egyik legmélyebb írását a hívő istenfélelméről és istentiszteletéről.

Máriának ez a bibliai képe a sok eltorzítás és átfestés ellenére *tovább élt az egyházban*. Mutatják azok a középkori ábrázolások, amelyeken térdel és imádja Fiát. Szerepel úgy is, mint az egyház előképe és jelképe. *Luther* felújítja azt az augustinusi gondolatot, hogy amint Mária megszülette testileg Krisztust, úgy kell hit által lelkünkben Krisztusnak megszületnie.

Mi, evangélikusok, tiszteljük igazán Máriát. Úgy, ahogyan a Szentírás őt, mint az alázatos, bízó hit példáját és az angyali üzenet alapján az elő Krisztus-hívőt, elének állítja. Nem Máriát imádjuk, hanem Máriával együtt Fiát, Urunkat és közös Megváltónkat. Nem Máriát magasztaljuk, hanem Mária énekével a kegyelmes Istent, aki „hatalmasokat döntö le trónjaikról és alázatosakat magasztalt fel“ (Lk 1. 52).

Az új Mária-dogma háttere

A Szentírásban tehát semmi alapja sincs annak az imádásnak, amellyel a római katolicizmus Mária felé fordul. Honnan ered ez az imádat? *A Mária-kultusz gyökerei* a keresztyénségtől idegen talajból, a sok pogány elemet őrző ókori keresztyén népvallásból erednek. Jellemző, hogy az első Mária-dogmát — amely egyébként még az Íráson alapul és egyházunk is vallja — Mária istenanyaságának dogmáját (theotokos) éppen Efezusban, a pogány Diana istenasszony kultuszának volt középpontjában, hirdették ki (431).

A köznép pogányos vallásosságában Mária egyre magasabbra, Jézus Krisztus mellé kerül. Mondák, legendák fonják körül alakját. Ünnepek keletkeznek tiszteletére (a római katolikus egyházi évkönyv 32 Mária-ünnepe és két Máriának szentelt hónapja van). Imádságok szállnak hozzá, az „ég királynőjéhez“, aki Fiánál közbenjár a bűnösökért. Máriának a római katolikus kegyességben elfoglalt egyedülálló helyét mutatják a következő megjelölések: „minden kegyelem anyja“, „örömünk okozója“, „bűnösök menedéke“, „Márián keresztül Krisztushoz“, a „menny kapuja“, „az Istenség temploma“ stb. Ennek a Mária-imádatnak jellemző kifejezése a Vatikán egyik

híres festménye. Ezen Mária, mint Istenanya, középen áll, egyik oldalán az Atya, a másik oldalán a Fiú, és feje fölött a Szentlélek galambja lebeg. A kegyes római katolikus mindennap imádkozik Szűz Máriához az Üdvözlégy elmondásával.

A népvallás nyomán — és nem kis mértékben annak kényszere alatt — a *hivatalos egyházi tanítás* is egyre több rendkívüli vonással, esodás tulajdonsággal öltözteti fel Mária alakját. Ez nem ment könnyen. Aquinói Tamás, a középkor legnagyobb teológusa, például még állást foglal Mária szeplőtelen fogantatásának tanítása ellen. A köznép kegyessége azonban kikényszeríti a dogmák sorát. Az első lépés *Mária maradandó szüzességének dogmája*: Mária „szüzi érintetlenségében mindvégig megmaradt, t. i. (Jézus) születése előtt, születésében és maradandóan születése után is“ (IV. Pál pápa 1555-ben; Denzinger, Enchiridion 993). A következő lépés *Mária büntől való mentessége*: a szeplőtelen fogantatás dogmája szerint Mária mentes maradt az eredendő bűn átkától (IX. Pius pápa 1854-ben; Denzinger 1641). Hivatalos vatikáni nyilatkozatokban Mária a „*kegyelem közvetítőjeként*“ szerepel (mediatrix; XIII. Leó 1891-ben). Mivel Mária Jézussal együtt szenvedett a keresztnél, anyai jogáról az emberiség javára lemondott, ezért „méltán elmondható, hogy Krisztussal együtt váltotta meg az emberi nemet“ (XV. Benedek, „Inter sodalicia“; Denz. 1978a, jzet). A szent officium „*Sunt quos amor*“ dekrétuma Máriát a „*társmegváltónk*“ névvel illeti (Denz., u. o.).

Az új Mária-dogma Mária *testben való mennybemenetelének* kimondásával egyelőre lezárja ezt a sort. A dogma tartalmának sokévszázados multja van a római katolicizmus kegyességében. Mária mennybemenetelének a gondolatával legelőször egy V. századból való legendában találkozunk. E szerint Mária halálos ágyánál együtt voltak az apostolok. Jézus angyalok kíséretében eljött a haldoklóhoz, felvette lelkét és átadta Mihály arkangyalnak. Amikor másnap Mária holttestét sírba akarták helyezni, Jézus másodszor is megjelent és a testet felhőben a mennybe ragadta; itt ez a lélekkel újra egyesült. Bár neves egyházi tanítók ismételten tiltakoztak ennek az apokrif legendának az elfogadása ellen, az assumptio emlékére mégis külön ünnep keletkezett, a nép kegyességében egyre inkább előtérbe került és most a pápai esalathozatatlanság dogmája alapján a római egyház hivatalos tanításává lett.

Az új Mária-dogma következményei

Az új Mária-dogmának mind teológiaiilag, mind gyakorlatilag alig felmérhető súlyos következményei vannak.

Teológiai szempontból azért rendkívül súlyos ez a döntés, mert benne először hagyja el a római katolicizmus nyíltan és kimondottan is azt az apostoli alapot, amely közös keresztyén meggyőződés szerint minden igaz keresztyén tanítás forrása. A római egyház is elismeri, hogy a Szentírás semmit sem mond Mária haláláról és dogmatizált mennybemeneteléről. De talán az Írásban nem foglalt apostoli tradíció? Messze az apostolok kora után, az első öt század-

ban, nyoma sincs ennek a tanításnak. Hieronymus és Epiphanius, akik pedig az egyházi tradíció kiváló őrizői és ismerői, hallgatnak róla. Sőt Epiphanius kifejezetten azt mondja, hogy Mária haláláról semmi bizonyosat nem tudunk. Az említett Transitus Mariae-legendát a VI. század elején még hivatalosan apokrif tanításnak nyilvánították. Az assumptio gondolatával az egyházi íróknál először csak a VII—VIII. században találkozunk. „Ez a -dogma nemcsak félremagyarázása az apostoli tanításnak, ahogyan ez a római egyház nem egy régebbi dogmájánál történt, hanem egyáltalán semmi alapja sincs az apostoli igehirdetésben. Azt jelenti ezért, hogy a római püspök elvi döntéssel elszakad a mi Urunk Jézus Krisztus apostolai iránti engedelemességtől“ (a német evangélikus püspöki konferencia hivatalos pásztorleveléből). Sőt nemcsak elszakad. Ennél többet is tesz. Az üdvösségtörténet nagy eseményei, az incarnatio, a kereszthalál, a feltámadás és Krisztus mennybemenetele mellé egy újabb üdvtörténeti eseményt próbál beiktatni. Ebben hinni — a dogma következtében — az üdvösség feltétele.

A mellett, hogy ez a dogma meghamisítja Mária szentírásbeli képét, kiemelve őt az emberiség láncából és az egyház hívó közösségéből, messzeható *krisztológiai következményei* is vannak. A római katolikus népi kegyességben Mária szinte egyenlő, nem egyszer nagyobb tiszteletben és imádatban részesül, mint Urunk és Megváltónk. A dogma tovább erősíti ezt a vonalat. Jézus Krisztus mentes a büntől. Mária is. Jézus Krisztus testben feltámadt és mennybement. Mária is. Jézus Krisztus Úr és Király. Mária Úrnő és Királynő. Jézus Krisztus Közvetítő és Megváltó. Mária — az említett vatikáni megnyilatkozások szerint is — Közvetítő és Társmegváltó. Bár a római katolikus hivatalos tanítás igyekszik elhatárolni Jézus Krisztus imádását és a Máriának járó imádatot, kegyességi gyakorlatukban az új dogmán keresztül sokszorta erősebbé lesz a Máriába mint Isten és emberek közötti közbenjáróba vetett hit. Ezzel pedig elhomályosul a Szentírás és az őskeresztység alapvető üzenete Jézus Krisztus egyedüli közbenjárói és megváltói tiszteiről (Csel 4, 12; I Tim. 2, 5).

Az új dogma a keresztyén hit szempontjából azt is jelenti, hogy Krisztus feltámadásának hitét és a minden halottak feltámadására irányuló hívó reménységet ki kellene egészíteni Mária feltámadásának hitével. Ezzel pedig alapjában változna meg az újszövetségi hit tartalma.

Nyilvánvalóan ellenemond végül ez a dogma az Újszövetség *eschatológiai* üzenetének. Az Újszövetség tanúsága szerint Jézus Krisztus mint első támadt fel a halottak közül; mindenki más feltámadása az utolsó napon történik majd meg. Addig az egész teremtettség reménységben várja a megújulást és feltámadást. „Első zsenge Krisztus; azután, akik a Krisztuséi, az ő *eljövetelekor*“ (I Kor 15. 23). Az assumptio Mariae azt jelentené, hogy Mária megtörte ezt a sort. Benne a második végleg feltámadottat kellene látnunk. Ezzel pedig megdőlnének a Krisztus kizárólagos feltámadásáról szóló újszövetségi íráshelyek.

A világkeresztyénségen belül az utóbbi évtizedek során eddig nem ismert mértékben erősödött meg a közösség érzése és a Krisztusban való lelki egység vágya. Külső jelei ennek a világ minden egyházát érintő ökumenikus mozgalmak. Az egységörekvések alapja az az előfeltétel, hogy minden keresztyén tanítás és meggyőződés végső hordozó fundamentuma az apostolok bizonyágtétele. Ennek nyílt elhagyása a Mária mennybemenetele dogmatizálásával *gyakorlati szempontból* azt jelenti, hogy a római katolicizmus a világkeresztyénség nagy ökumenikus erőfeszítései és törekvései idején még mélyebbre ássa a szakadékot maga és a keresztyénség többi része között. Egy, a Szentírástól és az apostoli tanítástól teljesen idegen imetosz dogmatizálásával az egész keresztyénség ügyének rossz szolgálatot tesz a mai világban, ugyanakkor pedig elsáncolja magát a világkeresztyénség többi részétől.

Az evangélikus keresztyénség fájdalmas ténynek és hitünk alapjaitól eltávozó sajnálatos magatartásnak láttán nem tehet mást, mint hogy teljes határozottsággal tiltakozik ennek a Szentírástól és az apostoli keresztyénségtől idegen tanításnak a dogmatizálása ellen és hitvallást tesz Jézus Krisztusról, az érettünk Megfeszítetttről és Feltámadotról. Öbenne van egyedül a mi reménységünk és üdvösségünk!

Fontos, hogy az új Mária-dogma teológiai és gyakorlati következményeiben tisztán álljon előttünk és az általa előidézett új helyzetben, a Mária-kultusz új előretörése idején, teljes határozottsággal tudjunk tisztá tanítást és világos útmutatást adni gyülekezeteinknek ebben a kérdésben.

Dr. Nagy Gyula.

Egy hónap lelkészi munkanaplómból

Kiértékelés és önvizsgálat

December első napjaiban a magyarországi ökumenikus tanulmányi albizottság konferenciáján, Budapesten találkoztam folyóiratunk szerkesztőjével, aki nehéz feladat elé állított: a legutóbbi hónap végzett munkáját lelkészi munkanaplóm adatai alapján ismertessem kiértékelvén belőle a hasznosat és a haszontalanat őszinte „önkritiká”-val. Feltevés szerint tanulságos lehet szolgáltatásaim számára is. Számomra mindenesetre az volt.

Előljáróban ismertettém a heti munka átlagos menetét: minden vasárnap reggel 8 órakor, délelőtt 10-kor és este 6-kor istentisztelet. Reggel 8.45—9.50 között gyermekbibliakörök 6 csoportban. Minden második vasárnap délután 3-kor istentisztelet a kb. 6 km-re eső bányatelepen, Percesen. Szerdán este 6-kor istentisztelet. Csütörtökön 6-kor gyülekezeti bibliaóra, pénteken 5-kor előkészítő munkaközösség a gyermekmissziói munkát végző munkalársaimmal, utána 6—8 óra között gyülekezeti bibliakör és imaközösség, szombaton 5-kor ifjúsági összejövetel. Vallástanítói munkát végzek 5 általános iskola és 1 gimnázium növendékei között. Konfirmandusainkat heti két órában két csoportban tanítom. Presbitereink részére minden szerdán este van összejövetel. Ezenkívül havonta egyszer gyülekezeti közösségi találkozó van a nagymiskolci és környéki gyülekezetek bevonásával.

Összegezve: a múlt hónapban 18 istentiszteleten, 2 úrvacsorai istentisz-

teleten, 4 bibliórán, 4 bibliakörben, 4 ifjúsági bibliórán, 3 presbiteri órán, 4 előkészítőn szolgáltam helyben. Október 29 és november 5-ike között a helybeli református gyülekezettel közös előadássorozatban a hónapunkra esően 3 előadással szolgáltam. A hegyaljai egyházmegye lelkeszi konferenciáján ismertettem Luther: Von weltlicher Obrigkeit wie weit man ihr gehorsam schuldig sei 1523. c. munkáját. A havi közösségi találkozón Diósgyőrben Máté evangéliumát ismerltem másfélórás összefoglalásban, 32 családlátogatást végeztem, azonkívül 6 beteglátogatást, 1 ízben kiszolgáltattam a beteg részére háznál az úrvacsorát, 1 házi áhitatot tartottam. Volt egy presbiteri gyűlésünk; 1 tisztújító közgyűlésünk. Budapesten szeretetvendégségen szolgáltam előadással és Vácen gyülekezeti napon. Ózdon bibliórán hirdetem az ígét. Azonkívül résztvettem az egyházegyetem meghívására a teol. akadémia tanulmányi rendje tárgyában összehívolt ankéton és az ökumenikus bizottság konferenciáján. Sajátos módon egész hónap alatt nem volt egyetlen kazuáliám sem. A kórházba is csak egyetlen esetben hívtak be pásztori látogatásra. A levelezés mellett a hónap során csak kevés idő maradt studiumra: „Magánéletem“ számára jelentős, hogy újabb hónap szaladt el feleséggemmel fölöttünk, hogy nem volt háztartási alkalmazotunk s így a nap egy részét házi munkában töltöttem, főleg a kora reggeli órákat.

— 1 —

Átlapozom az istentiszteleteken való szolgálataim feljegyzéseit. Kidolgozott ígéhirdetésem egy sem volt egész hónapban. Még vázlatom sem valamennyi szolgálatomról. Pontosan tartottam magamat a perikópákhoz, az esti énekes vecsernyén lértem csak el, amennyiben akkor az óegyházi textusokat vettem elő. Két reggeli és egy délelőtti szolgálatom volt szemelláthatóan visszhangot kiváltó. Növendékeim a legjobb fokmérők. Az említett szolgálatok üzenetéről be tudjak számolni még a hét végén is. A többieket elfelejtették már másnapra. Pontosan azokon volt nyilvánvalóbb áldás, amelyekre alaposan felkészülhettem s ugyanakkor biztonságérzet nélkül, belső remegéssel indultam, — mégis! Figyelemmel kísérték a szerda esti kátéprédikációkat is. A „Miatyánk“ utolsó kérései kerültek sorra. Érdekes, hogy éppen a 4. kérésről szóló ígéhirdetés vált személyessé többek részére. Szorosan tartottam magamat a lutheri magyarázathoz és így kitágult kissé a horizont a mindennapi kenyér felől a gyülekezet előtt. Azóta néhányan jobban tudják imádkozni a 4. kérést. Viszont vesztlenségnek érzem azt, hogy a munkarend beosztása miatt egybe kellett foglalnom a 6. és 7. kérést. Jobb lett volna külön. A résztvevők száma morzsolódik. Vasárnaponta reggel átlagosan 80, délelőtt 90, este 40 fő vett részt. (a gyülekezet lélekszáma kb. 900 fő, pontosan megállapíthatatlan a szakadatlan hullámlás miatt, új és új munkástömegek közt egyelőre szinte felderíthetetlen, hány evangélikus van. A létszám így becslés szerinti, lehet, hogy kevesebb, lehet, hogy valamivel több.) A gyermekek részvétele viszont ugrásszerűen emelkedett. Míg a hittanórákra alig 37% jelentkezett annak idején, vasárnaponta reggel 8—10 között átlagosan 60% vesz részt. A hónap utolsó napja csúcseredmény 65 növendékkal. Bevált a fokozott hívogatás és a szülők egy részével való komoly beszélgetés. Felültenül fokozni kell a hiányzók utáni járását. A gyermekbiblikörvezetők látogatása is hasznos, de általában többet ér, ha magam megyek. Úgyesen megszerveződött a gyerekek egymás iránti felelőssége is. Vannak,

akik rendszeresen magukkal hozzák a kisebb társaikat a közelből. Rossz volt, hogy egyízben a fűtés elégtelensége miatt páran megfáztak. Azonnal visszacsellit a szám. Hiába, ezen nem szabad spórolni. Persze sok pénz kell a templomunk alatti termek és szobák fűtéséhez. A központi fűtés kazánja szétrepedt évekkkel ezelőtt. A beállított vaskályhák sokat emésztenek és aránylag lassan melegítik be a helységeket. Bevált a gyermekistentiszteleteken az az eljárás, ami szerint az I—II. oszt. tananyag történeteiről szól az ígéhirdetés. Így: a teremtés, a bűneset, az első testvérpár, az özönvíz, a türelmi szövetség, Ábrahám története, Mózes születése, amelyek közül az utolsó négy eset novemberre. Ígéhirdetésben, gyermekbibliakörben, majd hittanórán hallják hetente ugyanazt a kicsik. Pompásan tudják és sokan szívükbe is zárták azok evangéliumait. Jelentős munkát végez az éneklés közöttük. Csak kevés új gyermekének van. A kánonokat roppant megkedvelték.

— 2 —

A bibliórakon Máté evangéliumát olvassuk. Átlagosan 1—1 fejezetet. Sajnos nem olvassa el mindenki otthon előre és nincs mindenkinél még Biblia. Átlagosan 15 fő jár el. Legkevesebben 9-en voltak, legtöbben 30 főként. Örültek a bibliai fogalmak alaposabb tisztázásának. Különösen Máté 16—17 fejezeteire hullt áldás. Hozzászólás ilyenkor nincs. Néha közösen imádkozunk. Ilyenkor szoktunk megbeszélni gyülekezeti aktuális kérdéseket is a záróének végén. Egész külön csoport lett már a „csütörtökiek“ társasága. Pénteken a bibliakörben Mózes IV. könyvét olvassuk. Itt már mindenki bibliával jön, s bevezetés után közös eszmecsere alakul ki. A végén összefoglalás. Sok tanulságos dolog került elő. Mégis mind inkább személyessé válik az együttlét. Átlagosan 20-an járnak. (A vasgár melegüzem lévén a délutáni műszakba járók csak két, sőt háromhetente vehetnek részt.) Tulajdonképpen 30-on felül van a „péntekiek“ csoportja. Közös imával kezdjük és fejezzük be. Mind drágább lesz újabban a közös csend, amikor hallgatnak az ajkak, de a szívekkel beszél az Úr. Nem egyszer tör fel személyes vallomás, nyomorúságról számol be az egyik, hálát ad a másik. Néha együttvagyunk 9 óráig is. Sokak számára várvavárt órák ezek küzdelmeik közben. Egymást jól ismerik. Lassan megterem a szolgálat gyümölese is köztük. Ezekből kerülnek ki a gyülekezeti munkások. Imádkozó kis csapat. Nekem számtalanszor volt áldás a velük voló közös csend és testvéri közösség. Magától nő a felelősség is. Volt, aki éppen ebben a hónapban nyíltan megkövette testvéreit méltatlan magatartása miatt. Mindenkit hívunk és várunk erre az alkalomra. Szószéken hirdetem. Vannak, akik először ide tévedtek be és ez nem az istentiszteletre — templomkerülő évek után. Anyagilag is terhet hordoznak. Pár ezer forint gyűlt egybe csak úgy magától a rászorulóknak rendszeres havi támogatására fölük. Nem a tized törvényére, hanem a szívük spontán indítására. Ezek olvassák a kis gyülekezeti könyvtár példányait. Nő bennük a vágy tanulás után. — Az ifjúsággal Lukács evangéliumát olvassuk. Sajnos, itt a legnehezebbek a munka feltételei. Rendszeresen 7—8 jár csak. Mérhetetlen kudarc, hogy a tavalyi konfirmáltak közül csak páran jönnek, azok se mindig. Elfoglaltság az érvük, de tudom, a szívük hidegsége döntőbb tényező. Szeretelvendégséget rendeztünk számukra, akkor számuk háromszorozott lett. Szindarabot adtunk elő tavaly, most ismét készülünk előadásra, ilyenkor persze ugrik a szám. De „csak“ a Bibliáért kevesen jönnek. Nagy

mulasztásom volt a hónap során, hogy bár tervbe vettem, csak két ifjúsági taghoz jutottam el. Imádságomban is sokszor elfeledkezem róluk. Erre a hónapra is áthúzódott az a tehetetlenség, amely kettőjükkel szemben elfog. Valahogy nem találom meg a hangot velük. Lehet, hogy eljátszottam a lehetőséget pásztorlásukra. Olyan nehéz ilyenkor új kezdetet találni egymással. Az egyik fiatal kamasz, a másik nagyobb lány. Fáj, ahogy végigpereg előttem szombat esték hosszú sora, hogy sokszor nem szerettem őket. Tehetlenségem hideggé tette a levegőt köztünk. Úgy látom, hogy el kell mennem hozzájuk s mindenáron tisztázni kell a dolgot. Látom a szemükben a vágyat az ige után, de ha hozzájuk fordulok, egyszerre elzárkóznak. Nyilvánvaló haszontalanságaik dorgálásánál mosolyognak és hallgatnak. Lehet, hogy pár embernek egyáltalában nem tudok papjává lenni? Azt hiszem, itt valamiképpen én vagyok a hibás. A fiúval szemben sokszor nyers voltam, a leánnyal szemben gúnyos, mert végkép nem bírom az affektálást. Szeretlenség pedig mind a kettő.

— 3 —

A vallásitanítói munkám csupa küzködés. Ritka a zavartalan óra, amikor valamennyi gyerekszem lágranyilva issza, amit a tanítás közben szívével „lát”. Sokszor voltam ideges külső kellemetlenségek miatt s főleg feyelmezetlenségük miatt. Mennyire más ugyanaz a gyerek az iskolában és a gyermekbibliákörben. Nincs jó hallásom és az éneklés is persze rosszul megy sokszor. Kicsinyesség ilyenkor bosszankodni mosolygásukon. Általában nagyon fárasztott az egész hónapban ez a munka. Amikor 3—4 óráig volt egy nap alatt, jobban kimerültem, mint a nap többi munkájában együttvéve. Súlyos hiba, hogy készületlenül megyek az órákra. Felelés közbe szőtt magyarázat elégtelen. A hónap utolsó hetében pár pompás óra lett abból, hogy alaposan átgondoltam a szűk 45 perc időbeosztását. Viszont frisztítés a „pontozásos verseny”. Néhány gyerek különösen forgatja már a bibliát. A leckét is szívesebben tanulják. Gyűjtik a „gírák”-at, ahogy Nyáregyházán tanultam barátomtól. — Viszont a konfirmandusokkal nagyon megnehezíti a tanulásunkat a konfirmációs káté hiánya. 23 gyerek számára csak 14 kátét tudtam összeszedni. A többiek részére gépelem a szöveget hetente. Mulasztás volt két héttel ezelőtt a gépelés elfelejtése s így feleslegesen ismételtetnem kellett A Kis Kátét persze megkapták mind. De eddig csak egy ízben volt igazi konfirmandus óránk, amikor alig akartak elmenni. Legtöbbször ők is fáradtan jönnek, én meg fáradtan várom őket. Jó volt a hiányzók után menni, viszont nagy hiba, hogy 2 gyereket még nem kerestem fel otthonában. Sürgősen sort kell keríteni rá még december elején. Nehéz megtalálni a hangot azokkal, akik kellenélkül jönnek. Nem lehetek elnézőbb velük szemben, viszont el sem vadíthatom. Sokkal többet (?), sokkal jobban kell értük könyörögnöm. Ezentúl minden imádságban, istentiszteleten, bibliáórán, imádkoznunk kell értük. Elkezdtem még októberben, de november közepe óta abbamaradt. Pedig a gyülekezet imádságában van a helyük!

— 4 —

Családlátogatások ritkán torkoltak énekbe, imába, igeolvasásba. Csapnivalóan tehetetlen vagyok ezen a ponton. Tudom, hogy nem lehet erőltetni a dolgokat, de a szívem mégis vádol. Nekem is jobban esett csak úgy elbeszélgetni a dolgokról, és nem személyessé tenni azokat. Erre valóban nincs

mentség. Volt, amikor belső vád nélkül mentem el valahonnan, pedig nem került az asztalra táskámból a biblia, de többször szégyenkeztem már az utcán a házuk elé kilépve. Mostanában olyan bátorítalan lettem a személyes vonatkozású kérdések fellevésében. Tudom, azért is, mert jobban felismertem Isten szívét elkészítő munkájának döntő szerepét. De nemcsak azért! S ez a „nemcsak azért“ most nagyon fáj!

A betegeknel is félreérthetlenebbül kellett volna az ígét hirdetni. Két helyen is a mérhetetlen nyomorúság láttán bennem rekedt minden szó. Szinte szégyelni kezdtem, hogy én egészséges vagyok és mindenem megvan. Nagy nyomorúság láttán saját életem minden hamissága felszínre kerül. Fáj, hogy az egyik beteghez félek elmenni. Úgy megvisel a vigasztalan látvány. Pedig éppen ott kellett volna, annál a nyomoréknál hirdetni az Úr kedves esztendejét. Hogyan lehet, hogy elfogyott a mondanivaló s csak könnyes szemmel hallgattam? Furesza, hogy mégis melegebben búcsuzott, amint fogadott. Ez a néma részvét is számít valamit? De mégis csak fel kell csendülnie az evangéliumnak. Fáj, hogy november közepén elhatároztam éppen a „nehéz“ betegneink rendszeres látogatását és a halálukra való előkészítésüket és azóta alig néztem be hozzájuk pár futó percre. A fogadalom semmit sem ér. Nagyon rossz pásztor vagyok! De akkor lehetek-e jó ígéhirdető? Különben is nagyon könnyen belenyugodtam, hogy a reámbizoltak közül sokakhoz bezárult az utam. Nem kellett volna részt keresnem hozzájuk? Vajjon lesz-e idejük visszafordulni utjukról? ha egy is meghal hitellenül, istentagadóan, anélkül, hogy Ezékiel útján jártam volna, hogyan tudok majd számot adni? egyáltalában számot tudok majd adni valamiről is? másfél éve itt vagyok s nem voltam még a gyülekezet harmadánál egyszer sem. Nem tudom mi lesz, mert komolyan tervbe sem vehetem a következő hónapra látogatásukat. Zsúfolt minden napom reggel 5-től késő estig. Vagy túl nagy a gyülekezet? igaz a lenne a megállapításnak, hogy egy lelkész csak 3-400 emberről viselhet pásztori gondot?

— 5 —

A tisztújítás csak részben vált be. Kellő előkészítés nélkül mentem elibe. Ismét maradt jócskán az új egyháztanácsban, aki ritkán jön a templomba. Jónak ígérkezik viszont a 7 asszonyképviseelő beválasztása. Agilisek, tele vannak felelősséggel. Jó volt, hogy a „tiszteletheli“ tisztóságokat megszüntettük. Viszont úgy érzem, hogy a bátorítalanokról hamar lemondtam, sőt könnyűvé tettem egyesek visszavonulásának útját. Pedig mégis csak a hitről van szó itt is! Nyeresség megint a heti együttlét. Utóljára közel húszan voltak. Ismét beigazolódott, hogy számukra az előadás vonzóbb. Mégis csak felcsendül az ige. Többen emlegették nyerességüket, amikor a törvény és evangélium összefüggéseiről beszélgettünk. Lekötötte őket a többi kérdés is. Talán itt lesz valahol „kapesolópont“ (?) a szívükhöz.

— 6 —

A magángyónások száma ismét esett. Egész hónapban 5 esetben került rá a sor. Nagyon fordult felfogásom ezen a téren, amióta itt szolgálok. Most is van rá alkalom, de már nem unszolek senkit nyiltan se, burkoltan se. Annyi ördögi jelenséggel találkoziam éppen a magángyónások során, hogy inkább rettegek tőle, mint óhajtozom utánna. Mindig átháramlik valami démoni teher mások bűnéből. Mennyi nemtelen indulat tud meghúzódni

éppen ilyenkor a szavak mögött. És roppant nehézé vált azokkal szemben a pásztortlás, akik rendszeresen élnek a magányonással. A bűnük marad, sőt nő, a bűnbánó szavuk viszont hangzik, a könny hull és az imádság klaszikus tökéletességgel pereg. Hol a határa az oldásnak és a kötésnek? azt hiszem, itt a legsűrűbb a fájékozatlanságunk. Nekem talán a legsúlyosabb gondot a múlt hónapban ezek a kérdések okoztak adott esetekkel kapcsolatban. Viszont milyen egyszerű és hatalmas volt minden, amikor az Úr elkészítette a szívet! Minden hónapban drágábbá válik az úrvacsora ezek számára:

— 7 —

Öt ízben voltam távol a gyülekezettől ebben a hónapban. Amit korábban alig észleltem, most egészen betöltött. A nyugtalanság és a vágyódás. Roppant nehéz szívvel megyek már el külső szolgálatra. Mind inkább megnő a gyülekezet fontossága előttem. Az első helyre most már végérvényesen a helyi munka került. Persze azért nem volt haszontalan a tapasztalatszerzés sem. Sőt, rendkívül tanulságos volt az itthoni súlyos kérdésekből, gondokból, kudarcokból figyelni más gyülekezetek életére. Mindenesetre többet nyertem én közöttük, mint ők az ottlétemmel. Különös, hogy kis dolgokban mennyire feltűnő a változás. Korábban a személyhezköötöttségek és személyekhez való ragaszkodások láttán mosolyogtam, most fáj és megaláz. Tudom már, hogy a pásztornak mi a dolga. S minden válogatás láttán van miért bűnbánatot tartani. Régebben mások elesett állapota és más gyülekezetek rossz lelki helyzete bizonyos értelemben „vigasztalt“, most szomorúságomat növeli. Azt hiszem, a gyülekezeti munkában leszünk igazán ökumenikus keresztyénekké: „Ki beteg, hogy én is beteg ne volnék...!?”

— 8 —

S végül a két pesti konferencia. Egészen nyilvánvaló lett a mulasztásaim tömege. A teológusoknak elsősorban nem anyagi segítségre van szükségem, hanem imádságra. Ami az akadémián forr, azt nem erő és nem hatalom, hanem csak az Úr Lelke csendesítheti le. Ahogy az éjszakai személyvontattal hazafelé döcögtem, mind világosabb lett előttem az imádság döntő szerepe. Az ökumenikus konferencia gazdag tanulsággal zárult számomra. Izeltőt adott abból a köteles és egzisztenciális teológiai vívódásból, ami ma a világkeresztyénségünket egyformán foglalkoztatja a ma kérdéseire adandó örök válaszok keresésében. Szűk, helyi munkám széles perspektívát kapott s ezzel nemcsak fényében, hanem jelentőségében is nőtt.

S aminek nincs nyoma a lelkési munkanaplóban: a személyes és a családi keresztyén életem. Amikor egymásután gyűlnak ki előttem a kapott áldások fényes csillagai, egyszerre rám szakad novemberi hónapom kudarcainak igazi oka, saját hitellenségem, Elmulasztott bizonyágtévések, el nem mendott imádságok, elnyelt intések, elfogyott szeretet, megszorított Szentlélek: vádolnak. Ahogy késő éjjel itt ülök az írógép előtt s írom a sorokat, egyszerre bepárázza szememet valami. Az az öröm, amit csak a nagy bűnösök éreznek az ellenük szóló írás eltörlésekor. Minden most megismert és minden, még rejtetten maradt „novemberi“ bűnöm fölött hihetem Isten irgalmas szívének bocsánatát Jézus engesztelő vérében. Semmi sem veszi el jobban kedvemet a bűntől és semmi sem hajlítja annyira engedelmességre szívemet, mint éppen ez az ingyen kegyelem.

Bátkó Zoltán

Szolgatársunk egy havi szolgálati vallomásának olvasásakor több gondolat ébredt bennem. Közülük négyet tanulságosnak vélek továbbadni.

1. A „számadás“ és „költésgetés“ nemcsak anyagi téren nélkülözhetetlen, hanem a lelkesítő munka terén is. Ilyenkor vesszük észre, hogy mi szorul revízióra. Munkamódszerek, gyülekezeti alkalmak, időbeosztásunk, hiányok lekintetében tisztább képet kapunk így visszatekintve, mint mikor benne állottunk a munka sodrában. Ilyenkor vehetünk észre hálaadásra indító jelenségeket s erre is nagy szükségünk van, hogy Isten jelekkel is megerősíthesse előttünk az igéjéhez fűződő ígérletét s a hálaadásunk által is növekedhessék az Ő dicsősége.

2. Hajszolt életű városi papoknak egyik legsúlyosabb szolgálati kérdésük: az idő. Szolgatársunk próbál versenyt futni vele, a rohanó órákkal és alkalmakkal. Nemrégiben mondta nekem egyik lelkesztéstvér, akinek a munkanaplója a felét sem közelíti meg a fentiek, hogy nem ér rá önállóan készülni a vasárnapi igehirdetésére. Isten erősebb tempót akar neki is és sokaknak diktálni a közölt novemberi lelkesítő munkanaplóval. Ugyanakkor a lázasan dolgozó lelkeseknek komoly kérdést vet fel: a munkánk és a gyülekezeti szolgálat racionalizálásának szükségességét. Tanulhatunk a mai világi munkamódszerekből, amely a legerőteljesebben racionalizálni akarja a munkavégzést; beosztani a munkát, a munkaidőt és a kézmozdulatokat, ahogyan leggyorsabban, legrövidebben és legjobban elvégezhető a munka. Emlékezem városi gyülekezetre, ahol több pap is szolgált és teljesen felőrödzött idejük, erejük a túlzottan elaprózott igehirdetői munka miatt. Balikó Zoltán szolgatársunk gyülekezeti munkájában hirtelen nem tudnám megmondani, hogy miként lehetne racionalizálni, magam is a racionalizálás megoldatlan feladatával küzdök munkakörömben, de a figyelmet fel szeretném hívni az idővel való hiábavaló birkózásunknak a racionalizálással való megoldási lehetőségére.

3. A lelkesítő szolgálat különböző ágai és tennivalói közül a legnagyobb mulasztásaink a lelkipásztorlás, családlátogatás terén vannak. 32 családlátogatás egy hónapban szép szám. Hányan voltak novemberben az e sorokat olvasó szolgatársaink közül 32 családnál? Mégis jogos „önkritika“, amikor a november-havi számadását közlő lelkesztéstvér a családlátogatás terén érez hübnálatot és tehetetlenséget. Tudom jól, hogy az otthonok pasztorálásánál főként ki vagyunk szolgáltatva a Szentlélek segítségének, mégis ahogyan az igehirdetésünkhöz exegézisek, prédikációskötetek, homiletikai módszerek segítségével jönnek, a lelkipásztori beszélgetéshez és a családlátogatáshoz is több módszerei útmutatásra és egymás példájából való tanulásra lenne szükségünk. Próbálkozzunk majd ilyesmivel a Lelkipásztorban.

4. Ha valaha, akkor má nem lehetséges jó gyülekezeti munka az új utak szüntelen keresése nélkül. Ezek az új utak sokszor rég elfelejtett utak, amelyre most ismét rábukkanunk. Érdekes a Luther-korabeli kátépredikációk mai felelevenedése. Nemcsak szolgatársunk próbálkozik vele, hanem a bányai egyházkerületben is tervszerű irányítással folyik. A jobb megoldás keresése közé tartozik a számadó lelkesztéstvérnél a gyermekigehirdetés, gyermekbúliakör és hittanóra tartalmi összehangolása; olyan ige-erőösszevonás ez, amely nem maradhat hatástalanul. „Súlykolás“ — ha úgy tetszik. Ismerek falusi lelkesítőt, aki szüntelen töri a fejét, milyen új munkamódszerrel, új módon közelítse meg gyülekezetét. Merjük keresni az újat, eldobni az üressé vált formákat, az anyaszentegyház kétezeresztendő örökségének segítségével, a mai lehetőségek között és nem kapkodva, de mégis megtevé.

A szolgálati kiértékelések és önvizsgálatok sorát különben folytatjuk.

Hallgasson-e az asszony a gyülekezetben?

A nők egyházi szolgálatának kérdése a világ protestáns keresztyénségének egyik legújabb, az élet által felvetett kérdése. A Lelkipásztor teológiai és gyakorlati oldalról egyaránt szeretne a kérdés mélyére nézni, az exegetikai és dogmatikai kutatás után a hazai egyházi helyzetünk és viszonyaink megfontolásával. E számunkban egyik munkatársunktól exegetikai cikket hozunk bevezetőül.

Türelem kell ahhoz némelykor, hogy a Bibliát egy-egy kérdésben meghallgassuk. Olyankor tudniillik, amikor a kérdésünkre már meg van a magunk óhajtott felelet, kialakította azt az élet, a történelem folyása, a gyakorlati szükség; legfeljebb még bibliai igazolásra vágyunk, de nem arra, hogy a bibliai korba visszalépve aprólékosan kutagassuk az ígét.

Így vagyunk ma a nők egyházi szolgálatának világszerte fellobbant kérdésével. Dániában felszentelték egyházunk első nő-lelkészeit, hogy éppúgy végezzék az istentiszteleti szolgálatot, mint eddig évszázadok óta a férfiak. A romániai magyar evangélikus egyházban gyakorlati okból szintén efféle kezdeményező lépést tettek. Hollandiában hivatalos egyházi bizottság foglalkozott a kérdéssel. behatóan. Nálunk egy idő óta komoly szó esik női presbiterek választásának alkotmányos lehetővételéről.

Legyen türelmünk megkérdezni az Írást minden előzetes állásfoglalás nélkül. Isten bizonyára belőle akar feleletet adni mai égető kérdéseinkre is.

* * *

Mulier taceat in ecclesia. Szállóigévé lett Pál apostolnak ez a szava I. Kor. 14, 34-ből. S ez a kiragadott mondás századokon át sokak szemében elegendő volt annak az egyházi gyakorlatnak igazolására, mely nőnek nem engedte meg a papi szolgálatot. Csakugyan, Pál apostol a keresztyén gyülekezet istentiszteleti életének rendjéről szólva azt az utasítást adja, hogy az asszonyok hallgassanak a nyilvános összegyülekezés alkalmával, mert éktelen és tilos szólóniok; a férfiak tehetnek fel kérdéseket, mint ahogyan az a zsidó istentiszteleten is szokásban volt, de az asszonyok csak otthon kérdezhetik meg férjüket; ezzel is mutassák meg, hogy engedelmesen alávetik magukat a férfi uralmának, amit a törvény megkíván. (I. Kor. 14, 34—35.)

Igen ám, de mikép egyezik ez meg azzal, amit Pál apostol néhány lappal előbb írt le ugyancsak az asszonyok istentiszteletbeli magukviseletéről? I. Kor. 11 2—16 versei összefüggően szólnak erről. Korinthusban eleven lelki élet volt. A Szentlélektől indíttatva nők is részt vettek a szabad imádkozásban, sőt prófétáltak is. Akár csak a férfiak. A Szentlélek ajándékaiban így egyenlővé tétetvén a férfiakkal némelyek elhagyták a fejkendő viselését is, ami pedig a tisztességes nő viseletéhez hozzá tartozott. Az apostol határozott szóval inti őket, tartsák meg az illendő szokást és fedetlen fővel ne imádkozzanak, ne prófétáljanak. A fejkendő elhagyása éppen

annyi, mintha hajukat is lenyíratnák; így pedig csak a léha nők szoktak megjelenni nyilvánosság előtt.

Itt tehát egyetlen szava sincs az apostolnak az ellen, hogy nők ne imádkozzanak, ne prófétáljanak a gyülekezeti összejövetelen. Mikép egyezik meg ez azzal, hogy „a ti asszonyaitok hallgassanak a gyülekezetekben“? Feltételeznünk kell, hogy az apostol nem mondott ellene önmagának. Magyarázók keresték is a megoldást, de megnyugtató módon mindmáig meg nem találták. Egyesek példánakokáért azt mondják, hogy a 11-ik fejezetben általában beszél az apostol az asszonyok magaviseletéről, a 14-ikben pedig kifejezetten az istentiszteletet tartja szem előtt. Eszerint az asszonyok magukban s otthon imádkozhatnak, prófétálhatnak, csak az istentiszteleten nem. Vajjon nem erőszakolt különbségtétel ez a két fejezet között? Aligha képzelhető el, hogy a prófétáláson otthoni vagy magában való prófétálást kell értenünk. Ismét mások úgy próbálkoztak, hogy a 14-ik fejezet tilalmát az istentiszteleten való „közbeszólásra“ korlátozták. Lélektől indítatva prófétálniok szabad, csak ha más hirdeti az ígét, nekik közbeszólniok, kérdéseket feltenniok nem szabad; tegyék meg ezt otthon férjeiket megkérdezvén. Igen ám, esakhogy a szöveg generális tiltást tartalmaz. Ráadásul I. Tim. 2, 12. ezt felettébb erősíti: A tanítást nem engedem meg az asszonyoknak, hanem legyen esendességben. Ezt nem lehet csak közbeszólásra érteni. Inkább az apostol állandóan fenntartott rendelkezését látszik rejteni.

Nem adunk teret egyéb próbálkozások leírásának. Valamennyi sikertelennek mutatkozik az ellentét feloldására. Ebből pedig az következik, hogy maga ez a mondat „mulier tacet in ecclesia“ nem elegendő ok a nőknek egyházi szolgálatból való kizárására.

Pál apostolnak s általában a Szentírásnak teljesebb képére van szükségünk az asszony életét és szerepét illetően.

* * *

Ezen a teljesebb képen két fő gondolatsor ecsethúzását látom. Az első gondolatsorba tartoznak mindazok a vonatkozások, melyeket összefoglalóan *kortörténeti vonatkozásoknak* nevezhetünk.

Az asszony keleten fátyolban járt az utcán. Abraham Rihbany (Morgenländische Sitten im Leben Jesu, 1927, 140 l.) szerint ez sem a női nem rabszolgává alacsonyítását jelentette, hanem csak a szükséges védelmet nőrablás és egyéb keleti veszélyek ellenében. Ugyanő írja: Pál apostol jó pásztorként nem lépkedhetett sokkal gyorsabban, mint nyájának gyenge tagjai. Ezért ragaszkodik hát a nők megszokott fejviseletéhez. (Megjegyezzük, hogy a Korinthusi levélben fejkendőről van szó és nem fátyolról.)

Ide vehető bizonyos tekintetben az is, hogy az asszony hallgasson a gyülekezetben. A zsinagógában így volt szokás. A vallásos élet hordozója a férfi volt.

Pál apostol a keresztyén gyülekezetekben kialakult szokásokat (s ezeket is részben megszabta a kor, melyben a keresztyénség gyökeret vert) igrékszik megtartani, mégpedig az egység érdekében. (I. Kor. 11, 16.).

Általában a nőnek kétségtelenül alacsony rangsorolásán a keresztyénség nem tudott és nem is akart robbanásszerűen változtatni. A rabszolgakérdésben sem járt el másként.

Mindez távolról sem jelenti azt, hogy a keresztyénség a maga korát, melyben keletkezett, meg nem haladta. A gyülekezetben valóban eltűnt minden faji, társadalmi és nemi különbség. Hit és Krisztus-közösség dolgában a nő egy a férfival (Gal. 3, 28.) Találunk az első gyülekezetekben prófétanőket (Csel. 21, 9.), diakonisszát (Róm. 16, 1—2.), szeretetszolgálatban tevékeny asszonyt (Csel. 9, 36.). Pál apostol nem esekély hasznát vette az Akvila-Priscilla házaspárnak (Csel. 18, 26; Róm. 16, 3—4.).

S mindez jól megfelelt Jézus magatartásának, ki fölemelte a nőt mind a zsidó, mind a görög világban szenvedett állapotához képest. Szóba mert állni a samáriai asszonnyal, engedte, hogy vendégül lássa őt Márta, női követői is voltak (Luk. 8, 1—3.), asszony volt szenvedésének első hírnöke (Mk. 14, 9.) és feltámadásának első tanuja.

A keresztyénség tehát áttörte a kor közfelfogását, de az ujságot belülről, a gyülekezetből kiindulva vitte bele a korba, a világba.

Ami korhoz kötött szokás volt, mint például a befedett fővel való imádkozás és prófétálás, az el is merült a keresztyén századokban. Ránk ma már nem kötelező s ezzel a Szentírásan semmi sérelem nem esik.

Csak az a kérdés, hogy „az asszony hallgatása“ a gyülekezetben tisztára kortörténeti vonatkozású-e?

* * *

Van a Szentírásnak a nőről megfestett képén egy másik esetvonás is. Az ide tartozó gondolatok nem a kortörténetbe vágnak, hanem a *teremtéstörténetre* emlékeznek vissza.

Rendkívül érdekes, hogy Pál apostol I. Kor. 11-ben ilyen esekély kérdésben, mint aminő az istentiszteleten való női ruhaviselet, nem átallja a teremtéstörténetet magyarázni és alkalmazni. Férfi és nő a Teremtő Isten akaratából különböznek. Az asszony a férfiból lett és a férfié lett. A férfi az asszonynak a „feje“, vagyis a férfi uralkodik rajta, létét a férfié alapozza meg, függőségben van tőle. Ez a függőség persze „vallásos“ függőség, melyben a megszegényítésnek nyoma sincs. A férfinak is van feje, t. i. Krisztus. Sőt Krisztusnak is van feje — az Isten. S amint Krisztusra nézve nem szégyen, hogy uralkodik rajta az Atya; amint a férfiúra nézve nem szégyen, hogy alá van vetve Krisztusnak, — éppúgy a nőre nézve sem háramlik abból semmi szégyen, hogy neki feje a férfi. Teremtésbeli „vallásos“ különbség áll fenn tehát férfi és nő között. A nőnek más a helye a teremtés rendjében. A nő a férfin keresztül áll Isten elé. Ezért viseli Pál apostol szerint a kendőt a fején; mellyel elismeri a férfi alá vetett állapotát.

A férfi fedetlen fővel áll az Isten elé, mert ő különösképen tükrözi Isten lényét, Istennek a „képe és diésősége“ ő a teremtés szerint. Ezt Pál apostol az ember bűnbeesésének ténye ellenére

mondja, mely pedig megrontotta az ember orcáján az Isten képét (Róm. 3, 23.). A teremtésbeli rend mégsem ment veszendőbe. Napnál világosabban kiderül ez Krisztus alakján, akin újra tündökölve látjuk az Isten képét és dicsőségét (Zsid. 1, 3.) És lám, Krisztus férfi! Krisztus szerepében elképzelhetetlen egy nő. Jézus is 12 férfit választ maga mellé apostolokul, őket küldi ki misszióba, velük ül le az utolsó vacsora asztalához. S mindez nem véletlen. A megváltás rendje nagy változásokat hoz, de nem törli el a teremtés rendjét! Talán erre utal I. Kor. 11, 10-ben az a titokzatos pár szó: „az angyalok miatt“; az angyalok ugyanis a Teremtő Isten kézművesei voltak, régi képzet szerint, ők öröködek tehát a keresztyén gyülekezetben is a teremtés rendjén!

A modern embert persze nem hatja meg a teremtéstörténetre való hivatkozás, inkább mithológiát sejt benne, mint valóságot. (Holott próféta szó!) De a modern embert is gondolkottassa meg legalább a „természet“. Meglepő, hogy I. Kor. 11, 14-ben Pál apostol is hivatkozik rá, pedig ő igazán ritkán szokta emlegetni. (De miért ne említené itt, hiszen a természet is a Teremtő Isten műve!?) A természet megszabja a nőnek a lényét, még a haja növése is más, mint a férfié! Az asszonynak más a hivatása, mint a tanítás, a prédikálás; gyermekszülésre és gyermeknevelésre rendeltetett (I. Tim. 2, 15.) Az ő helye az otthon. Amikor tehát az apostol a teremtés történetére tér vissza, akkor egyuttal a „természetre“ tér vissza. S már a sztoikusok mondták: A természet ellenében nincs kifogás! Mi így mondjuk: A Teremtő Isten szándéka és akarata mögé férközni nem lehet!

Hallgasson-e az asszony a gyülekezetben?

Amilyen meglepő mai olvasónak a Biblia fent vázolt véleménye, éppoly nehéz a belőle való következtetés is. Egyik vagy másik részlet hangsúlyozásával egymástól eltérő következtetések vonhatók le belőle. Én is megkoekáztatok egyet. Józan és mértékletes útra lépek. Nem azért, mert szeretem az arany-középutat, hanem mert a feltárt bibliai alap erre késztet.

Igy gondolom: engedjük, hogy a Szentlélek szolgálhasson asszonyokon keresztül is a gyülekezetben, talán nagyobb mértékben, mint eddig, beleértve az igével való szolgálat megszabott lehetőségeit is; mégis ne akarjuk átlépni a Teremtő Isten rendjét. A Szentlélek úgyse fogja átlépni, akkor se, ha mi vakmerően visszájára akarnánk fordítani azt. Semmivel sem válnék erősebbé az egyház, ha mától fogva nők állanának a szószékekre az otthonaink pedig anyátlanul maradnának! Áldott minden szolgálat a maga helyén.

Scholz László

Sajtóhibaigazítás.

A „Lelkipásztor“ októberi számához csatolt Belmissziói Munkaprogrammban közölt „Huszár Gál és Szíarai Mihály“ előadás-anyagban, a 15. lap 4. bekezdésében, a 9. sorban az értelemzavaró „panaszkodik“ helyett „paposkodik“ olvasandó.

Gondolatok szószékek alatt

Az utóbbi hónapokban alkalmam volt az ország legkülönbözőbb részeiből való igehirdetők igehirdetését meghallgatni, rádión és személyesen is; többfelé megfordultam és általában több igehirdetést hallgathattam, mint ahogyan arra legtöbbszörnek rendes körülmények között évek alatt alkalmam nyílik. Nyilvánvaló, hogy mennyire hasznos és tanulságos egymás igehirdető munkájának a tanulmányozása mindnyájunk számára. Azt a néhány gondolatot, ami az igehirdetések közben bennem felbukkant, az alábbiakban szerénem elmondani. Talán mindnyájunknak haszna lehet belőle.

Három örvedetesnek látszó tapasztalatról szeretnék mindenekelőtt beszámolni. Természetesen tapasztalataim nem tekinthetők országosan érvényesnek. Lehetséges, hogy valaki egészen ellenkező tapasztalatokat is derít össze. Mégis az az érzésem, hogy ezek a tapasztalatok nem egészen helyi jellegűek, bár jó lenne néhány, különböző vidéken levő falusi szószék alá is beülni csendes hallgatónak.

Az első az, hogy igehirdéseinkben egyre világosabban hangzik a tiszta, evangéliumi tanítás. Azt lehet mondani, hogy teológiai, dogmatikai szempontból nagy általánosságban véve helytálló az, ami a prédikációkban elhangzik. Kimondott tévtanítást, vagy bizonytalan, félreérthető, elmosódott teológiai körvonalazású igehirdetést jóformán alig, vagy legalább is egyre ritkábban lehet hallani. A teológiai, vagy kegyességi irányzatokhoz való tartozás kétségkívül színezi az igehirdetéseket, ez azonban még magában véve nem hiba, sőt érthető és természetes. Ezekben belül azonban határozottan bizonyos tanbeli egységet lehet megfigyelni. Azt merném mondani, hogy tanítás tekintetében egységesebb és veretesebb evangélikus igehirdetésünk, mint más felekezeteké.

Kimondottan liberális, vagy éppen szélső liberális jellegű igehirdetést alig lehet hallani. Az igaz, hogy a teológiai liberalizmus irányzatát nálunk öntudatosan elég kevesen képviselték, magas színvonalon meg éppenséggel alig néhányan. Ez utóbbit csak sajnálni lehet, mert ez is egyik oka annak, hogy általában nem igen fejlődött ki nálunk színvonalas teológia eszmecsere. Persze ennek okai a másik oldalon is megvoltak.

Csak mindig újra örülni tudok annak, hogy a perikópa rendszer és az egyházi esztendő milyen hatalmas fegyelmező eszköze és segítő támasza igehirdetésünknek. Nem lehet ezért eléggé hálát adni. Nyilván ez is egyik oka annak, hogy tanítás tekintetében örvedetes haladást lehet észlelni igehirdetéseinkben.

Második megfigyelésem az, hogy az igehirdetők körében nő a járadozás a gyülekezet lelki világának megközelítése tekintetében. Észre lehet venni azt az igyekezetet, amivel szeretnék életközelségbe hozni az ígét, minél világosabban és érthetőbben tovább adni a meghallott és megértett üzenetet. Külön is öröm, hogy nagyon különböző irányzatokhoz tartozó igehirdetőknel volt alkalmam ezt a törekvést megfigyelni. Különböző módon és módszerekkel foglalkoznak a közönség feladatához, de éppen ez a közös járadozás a különbözőségek ellenére is valamiféle egységbe hozta őket. Ma már talán aligha fordul elő az az elképesztő lelkümeretlenség, hogy régi prédikációs kötetek betanult beszédeit mondja el valaki. Ez egyre inkább lehetetlenné válik, mert nyilvánvaló, hogy minden igehirdetésnek

aktuálisnak kell lennie s az örök tartalmat itt és most, egyszeri időszerűséggel kell közvetíteni.

Harmadik megfigyelésemet csak egészen halkán merem elmondani, hiszen itt voltaképpen olyasmiről van szó, ami megfigyelhetetlen, ami kívül esik emberi megítélésünk lehetőségeinek a határán. Mégis hangot adok neki. Az a benyomásom, hogy egyre több igehirdetés mögött van ott az igehirdető személyes hite. Egyre gyakrabban sűt át a meggyőződés melegsége a prédikációkon, egyre inkább vannak azok személyes bizonyásgtevése. Természetesen ezt a nézetemet nagyon nehéz volna ellenőrizni és talán nem is volna jó megpróbálni ebből a szempontból statisztikát készíteni.

Eddig volna a három megfigyelés és most szeretnék mindegyikhez néhány gondolatot fűzni.

1.) Jaj volna nekünk, ha azt hinnénk, hogy most már minden rendben van, vagy legalább is javulóban van a helyzet, megnyugodhatunk tehát babérainkon. Erről szó sem lehet. Sőt az, amit ezen a három ponton meglátunk — s ezeket a pontokat nyilván még több ponttal lehetne kiegészíteni — arra kell ösztökéljen, hogy meglássuk a nagy hiányokat és hibákat és minden erőnkkel fáradozzunk kijavításukon. Még sokkal többet, állandóan és megfeszített erővel kell tanulnunk, teológiailag művelődnünk. Sokszor az az érzésem, hogy az igehirdetésekből mutatkozó örvendetes tanításbeli tisztaság és egység sokkal inkább annak tudható be, hogy egyházunk tanításának bizonyos alapfőtételei mintegy átmentek az igehirdetők köztudatába, semmint annak, hogy az illetőknek ez személyes, teológiai ismerete és meggyőződése volna. Konferenciákon és egyéb alkalmakon mindig újra megerősödöm abban a véleményemben, hogy a gyakorlati életben mutatkozó rengeteg tájékoztatlanságnak, bizonytalankodásnak, egyházpolitikai állásfoglalásaink tisztázatlanságának egyik legfőbb oka teológiai műveltségünk. Hitvallásainkat nemcsak ismernünk, hanem értenünk is kell, a Bibliát nem elég idézni, hanem az ígét a Szentírás nagy összefüggéseiben is meg kell érteni. Az exegézis legyen minden predikációra való készülésként elmaradhatatlan és nagyon alaposan művelt feltétele. Ezen a téren rengeteg tennivaló van. Legyünk tisztában vele, hogy az egyháznak a tiszta tanítás az egyetlen fegyvere. S ezért, hogy ez a fegyver éles, fényes és jól használt legyen, mindnyájan felelősek vagyunk.

Még mindig nem élünk eléggé öntudatosan és hátáson azzal az áldással, amit az egyházi esztendő és a perikópa-rend jelent. Mert kimondhatatlan áldás az, hogy nem vagyunk kiszolgáltatva saját hangulatainknak, indulatainknak, gondolatainknak, vagy azok hiányának, hanem az egyház Úra szájunkba adja az ígét, amit szólnunk kell. Persze ez másfelől nem jelenti azt, hogy most, teszem fel: ádventről predikálhatunk, tekintet nélkül arra, hogy nem, mondjuk 1526-ot, hanem 1950-et írunk. Az egyházi esztendő és a perikópa-rend nem bővülő, vagy kibővő a ma feladatai elől; az elől, hogy az örök ígét a mában kell elmondanunk, hanem útmutató és segítség arra nézve, amit ma is és mindenkor el kell mondanunk.

2.) A gyülekezet megközelítésének, az ige megértéséért való fáradozásnak azt hiszem, hogy még csak egészen az elején vagyunk. Sajnos még gyakran lehet hallani az ugynevezett kánaáni nyelvezet frazeológiáját és terminológiáját. Még mindig rendkívül keveset tettünk azért, hogy a többezer éves bibliai fogalomkincs s Károli többszázéves nyelvezete a ma embere

számára érthetően szólaljon meg. Bűn, kegyelem, élet, kárhózat, kiengesztelés, megváltás, kereszt, vér, üdvösség, szentség, stb. nem magától értődő képzetek hallgatóink előtt, de még az ilyenek sem, mint egyház, gyülekezet, hit, stb. Ki kell bontanunk őket és meg kell mutatnunk azt, hogy ezek nem valamely külön világnak, a vallásos világnak az elvont fogalmai, hanem mindennapi életünk valóságai, akár a kenyér és a víz, a föld és napsugár, sőt, hogy ezek az egyetlen igazi valóság.

Az meg egyenesen megdöbbentő, hogy némely kegyességi irányzatunk, az általános bibliai és egyházi szóhasználat mellett, még egészen külön tolvajnyelvet is kitermelt, amit azután persze csak a beavatottak érthetnek, vagy legalább is érteni vélnek.

Természetes azokra a különleges kísértésekre is ügyelnünk kell, amelyek ezen a ponton fenyegethetnek. Vigyázzunk, nem arról van szó, hogy valamiféle korszerű terminológia átvételével kell felfrissenünk igehirdetésünket. Az rendkívül tanulságos, hogy akik annak idején szemrebbenés nélkül beszéltek a magyarok Istenéről, magyar Golgotáról és feltámadásról s hasonlókról, most ugyanolyan gondtalansággal lendülnek bele valami másfajta s persze ismét teljesen idegen szóhasználatba és gondolatkörbe. Nem erről van szó akkor, amikor életközelséget és érthetőséget, a ma emberének a ma nyelvén való szólást kívánunk, hanem arról, hogy ismerjük az életet, annak mai problematikáját; ne kívülről és felülről, hanem egészen belülről beszéljünk, testvéri és pásztori módon.

3.) Az igehirdető hitéről a legnehezebb beszélni. Hiszen itt olyasmiről van szó, amit követelnünk és emberileg elérhető célul kitűzhetünk, aligha lehet. Csak imádkozhatunk azért, hogy a Szentlélek Uristen adjon hitet mindnyájunknak, ajándékozzon meg azzal a legnagyobbal, hogy igehirdetésünk minden szava belső meggyőződésünk kifejezése lehessen, hogy hitből szóljunk, s amit mondtunk, arra az életünket is mindig rá tudjuk tenni.

Bizonyára sok minden egyéb megfigyelésről is be lehetne számolni akkor, amikor igehirdetésünket próbáljuk mérlegre tenni. abban azonban egyetérthetünk, hogy az utóbb felsorolt három dolog tekintetében mindnyájan bűnbánatot tarthatunk és mindnyájunknak elszántan neki kell látni az elvégzendő feladatok tengerének.

Groó Gyula

A jelenleg kapható magyar evangélikus teológiai művek

Megrendeléseket kiadóhivatalunk közvetíti.

Pálfi Miklós: Istenfélelem az Ótestamentumban	30.— Ft.
Sólyom Jenő: Luther és Magyarország	? „
Wiczián Dezső: Luther előadói munkássága	? „
Karner Károly: János evangéliuma	62.— „
Thurneysen: Az ige szolgálata	3.— „
Kiss Jenő: Galáciai levél	6.— „
Jánossy Lajos: Az evangélikus liturgia megújodása történeti és elvi alapon (Havi 10 Ft-os részletben is)	40.— „
„ „ Az egyházi év útmutatása	10.— „
„ „ Az evangélikus gyülekezet sajátos életformái XVI. szd.-beli rendtartások alapján	5.— „
„ „ Az evangélikus templom egyházi jellege és rendeltetése	4.— „
Pröhlle Károly: A hit világa	50.— „
Karner Károly: Mithosz vagy evangélium?	5.— „

„... és a földön békesség...”

A magyar protestáns egyházak közös karácsonyi üzenetet intéztek az ország minden protestáns lelkészéhez. A nyilatkozat aláírói között szerepel a magyarországi evangélikus egyház egyetemes közgyűlésének elnöksége és valamennyi püspökünk is. A felhívás többek között bevonja a karácsonyi igehirdetéseket és templomi imádságokat a világ békéjének szolgálatába. Ez a megnyilatkozás ad alkalmat arra, hogy a karácsonyi evangélium és a mai békemozgalom viszonyát megvizsgáljuk abból a szempontból, hogy az igehirdetésünknek e kérdésben irányt adjon.

Az evangélikus prédikáció textushoz kötött igehirdetés. Az idei karácsony-első-ünnepi szöszéki alapigénk záró verse: „Dicsőség a magasságos mennyekben Istennek és a földön békesség a néki kedves emberek között” (Czeglédy pontosabb fordítása). Lukács 2, 14. A borzalmas háború után, új háborús készülődés közepette, ez a vers külső erőltetés nélkül — a textushoz kapcsolódó időszerű prédikáció szükségességéből — állítja az igehirdető elé a béke kérdését (az alapigének egyéb mondanivalója mellett, amelyről meditációnk szól).

A világbéke-mozgalom szempontjai jól ismertek a magyar evangélikus lelkészek előtt. Meggyőzéssel, hírveréssel és egyéb politikai eszközökkel toboroz hatalmas tömegeket a népek közötti béke megőrzésének és új háború elhárításának zászlója alá. A mozgalom jel-szava: Békét akarunk!

Az evangélikus igehirdető nem kevesebbet mond ennél, hanem többet. Nem vonul félre a hallgatás sáncai mögé, hogy hallgatása kényelmes negatív politikai tetté váljék, hanem meg kell találnia az evangéliumi szót, amely a béke őszinte keresztyén vágyát és munkálását kifejezi. Az a keresztyén többlet, amely az evangélikus igehirdetés békeakarátát szólaltatja meg, azokra a karácsonyi evangéliumból vett gondolatokra mutat rá, amelyekkel a keresztyénség szolgálhatja ténylegesen a világ békességét.

A hívő keresztyének számára a világ békessége egy részlete az Isten és az emberek között való békességnek, amely a golgotai kereszten szereztetett meg és az élő Krisztus-hitben lesz személyes valóság. Ezt a békességet Isten adja a megkegyelmezett embereknek (ezt jelenti Lukács 2, 14). Az Isten bocsánata cseszeníti le a keresztyének szívében más emberek, népek, fajok ellen ébredt haragot, gyűlöletet, támadó szándékot, megtorlást, bosszút. Ahhoz, hogy a világ békéjének vágya őszinte belső érzéssé, sőt imádsággá váljék híveink lelkében, előbb meg kell békülniök az Istennel: meglátni bűneiket és elfogadni Istentől a bűnbocsánatot. A bűnbocsánat újjáteremti szívüket, gondolkozásukat, kiűz belőlük önző gondolatokat, amelyek megakadályozzák a béke őszinte keresésében és békességszerző emberké tési őket. Az Istennel megbékélt keresztyén emberek láthatatlan esatásort alkotnak — bármilyen országban élnek is — az emberiség igazi békéjének megteremtése érdekében. Ezt mutatja az a kö-

rülmény is, hogy a komoly nyugati keresztyén hangok is a keresztyénység békeakarátának világos kifejezői. Az egyház a feladatát a béke érdekében akkor végzi el, ha minél határozottabban és világosabban hirdeti az embereknek: „Ha valaki Krisztusban van, új teremtés az; a régiék elmultak, imé újjá lett minden. Mindez pedig Istentől van, aki minket magával megbékéltetett a Jézus Krisztus által és aki nekünk adta a békéltetés szolgálatát; minthogy Isten volt az, aki Krisztusban megbékéltette magával a világot, nem tulajdonítván nekik az ő bűneiket, és reánk bízta a békéltetés igéjét. Krisztusért járván tehát követségben, mintha Isten kérne miáltalunk: Krisztusért kérünk, béküljete meg az Istennel“ (II. Kor. 5, 17—20.).

Az evangéliumi békegondolat nem esik a pacifizmus hibájába, mert számol a bűnnel, s ezért a világ békéje mindig kérő imádságának, végső sorban pedig eschatológiai reménységének tárgya. Így lesz a keresztyénekből — a karácsonyi evangélium csodálatosan zengő hangjai mellett — az örök béke felé menetelő zarándokok serege, akik a hétköznapi életük terén is belekapcsolódnak a béke szolgálatába.

Legyenek Isten dicsőségére és e világ békességére karácsonyi igehirdetésünk és imádságunk töredék mondatai, amelyek az igéből és szívünkéből fakadnak.

A gyülekezeti őrállók beszédtemái

Az egyik városi gyülekezetről olvastuk a következő rövid hírt havi presbi tájékozlatóban: „Az őrállói körzeteket újjászervezték. Az őrállók havonként látogatják a családokat. Az őrállókat a lelkészek havonként összehívják, velük megbeszélést tartanak és az őrállók havonként megkapják a sokszorosított Üzenet-et, amely látogatásuk beszédtemáit felöleli.“

Közelebbi érdeklődésünkre a szóbanforgó lelkészi hivatal így tájékozlott:

„Az őrállóknak rendelkezésére bocsátott „Üzenet“-ek kettős célt szolgálnak: a látogatást konkrét formában megindokolják a sokszor kérdőzsemű egyháztagok előtt és segítséget nyújtanak a látogatást végzőnek is a beszélgetés elindítására. Több esetben oly bő anyagot nyújtanak, hogy annak csak egy-egy szakasza kerülhet szóba, mindig az a szakasza, amelyről fellehető, hogy az illető egyháztagot éppen érdekli. Minden esetben reméljük azonban, hogy az élen álló ige megszólal.

Már most úgy tűnik nekem, hogy a jövő évben a látogatást általában negyedévenkéntire kell leépítenünk, hogy a hívek azt zaklatásnak ne vegyék, de az őrállók karbantartási összejöveteleit továbbra is havonta kell megtartanunk a körzeti lelkész vezetésével.“

A decemberre az őrállók látogatásához kézbeadott sokszorosított segítséget itt közöljük:

Ü Z E N E T

a győri evangélikus egyházközség tagjaihoz 1950 december hóra.

Advent első vasárnapjának ősi evangéliuma, Máté 21:1—9., Jézust királyi fenségében és hozzánk lehajló alázatos szeretetében mutatja be, a szív keresztyénységét pedig az ünnepi sokaság lelkesedésében úgy ábrázolja, hogy az hitben, bizalomban, engedelmisségben és áldozatkészségben áll. Hitben, mely Jézusban felismeri Isten küldöttjét, bizalomban, mely új ég és föld, sőt új ember teremtését Tőle reméli. Azért szíves engedelmisséggel fogadja meg szavát és az áldozatvállalástól nem húzódik.

Csak egy dologban nem lehet példánk az egykori gyülekezet: azoknak lelkesülése hamar elszállt, mi pedig tudjuk, hogy csak aki mindvégig állhatatos marad, az üdvözülni. (Máté 24:13.)

*

A Krisztus királyi uralma alatt való boldog élet nemcsak nekünk szóló kincs, hanem ugyanezt gyermekeink kincsévé is kell tennünk. Kiki keresse gyermeke vallásánitójával a személyes kapcsolatot s küldje el gyermekistentiszteleteinkre. Gyermekistentiszteleteket tartunk kedden és pénteken 3—3 alkalommal: 7, 10 és 3 órakor.

November 5-én tartott áldozati vasárnapunk várakozáson felüli eredménnyel zárult: öregtemplomban 2353.61, ifj. istentiszteleten 60.39, újtemplomban 784.13, Győrújfalun 300.35, Bácsán 44.30, Ötvenyén 40.—, Böresőn 55.50, küllön adományok ugyane célra 163.—, végeredmény 3.801.28 Ft. Istennek adunk hálát azért, hogy a gyülekezet megértette kérés szavunkat és ezzel az egyházközség legsürgősebb szükségleteinek ki-elégítése, köztük a téli tüzelő beszerzése is, lehetővé vált. December 3-ai áldozati vasárnapú offertóriumából egyházi épületeink tetőfedési és ablak-üvegezési munkálatait szándékozunk elvégeztetni.

Október hó folyamán megkereszteltünk 6 gyermeket, megeskettünk 4 párt, eltemettünk 6 egyháztagot, köztük Benedek Vincét, volt evangélikus iskolánk hosszú időn át volt igazgatóját, buzgó egyházi munkást és jótolú író 94 éves korában. Házassági statisztikánkban több jel arra vall, hogy sok evangélikus jegyes feledkezik meg egyháza iránt tartozó kötelességéről és házasságát idegen templomban áldatja meg. Intsük egymást!

Missziói Intézetünkben nov. 20—24-én „családi konferencia“ lesz. Látogassuk az előadásokat!

December a karácsonyi készülődések hónapja. Ne feledkezzünk meg adventi esti istentiszteleteink látogatásáról és szegényeink karácsonyáról.

Az örállók „beszédtémáinak“ kézbeadása ügyes gondolat. Ennek a révén ugyanis az örállói látogatás legfontosabb célját érheti el: a *gyülekezet életével hozza kapcsolatba a meglátogatott evangélikust*. Amelyik örálló ehhez karizmával bír, végezheti a beszélgetés során nyíló jó alkalommal az adott esethez kapcsolódó lelkigondozást és személyes bizonyásgtételt, de ennek az alkalomszerű esellegessége nem érinti az alapfeladatának állandó végrehajtását. Ehhez pedig jó segítség az Üzenet, amely a gyülekezet életének időszzerű eseményeit fogja egybe. Persze — amint ezt a fenti levélrészlet hangsúlyozza — az örálló nem kezelheti mereven a kiadott útmutatást, hanem amit az adott helyen és időben megszükségesebbnek lát, azt emeli ki az Üzenet anyagából. Az örállói beszélgetésnek a hangsúlyt hol erre, hol arra kell helyeznie és a rendkívül fontos gyülekezetnevelést, gyülekezetépítést rugalmasan végeznie.

Bevezettük az áldozati vasárnapot

Sokféle próbálkozás történik azért, hogy a gyülekezetek a fenntartásukhoz szükséges anyagi alapot előteremthessék. A fenti cím is ilyen próbálkozást takar.

Az egyházi adómorálra egyáltalán nem lehet panaszkodni. De még jobban megterhelni sem lehet. Az előző év tapasztalata, amikor a győrnádorvárosi paróchia vételéből fennmaradt tartozás kifizetéséről volt szó, arra indította az egyházközösséget, hogy folytassa a havi megajánlások gyűjtését. De magunk is éreztük, hogy a havonkénti megajánlás elég nagy teherfétel a megajánlónak is, meg az összegyűjtőnek is. Negyedévenkénti megajánlás-gyűjtéssel próbálkoztunk. Az első negyedév tapasztalata azt mutatta, hogy nem váltja be a hozzáfűzött reményeket. Új megoldásról kellett gondoskodni. Így merült fel az áldozati vasárnap gondolata.

Alapjául az offertórium gondolata szolgált; az adomány ne megszervezett megajánlásból jöjön, ami ismételt esetben már terhessé válik, se ne legyen semmiféle, még saját felajánlásunkból eredő kényszer-jellege sem. Legyen áldozat, amit az Istennek hálás és gyűlekezetéért felelősséget érző szív hoz. Külsőleg azzal adtunk ennek kifejezést, hogy szervesen beiktattuk az istentiszteletbe és az adományt imádsággal ajánljuk fel Istennek, kérve áldását az adományok felhasználásához.

Lefolyása. A szószéki szolgálat után énekelünk egy offertórium éneket. (431). Az adományokat az oltár előtti kis asztalkáról elveit tálcákkal presbiterek és önkéntes szolgálót végző gyülekezeti munkások gyűjtik össze. Egy padmező két végén egy-egy presbiter áll. A tálcát a padban ülők kézzel-kézre adják. A pad másik szélén álló presbiter átadja a következő padsnak. Amikor készen van, az egyik presbiter vissza helyezi az adománnyal telt tálcát az oltár előtti asztalkára. Lelket megragadó komolysággal és percek alatt (3-4 perc még a nagy öregtemplomban is!) folyik le. Amikor minden tálcát visszakerül az asztalkára, akkor következik az offertórium-imádság. (A Lelkipásztor is közül ismilyent).

Megszervezése. Minden azon mulik, hogy a gyülekezet ott legyen a templomban. Különben minden teher néhány lélekre esik. A gyülekezet mozgósításában igen jó segítségünkre voltak a körzeti órállók, akik elvitték hírel gyülekezetünk tagjaihoz. Később is hónapról-hónapra emlékeztetik körzetüket az áldozati vasárnap közeledésére. Az áldozati vasárnap minden hónap első vasárnapja.

Az első alkalommal egyes szemekben megeredtek a könnyek. S az eredmény a második alkalommal sem lett kevesebb.

Akik ezen a vasárnapon nem tudnak istentiszteletre jönni, elküldik ismerősöktől, hozátartozóktól, vagy hűlfőn személyesen hozzák be.

Számunkra rendkívül sokat jelentett ennek a kezdeményezésnek a *kiértékelése*. Mivel reménységünket háromszorosan felülmutta az eredmény, meg kellett látnunk, hogy még mindig nem merünk egészen ráállani a hitből való gyülekezet-fenntartásra, pedig Isten csodálatosan tud gondoskodni gyülekezetének anyagi bázisáról.

Az egyház igazi anyagi bázisa az igeszlógalat és az igeszlógalatból élő hívek seregének hite és áldozatkészsége. Csodával határos módon tudja pótolni a régi jövődalmi forrásokat.

Egy lépéssel megint közelel jutottunk az adakozás sok, igen megkérdelezheto formája mellett ahhoz a formához, amely az adakozást igazán istentiszteletté teszi és megszabadítja az adakozót mindenféle hiúsági (ami a kihirdetéssel jár együtt) és kényszerúségi (ami a megszervezéssel jár együtt)

gondolatoktól és az önkéntesség mellett lehetővé teszi azt is, hogy imádsággal indulhasson el szolgálatára a pénz Isten gyülekezetében.

Nem esküszünk erre a módszerre sem. Igen jól tudjuk, hogy minden a mi Úrunk kegyelmén és azoknak hitén mulik, akiknek kedves az Isten ügye, drága a gyülekezetük és a maguk üdvössége.

Kovács Géza

A mozgó-persely útja

Azok, akik az óbudai gyülekezetben a mozgó-persely lehetőségét felvették, arra gondoltak, hogy jobban megbecsüljék az itt-ott lézengő perselyt és hogy nagyobb áldozatkészségre készítsék a híveket. Mindkét gondolat a hűség sáfárok szívében meledeltet életre.

A perselyre forduló figyelem nemcsak az adományok megbecsülését, hanem a hívek gyengéd figyelmeztetését is jelenti.

Isten ígéje nyomán ez a vélemény érlelődött meg az óbudai presbitérium egyik-másik tagjában. Több mint egy esztendő telt el azóta s erre az időre ráakódott gyakorlat, tapasztalat igazolta őket.

Bebizonyosodott ugyan már a múlt során is az, hogy ahol Isten ügyére komoly szolgálattal, szeretettel egyenesen és bátran kértek s ahol a közvetlen kapcsolat is *segítségül volt, ott mindig szép, sőt meglepő eredmény született.*

A mozgó-persely ezért alkalmas a sikeres gyűjtésre.

Óbudán kezdetben csak páran beszélgettek a gondolatról. Azután a presbiterek útján a hívek között ide-oda röppent a terv. Így jutott el a belmissziói, a gazdasági bizottság, majd a presbitéri ülés elé, ahol türelmesen és szélesen meghányták-velették a kérdést. A közgyűlésen már mindenki ismerte a tervet töviről-hegyire s egyetlen ellenvető vagy kételkedő hang nélkül lelkesen fogadták el a hívek. Így köszöntött be 1949. szeptember második vasárnapján a templomba, ahol a szegény asszony két fillérről szóló ígihirdetés után a gyülekezet megható ünnepélyességgel és szeretettel fogadta.

A mozgó-persely komoly szolgálat a lebonyolításban is. A presbiterek akik mindnyájan vállalták a persely körülhordását, legalább két héttel előbb írásbeli értesítést kapnak arról, hogy mikor kerül rájuk a perselyezés szolgálata. Egy-egy presbiterre 3 havonként kerül a sor. Minden alkalommal 4, nagy ünnepek alkalmával 6 presbíter veszi kezébe a fehér kendővel letakart egyszerű fatálcát. Az oltártól az ajtó felé, tehát előlről hátra felé indulnak el. Kettő a középben, kettő pedig a szélen. Amikor a gyűjtést befejezték, hátul megvárják egymást s kettesével együtt jönnek vissza a középben az oltár elé, ahol egy kis asztalkára helyezik a perselyeket. A perselyező presbitereknek külön helyük van a papi szék mellett s ha valaki akadályoztatása miatt hiányzik, a jelenlevők közül önként más áll be helyébe. Ez ritkán fordul elő, mert a persely megmozgatta a presbitereket is.

A perselyezés a szószéki szolgálat befejeztével a 446. ének alatt folyik minden vasárnap.

A mozgó-persely komoly szolgálatát az eredmény dicsérei a legjobban. Mostanáig mindig legalább kétszer annyit ért, mint az előtt, amikor szinte mostoha gyermekként, féltékeny egyhelyben topogott. Utját eddig egyetlen kelletlen hang nem zavarta meg.

A mozgó-persely áldozatot kívánt mindenkitől. És mindenki meghozta az áldozatot. Figyelmeztése nem volt hiábavaló sem a hívek, sem a szolgáltatók felé. Nem lehet hiábavaló a gyülekezet vezetősége felé sem, aki-nek ügyelni kell arra, hogy a mozgó-persely pénzéből egyetlen fillér is kárba ne vesszen.

Komjáthy Lajos

Az anyaszentegyház vándorútján

4. Kívánságok temetője, keserűség átka

IV. Mózes 11, 4—6. 31—35; 21, 1—9.

A pusztai vándorlás szegényes életformája két kísértést rejt magában. Az egyik — ezt figyeltük meg legutóbb — az aggodalmaskodás és a kétségbeesés: jaj, mi lesz velünk? Elpusztulunk, éhen és szomjan halunk. A másik kísértés — ezzel találkozunk most — a mult visszakívánása és a megkeseredés.

A mindennapi kenyere megvan a vándorló Izraelnek: ott a manna (11, 6c; 21, 5c.). Isten napról napra asztalt terít nekik a pusztában. Ez az asztal szegényes, de elégséges. Közben azonban visszaemlékeznek az egyiptomi életükre, s a mult és jelen életkörülményeinek összehasonlítása erősen az előző javára szól. Úgy látják, hogy nyugodt, boldog és bőséggel teli életkeretből estek ki. Ezért visszasírják régi világukat, visszasírják a „jobb világot“. Régi világuk „boldogsága“ egy egyiptomi étlapban konkretizálódik a szemükben: „Visszaemlékezünk a halakra, amelyeket ettünk Egyiptomban ingyen, az ugorkákra és dinnyékre, a párhagymákra, vereshagymákra és fokhagymákra“ (11, 5). Tulajdonképpen egyszerű, mindennapi ételekre gondolnak: a hal a szegények tápláléka volt. De a régi világuk szegényes menüje is kívánatosabb a jelen egyhangú kosztjánál s gyomruk emlékezése sóvárgó elégedetlenséget szül bennük.

Lélekzetállítóan pontos az a hasonlóság, amely e bibliai versek nyomán a pusztai vándorlás és az anyaszentegyház mai hazai út-szakasza között megvilágosodik előttünk. A mindennapi kenyere megvan és ha szükösen is, talán nélkülözések esodálatos megelégtetésének formájában, de meglesz Isten ígérete szerint a jövőben is a magyar evangélikus papi házaknak. A kenyereünk azonban bizonyára szegényesebb és küzdelmesebb lesz. A régi világ papi életformájához képest valószínűleg alacsonyabb életszínvonalú, kevesebb kényelmű papi életforma vár ránk. A kérdés most ez: a polgári életformából még ki nem esett, de az életkörülményeinkben máris jelentős változáson átment papok, akik a szocializmus további fejlődése során a kényelmes polgári életformából kisebb vagy nagyobb mértékben egyre inkább ki fogunk szorulni, — hogyan tekintünk vissza régi világunkra és nyugodt, aránylag jólszituált nyárszolgárai életformánkra? Milyen érzések ébrednek a mai papi nemzedék szívében, amikor visszagondol a régebbi papi életkörülményekre? Még nem történt nagy változás élethelyzetünkben s máris sok csábos kép integet felénk a mult papi életviszonyaiból. S ez a visszaemlékezés sokszor fájdalmas, keserű, elégedetlen vagy követelőző és álmodozó érzéseket támaszt lelkészekben. A régi, eltűnő, gazdagabb és a még ki nem alakult szegényebb új papi életkeret között történő összehasonlítás sokszor sodor a mult visszakívánásának és a megkeseredésnek lelkiállapotába.

Jól vizsgáljuk meg érzéseinket: amikor mi papok visszasírjuk régi világunkat, mit sírunk vissza belőle? Azt-e, hogy többet szolgálhattunk? Aligha, hiszen ma több dolga lenne és általában több dolga is van a lelkipásztoroknak, mint tíz évvel ezelőtt. Talán azt, hogy egyházunk lelkileg kedvezőbb helyzetben volt? Ez téves lenne, mert Isten Szentlelkének ajándékából ma több a gyülekezeti belső megújulás jele, előrehaladottabb az ébredés, mint tíz esztendeje. Nem inkább azt sírjuk vissza, ami nekünk a régi életformában kellemes és kényelmes volt?! (A szolgálati lehetőségek szűkülésének kérdését most nem említem, mert azzal már foglalkoztunk: a lányomnyi úton vezet tovább a szolgálatunk. Bezáruló szolgálati alkalmak felett való sópánkodás helyett tartunk bűnbánatot azért, hogy mennyi áldott szolgálati lehetőség és alkalom van előttünk, amellyel nem élünk.) Ha kicsit megkaparjuk érzéseinket, legtöbbször elővillan a mult visszakívánásából az önző, emberi érdek és nem a papi lelkület: nekünk volt jobb s a mi kényelmesebb sorsunkat sírjuk vissza. A mi „halunkat, ugorkánkat és dinnyénket, a párhagymáinkat, vereshagymáinkat és a fokhagymáinkat“. Kiderül, hogy mi vágyunk „húsrá“ és elégedetlenkedünk az egyszerű, szegényes manna-eledellel (11, 4). Úgy látszik, az Isten által rendelt „hitvány edelt utálja a mi lelkünk“ (21, 5). Megroskadhatunk a felismerés alatt: a régi papi életformát legtöbbször az óemberünk, az önzésünk, a magunkszeretete kívánja vissza. Hiszen az a papi életforma, amely a pusztai vándorúton osztályrészünké lesz, lelki szempontból nem hátrányosabb, hanem előnyösebb, mert általa az Isten jobban kényszerít bennünket az egyedül Réa hagyatkozó és Benne bízó hitre s ebből a hitből való élésre. A régi papi életforma javarészt csak a gyomrunk, a kényelmünk, a külső életkörülményeink szempontjából volt „jobb“, s legtöbb esetben innen fakad a keserűség. Ez a megkeseredés pedig nagy baj. Az egyház szolgálatát és a gyülekezetek életét bénítják a megkeseredett lelkű lelkésztestvérek, akik a régi világ elveszített életkörülményein keseregnek és a régi papi életformájuk visszakívánásának meddő gyötrelmében fecsérlik el lelki energiájukat. Ahelyett, hogy amik mögöttük vannak, elfelejtének, amik előttük vannak, azoknak nekidölnének, — sóvárogva tekintenek vissza Lót feleségével régi világukra, amelyet Isten elszűesztett mögöttük.

Isten súlyosan megítéli ezt a kesergést és a multnak ezt a visszászóvárgását. A mannával elégedetlen, húst követelő Izrael népe rakásra szedhette és habzsolhatta a fűrjeket, de vesztére: belepusztultak (11, 31—33). A bűnösen visszakívánt hús méreggá lett a szervezetükben. Másik alkalommal pedig a „megkeseredett lelkű népre“ Isten halálosan maró kígyókat bocsátott (21, 4—6). Az egyik helyet, ahol ez történt, „kívánság sírjainak“ nevezték el (11, 34): temetőnek, ahová a mult visszakívánása juttatta az embereket. Egyházunk és papi nemzedékünk temetője lenne, ha nem tudná hitben alázatosan, belső engedelmisséggel és csendes türelemmel elfogadni az egyháznak és szolgálóinak mai küzdelmesebb, szegényesebb életformáját s inkább belefulladásra s inkább keserűségébe és kívánságai-

ba. Sokszor összeszorítja szívemet a félelem: nem lehet büntetlenül megúszni azt, amit egyházunk népe és papjai a régi világ visszasírása tekintetében Isten ellen vétkeznek! Valóban: Isten ellen? Valóban bűn-e a mult visszakívánása és a jelen életformájával szemben történő elégedetlenség? Hogyne. Mert lázadás az Isten ellen: fellázadunk az Isten kezéből kapott pusztai életforma, a manna szegényes és egyhangú elegele ellen. Szolgálati és életkedvünk sokszor meddő sóvár emlékezősekbe fullad bele, és lelkünk erejét keserűség marja halálra. „Izrael nem a pusztá viszontagságaiban, hanem az Istennel szemben való ellentállásban ment tönkre“ (Kroeker). Ma is így van: nem a szocializmus világában vezető vándorútunk viszontagságaiban megy tönkre egyházunk, hanem mérhetetlen lelki károkat okoz magának és belső egyházi szabotázst hajt végre a régi világ hitetlen, önző visszasírásával. A pusztá viszontagságait áldássá változtathatja az Isten rajtunk, de a lázadó keserűséggel magunk fordítjuk átokká az áldást.

Az anyaszentegyház vándorútján mi, mai lelkészemzedék fogadjuk el Istentől az egyszerűbb életet, egyhangúbb kenyeret, küzdelmesebb életformát, s menekülünk meg attól, hogy régi világunk visszasírása és mai papi életkörülményeink felett való kesergés megbénítsa belülről szolgálatunkat és keresztyén életünket.

Veöreös Imre.

A munka keresztyén értelme a szocialista termelési rendben

— Beszámoló —

A Magyarországi Ökumenikus Bizottság Tanulmányi Albizottsága 1950. november 30-tól december 2-ig tanulmányi konferenciát rendezett Budapesten. Erre az alkalomra mintegy 35 református és evangélikus teológiai tanár, lelkész, laikus és teológiai hallgató gyűlt egybe és alapos szakelőadások nyomán élénk és termékeny eszmecsere folytattak a munka és a keresztyén hivatás jelenkori problémáiról. A tanulmányi albizottság az Ökumenikus Világtanács tanulmányi programjából (lásd a Lelkipásztor 203—210. lapjain) azt a problémakört emelte ki, amely a most kialakuló szocialista termelési rendben élő keresztyénséget különösen is érdekli. Tette pedig ezt abban a reményben, hogy ha sikerül ebben az új helyzetben megragadnunk az ígének a munkára és a hivatásra vonatkozó üzenetét, ez nemcsak magunknak válik hasznára, hanem jó szolgálatot tehetünk vele a nyugati keresztyénségnek is, mely csak a kapitalista termelési és társadalmi rendet ismeri. A konferencia azzal a célkitűzéssel tárgyalta a kérdéseket, hogy feladatunk nem lehet kívülálló kioktatása, hanem a munka és hivatás kérdéseire vonatkozólag az ige feleletét kell keresnünk és közvetítenünk az ige üzenetét keresztyének számára.

Makkai László tartotta az első előadást „A munka problémája a XX. század társadalmában“ címen. Széles társadalmi-történelmi alapon mutatta meg

a jelenkori munkaviszonyok problematikáját s főleg azt emelte ki, hogy a mai termelő munkára jellemző a dolgozók egyre nagyobb munkacsoportokba tömörülése, melynél a munka feltételeit és körülményeit nem az egyes ember, hanem a közösség szabja meg és alakítja ki. A következő két előadás foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy mit mond a Biblia a munkáról. *Kállay Kálmán* előadása kiemelte, hogy a munka az Ószövetségben nem átok és nem törvény, hanem Isten teremtési rendje, amelyet Isten beleteremtett az emberbe, Isten nem a munkát és nem az embert, hanem az anyagot átkozta meg, melyen az ember munkáját végzi. A munka viszont nem törvény, mint azt Richardson ökumenikus tanulmánya véli, hanem Isten teremtési rendje: éppen ezért a megváltás rendje a munkát nem szünteti meg, jóllehet a törvényt megszünteti. *Karner Károly* előadásában rámutatott arra, hogy az Újszövetség magától értetődőnek tartja a keresztyén ember munkára való kötelezettségét. Pál apostol szavával és példájával is becsületbeli dolognak hirdeti, hogy minden keresztyén ember dolgozzék, — egy oly világban, amelyben a testi munka szabad ember számára szégyen számba ment. A munka újszövetségi értékelésére irányt mutat az, amit Jézus Isten és Önmaga szüntelen munkálkodásáról mond, és amit Pál apostol Isten munkatársairól ír. Az előadás megvonta a kapcsolatot a munka és a cselekedetek között is s ily módon a munka kérdését a kegyelemből hit által való megigazulás fényébe helyezte. Ezek a megállapítások egybehangzottak a következő előadás fő tételeivel, melyet *Pröhle Károly* „Luther tanítása a munkáról“ címen tartott, s így már eleve világossá vált az, hogy Luther a munkáról szólva a Szentírás üzenetét szeláttatta meg saját korában. Az előadás feltárta, hogyan tette lehetetlenné a kegyelemből hit által való megigazulás felismerése a munka középkori értékelését és hogyan vezette Luthert a mindennapi munka pozitív értékelésére. Saját korától való lényeges eltérése pedig a hivatal gondolatával kapcsolatban világosodott meg, melynél Luther a munka etikáját nem egyszerűen individuál-etikai, hanem szociál-etikai alapokra építi. Az utolsó előadásban *Török István* „A munka a keresztyén etika fényében“ címen a munkának a teremtéshez, a bűnhöz, a törvényhez, az evangéliumhoz és a megváltáshoz való viszonyát mutatta fel rendszeres áttekintéssel.

Minden előadást *élénk eszmecsere* követett, melyeknek fő csomópontjai a következők voltak: 1. Kimeríti-e az Ótestámentom tanítását az, hogy a munka Isten teremtési rendje? Nem szól-e az Ótestámentom a munka törvényéről is? 2. Luther munkáról szóló tanítása nem reked-e meg a feudalizmus gondolatvilágában? Ezen a ponton Trötsch és Max Weber rég megcáfolt beállítása még mindig akadályozza a tisztánlátást és sokan ezért nem látják, hogy Luther nem teremtett ugyan új munkaviszonyokat és nem alkotott új társadalmi elméletet, de az evangélium egészen új felismerése alapján a munka egészen új értékelését hozta. 3. Hogyan szólaltathatjuk meg az igét a munka mai kérdéseire nézve? Világossá vált, hogy nemcsak Kálvin, hanem Luther öröksége is kötelez a mindennapi munkában való részvételre, de az ebből adódó részletkérdésekben nem alakult ki egyöntetű vélemény.

A konferencia jelentős munkát végzett az alapvetés terén, de további munkára és újabb találkozásra van még szükség ahhoz, hogy az igének a munkára vonatkozó üzenetét a ma embere számára világosan meg tudjuk fogalmazni.

Utmutatás

egyházközségi pénztári naplók vezetéséhez és egyházközségi költség-előirányzatok, számadások és vagyommérlegek készítéséhez.

Nem kétséges az, hogy az egyház lelki munkájától elválaszthatatlan annak anyagi megalapozása. Ezért az anyagiak kezelésével járó számviteli teendőket sohasem fogjuk egészen kiküszöbölhetni az egyházi szolgálatból. Arra viszont törekednünk kell, hogy az egyházi számvitel minél kevesebb szellemi erőt s időt vegyen igénybe s a mellett mégis minél áttekinthetőb képet adjon az anyagi helyzetről. Ez a cél vezetett akkor, amikor több éve számvetőszéki tapasztalat alapján 1947-ben elkészítettem egyházmegyénk számára az alábbi mintákat és tájékoztatót. Ez az útmutatás az áttekinthetőség és a felülvizsgálat megkönnyítése végett az általános kereteket egyöntetűen szabja meg, de a részletekben megadja a helyi viszonyokhoz való rugalmas alkalmazkodás lehetőségét. Egyházmegyénk számvetőszeke 1948. óta egyházközségeink számára ezt az útmutatást tette kötelezővé. Jól bevált. Bebizonyosodott, hogy ez az útmutatás nemcsak a számadáskészítőknek nyújtott jó segítséget, hanem az egyöntetű rendezés következtében lehetővé tette az egyházközségi számadások gyors ellenőrzését, egybevetését és kiértékelését is. Pl. a gyülekezetek a főpénztári számadás A. II. és B. II. tételeinek egybevetésével könnyen megállapíthatják vagyonuk tiszta jövedelmét; vagy a zárszámadás alapján tiszta képet alkothatnak a gyülekezet anyagi forrásainak arányáról és terheinek megoszlásáról. Együttal lehetőséget ad az egységes minta arra, hogy több gyülekezet számadási adatainak egybevetésével megfigyelhetjük például az egyes gyülekezetek adakozási, adózási készségét.

Mintak

EGYHÁZI FŐPÉNZTÁR SZAMADASI FŐKÖNYV

A. Bevétel.

— I. Múlt évi pénztármaradvány.

—	1. Pénztármaradvány az 19... évről	—,--
—	Összesen	—,--

— II. Az egyházközségi vagyon jövedelme.

—	1. Templom és felszerelése jövedelme	
	a. Ülöhelymegváltási díjak	—,--
	b. Térítés viágításért, gyertyapénz	—,--
	c. Harangoztatásért	—,--
	2. Gyülekezeti, ifjúsági ház (terem) jövedelme	
	a. Alkalmi igénybevételért	—,--
	b. Térítés fűtésért, viágításért	—,--
	3. Temető és felszerelése jövedelme	
	a. Sírhelymegváltási díjak	—,--
	b. Temetői fű	—,--

	4. Egyházi felszerelés használati díja	---	---
	5. Könyvtárhasználati díjak	---	---
---	6. Javadalmi vagyon jövedelme		
---	a. Szolgálati lakások hasznobérértéke	---	---
---	b. Javadalmi földek hasznobérértéke	---	---
	c. Javadalmi fajárandóság úrbéresektől	---	---
	d. Ujonan juttatott földek hasznobérértéke	---	---
---	7. Bérépületek jövedelme	---	---
---	8. Nem-javadalmi földingatlanok jövedelme	---	---
---	9. Urbéres vagyonrész jövedelme	---	---
---	10. Szőlő- és borgazdaság jövedelme	---	---
---	11. Kamatjövedelem	---	---
---	Összesen	---	---
---	III. Egyháztagok önkéntes adakozása.		
---	1. Egyházközségi célokra	---	---
---	2. Egyházi közcélokra	---	---
---	Összesen	---	---
---	IV. Egyházi adó.		
---	1. Személyi adó		
---	a. Termény: ... kg búza, ... kg rozs, ... liter bor	---	---
---	b. Szolgálmány: ... igásnapszám, ... kézinapszám	---	---
---	c. Kézpénz	---	---
---	2. Százalékos adó: ... %	---	---
---	3. Önkéntes megajánlás	---	---
---	Összesen	---	---
---	V. Segélyek.		
---	1. Lelkészi kongrua-államsegély és korpótlék	---	---
---	2. Egyházi segélyek	---	---
---	3. Egyéb segélyek	---	---
---	Összesen	---	---
---	VI. Különféle bevételek.		
---	1. Leány- és fiókegyházközségek évi járuléka	---	---
---	2. Egyházi ünnepségek és rendezések jövedelme	---	---
---	Összesen	---	---
---	VII. Atmeneti bevételek.		
---	1. Kezelési tételek	---	---
---	Összesen	---	---
---	VIII. Rendkívüli bevételek.		
---	1. Tartaléktőkék és alapok felhasználása	---	---
---	2. Tartalékosított termények eladása	---	---
---	3. Vagyoneiadás	---	---
---	4. Rendkívüli egyházi adókiivetés	---	---
---	5. Kölcsönfelvétel	---	---
---	Összesen	---	---

B. Kiadás.

---	I. Személyi kiadások.		
---	1. Lelkészi illetmény: NN-nek		
---	a. Lakás hasznobérértéke (ill. lakáspénz)	---	---
---	b. Földingatlanok hasznobérértéke	---	---

	c. Ujonan juttatott földek haszonbérértéke	—	—
	d. Fajárandóság: ...öl fa értéke	—	—
	e. Terményjárandóság: ...búza, ...rozsa, ...bor	—	—
—	f. Kézpénz	—	—
—	g. Kongrua-államsegély és korpótlék	—	—
—	2. Kántori illetmény: NN-nek (1. tétel mintájára részletezve)	—	—
—	3. Egyházi illetménye: NN-nek (1. tétel mintájára részletezve)	—	—
—	4. Egyházi gondnok tiszteletdíja: NN-nek	—	—
—	5. Egyházközségi jegyző tiszteletdíja: NN-nek	—	—
—	6. Közterhek egyházi javadalmak után	—	—
—	a. Illetményadó	—	—
—	b. OTI járulék	—	—
—	Összesen	—	—

II. Az egyházközségi vagyron terhei.

—	1. Templom és felszerelése terhei		
	a. Épületkarbantartás	—	—
	b. Fűtés, világítás, tisztogatás	—	—
	c. Felszerelés javítása és pótlása (óraóraj, harangkötél, kisebb orgonajavítás, stb.)	—	—
	d. Oltári és csillárgyertyák	—	—
—	2. Gyülekezeti, ifjúsági ház (terem) terhei (részletezés az 1. tétel mintájára)	—	—
—	3. Temető és felszerelése terhei	—	—
—	4. Egyházi felszerelés karbantartása	—	—
—	5. Könyvtárak kiegészítése	—	—
—	6. Javadalmi vagyron terhei		
	a. Szolgálati lakások és melléképületek karbantartása, kéményseprési díja, tisztogatása, felszerelésük javítása és pótlása	—	—
	b. Javadalmi földek terhei	—	—
	c. Urbéres fajárandóság kitermelése, fuvarozása	—	—
	d. Ujonan juttatott földek terhei	—	—
—	7. Bérépületek terhei	—	—
—	8. Nem-javadalmi földingatlanok terhei	—	—
—	9. Urbéres vagyronrész terhei (fakitermelés, adórész)	—	—
—	10. Szőlő- és borgazdaság jövedelme	—	—
—	11. Tűzkárbiztosítás (esetleg épületek szerint részletezve)	—	—
—	12. Közterhek egyházi vagyron után		
	a. Földadó, b. Házadó, c. Illetékegyenérték	—	—
—	13. Pénztőkék kezelési költségei (csekkszámra)	—	—
—	Összesen	—	—

III. Egyházközségi lelki belmissziói munka.

—	1. Urvacsorai bor és ostya	—	—
—	2. Egyházi összejövetelék, rendezések		
	a. Fűtés, világítás, takarítás	—	—
	b. Utiköltség vendégladókknak és konferenciákra	—	—
	c. Evangélizáció költsége	—	—
—	3. Ingyenes iratterjesztés		
	a. Keresztelési és konfirmációi emléklapok	—	—
	b. Családi emlékkönyvek, bibliák	—	—
	c. Röpiratok és egyéb kiadványok	—	—

—	4. Szegénygondozás, jótékonyság	—
—	5. Egyházi lapok előfizetése (részletezve!)	—
—	6. Belmissziói Munkaprogramm	—
—	7. Szórványgondozás	—
—	8. Egyházközségi kiadványok	—
—	Összesen	—
—	IV. Egyházközségi közigazgatás.	—
—	1. Hivatalos utiköltségek ésapidíjak	—
—	2. Lelkészi hivatali költségek.	—
—	a. Fűtés, világítás, takarítás	—
—	b. Írószerek	—
—	c. Postaköltség	—
—	3. Egyházi adó- és vagyonkezelés költségei	—
—	4. Nyomtatványok	—
—	5. Hivatalos lapok előfizetése	—
—	Összesen	—
—	V. Egyházi közterhek.	—
—	1. Egyházmegyei járulék	—
—	2. Egyházkerületi járulék	—
—	3. Egyházi közalapi járulék	—
—	4. Egyetemes nyugdíjintézeti járulék	—
—	5. Egyházmegyei gyámoldai járulék	—
—	Összesen	—
—	VI. Egyháztalagok önkéntes adakozása.	—
—	1. Egyházközségi célokra	—
—	2. Egyházi közcélokra	—
—	a. Külmisszió	—
—	b. Gyámintézet	—
—	c. Özvegy-papnék	—
—	d. Sajtó	—
—	e. Árva-ügy	—
—	f. Ifjúsági munka	—
—	g. Bibliaterjesztés	—
—	h. Lelkésznevelő Intézet	—
—	i. Budapesti Evang. Gimnázium	—
—	j. Egyházmegyei Gyámolda	—
—	k. Fogházmisszió	—
—	Összesen	—
—	VII. Különléle kiadások.	—
—	1. Vegyesek	—
—	Összesen	—
—	VIII. Atmeneti kiadások.	—
—	1. Kezelési tételek	—
—	Összesen	—
—	IX. Rendkívüli kiadások.	—
—	1. Előre nem látottakra (fentiek 2%-a)	—
—	2. Adósságtörlesztés (részletezve!)	—
—	3. Tartaléktőkék és alapok növelése (részletezve!)	—
—	4. Termények tartalékolása (részletezve!)	—
—	5. Vagyongyarapítás (ingatlanvétel, ingóságvétel) (részletezve!)	—
—	6. Épületrenoválás (részletezve!)	—
—	Összesen	—

ZÁRSZAMADÁS.

A. Bevétel.

I. Múlt évi pénztármaradvány	---	---
II. Az egyházközségi vagyon jövedelme	---	---
III. Egyháztalagok önkéntes adakozása	---	---
IV. Egyházi adó	---	---
V. Segélyek	---	---
VI. Különféle bevételek	---	---
VII. Atmeneti bevételek	---	---
VIII. Rendkívüli bevételek	---	---
Összesen:	---	---

B. Kiadás.

I. Személyi kiadások	---	---
II. Az egyházközségi vagyon terhei	---	---
III. Egyházközségi lelki, belmissziói munka	---	---
IV. Egyházközségi közigazgatás	---	---
V. Egyházi közterhek	---	---
VI. Egyháztalagok önkéntes adakozása	---	---
VII. Különféle kiadások	---	---
VIII. Atmeneti kiadások	---	---
IX. Rendkívüli kiadások	---	---
Összesen:	---	---

Bevétel	---	---
Kiadás	---	---
Pénztármaradvány	---	---

C. Vagyonkimutatás.

I. Cselekvő vagyon:

1. Értékpapírok	---	---
2. Takaréketétek, folyószámlák	---	---
3. Követelések, bérhátralékok	---	---
4. Egyházi adó-hátralék	---	---
5. Termények, áruk	---	---
6. Készpénz	---	---

II. Szenvedő vagyon:

1. Kölcsönök	---	---
2. Ingatlanveteli, építkezési tartozások	---	---
3. Személyi tartozások	---	---
4. Dologi tartozások	---	---
5. Közteher tartozások	---	---
6. Egyházi köztehortozások	---	---
7. Egyéb tartozások	---	---

Tiszta vagyon ..... év végén ---

....., 195..... december hó 31-én.

.....
egyházi gondnok.

ALAPPÉNZTÁR

a. Templomalap.

A. Bevétel.

I. Mult évi pénztármaradvány		---	---
II. Az alapvagyon jövedelme			
1. Kamatok		---	---
2. Földbér		---	---
III. Önkéntes adakozás			
1. Egyházi főpénztár Kiadás VII. 1. b. tételéből		---	---
IV. Egyházi pénztár járuléka			
1. Egyházi főpénztár Kiadás X. 3. tételéből		---	---
V. Segélyek			---
VI. Alaptőkemozgósítás			
1. Betétfelvétel		---	---
2. Kölcsonadott tőkék visszafizetése		---	---
3. Alapvagyoneledés		---	---
Összesen		-----	-----

B. Kiadás.

I. Az alapvagyon terhei			
1. Földadó		---	---
II. Különféle kiadások			---
III. Tőkeelhelyezés			
1. Bankbetét		---	---
2. Kölcson		---	---
3. Ingatlanvétel		---	---
IV. Alapfelhasználás			
1. Templómépités		---	---
2. Templomrenoválás		---	---
Összesen		-----	-----
Bevétel		---	
Kiadás		---	
Pénztármaradvány		-----	

C. Vagyonkimutatás.

1. Földingatlan: ..... öf, ... dűfőben, ... hrsz.	---
2. Bankbetét: X banknál, ... sz. betétkönyvön	---
3. Kölcson: NN-nél	---
4. Készpénz	---

Tiszta vagyon 195..... év végén -----

b. Lelkészlakalap stb.

Ennek mintájára minden alapról egyenként kell számadást készíteni, de ha nem volt pénztárforgalom, elég a C. alatti vagyonkimutatás.)

Alapvagyongkimutatás.

a. Templomalap	---
b. Lelkészlakalap	---
Összesen (az egyes alapok tiszta vagyonának összesítése)	-----

....., 195..... december hó 31-én.

.....
alapgondnok.

VAGYONMÉRLEG

Lásd jegyzetet a végén!

A. Vagyon.

I. Az egyházközség szabad használatában.

1. Épületek és belsőségek.		
a. Templom, Luther-tér 25. szám alatt, 106 öl belsőséggel, 51. hrsz.	—	—
b. Gyülekezeti ház, (fenti leírással)	—	—
c. Lelkészlak, Luther-tér 23. szám alatt, 245 öl belsőség-gel, 49. hrsz.	—	—
2. Földek és hasznohajtó jogok.		
a. Temető, 1215 öl, Temetődűlőben 257. hrsz.	—	—
b. Lelkészi javadalmi földek: 1 kat. hold 30 öl szántó a Káposztásdűlőben 2118. hrsz., 887 öl legelő a Kisrétek dűlőben 3391. hrsz., 430 öl szőlő a Kövesdűlőben 2953. hrsz.	—	—
c. Kántori javadalmi földek: fenti mintájára	—	—
d. Osztatlan javadalmi földek, vagy újonan juttatott föl-dek: részletezve a fentiek szerint, azután: Az 1945. évi földreform alapján lelkészi, kántori és harangozói java-dalom céljára igényelt és juttatott földek, az egyház-község tényleges birtokában, de telekkönyvileg nincse-nek az egyházközségre írva	—	—
e. Urbéres vagyonrész: 378 kat. hold közös erdőből 28/640-ed rész	—	—
f. Lelkészi és kántori fajárandóság 12 öl az Urbéres községtől	—	—
3. Templomi felszerelés (harangok, oltár, padok, orgona, stb.)	—	—
4. Egyéb felszerelés		
a. Gyülekezeti ház felszerelése	—	—
b. Lelkészlak felszerelése	—	—
c. Kántori lakás felszerelése	—	—
d. Gyülekezeti könyvtár	—	—
5. Értékpapírok (részletezve, leírással)	—	—
6. Takarékbetétek, folyószámlák, csekkszámlák (részletezve)	—	—
7. Követelések, bérhátralékok (részletezve)	—	—
8. Egyházi adónátralék	—	—
9. Termények, áruk		
a. Tartalékolt fa, 2 öl, a régi iskola udvarán	—	—
b. Esketési bibliák, 7 db, a lelkészi hivatalban	—	—
10. Készpénz az egyházi főpénztárban	—	—

Összesen

II. Kötött célú vagyon.

11. Épületek és belsőségek (részletezés I. tétel mintájára)	—	—
12. Földek és hasznohajtó jogok (2. tétel mintájára)	—	—
13. Felszerelések	—	—
14. Értékpapírok	—	—
15. Takarékbetétek, folyószámlák (6. tétel mintájára)	—	—
16. Követelések, bérhátralékok (részletezve)	—	—
17. Termények, áruk (9. tétel mintájára)	—	—
18. Készpénz	—	—

Összesen

B. Teher.

I. Az egyházközség terhei.

1. Kölesönök, ingatlanvételei és építkezési tartozások (ujjonan juttatott földek értéke. A I. 2. d. szerint)	— —
2. Személyi tartozások	— —
3. Dologi tartozások	— —
4. Köztehetartozások	— —
5. Nyugdíjintézeti tartozások	— —
6. Egyházkormányzati járulékok tartozások	— —
7. Egyéb tartozások	— —

Összesen

II. Alapok és letétek.

8. Alapok és letétek tiszta vagyona (Alapszámadás szerint felsorolva)	— —
9. Alapok és letétek szenvedő vagyona	— —

Összesen

C. Vagyonmérleg.

A. Vagyon:

I. Az egyházközség szabad használatában	— —
II. Kötött célú vagyon	— —

B. Teher:

I. Az egyházközség terhei	— —
II. Alapok és letétek	— —

Tiszta vagyon az 195..... év végén

D. Egybevetés.

Tiszta vagyon 195..... évi december hó 31-én	— —
Tiszta vagyon 195..... évi december hó 31-én	— —
Vagyongyarapodás — Vagyoncsökkenés	— —

....., 195..... évi december hó 31-én.

P. H.

.....
egyházközs. jegyző

.....
egyházközs. felügy.

.....
lelkész

.....
egyházi gondnok

.....
alapgondnok

Jegyzet: Egyetemes utasítás szerint a vagyonmérlegben az épületeknél, belsejéknél, földeknél egyenként fel kell tüntetni, hogy hol, milyen helyrajzi számok alatt fekszenek és mennyi a területük s mi a rendeltetésük. Betétkönyveknél meg kell nevezni a pénzügyintézetet, a betétkönyv számát és rendeltetését. A felszerelésekről, könyvtárakról külön leltárkönyvek vezetendők, s azoknak évi zárlati összege kerül a vagyonmérlegbe. A vagyonmérlegben a II. cím alatti vagyon és teher végösszegei ugyanazok.

ZÁR A D É K - m í n t á k.

1.
Alulírott számadásvizsgáló bizottság a .....i egyházközség ezen 195..... évi számadását — mégpedig az egyházi főpénztár és alappénztár számadási főkönyveit és zárszámadásait, valamint az egyházközség vagyonmérlegét — felülvizsgálta, a pénztári naplókkal és segédnaplókkal, adófőkönyvekkel, nyugtákkal, ellennyugtákkal és egyéb számadási mellékletekkel, takarékbetétkönyvekkel és leltári naplókkal egybevetve, rendben találta.

....., 195..... hó .....-án.

számadásvizsgálók.

2.

A .....i egyházközség egyháztanácsa ezen 195..... évi számadást a mai napon tartott ülésén felülvizsgálta, rendben találta, és a közgyűlésnek elfogadásra ajánlja.

....., 195..... hó .....-án.

egyházközs. jegyző.

3.

A .....i egyházközség egyháztanácsa ezen 195..... évi számadást — mégpedig az egyházi főpénztár és alappénztár számadási főkönyveit és zárszámadásait, valamint az egyházközség vagyonomérlegét — felülvizsgálta, a pénztári naplókkal és segédnaplókkal, adófőkönyvekkel, nyugtákkal, el'ennyugtákkal és egyéb számadási mellékletekkel, takarékbetétkönyvekkel és letári naplókkal egybevetve, rendben találta és a közgyűlésnek elfogadásra ajánlja.

....., 195..... hó .....-án.

egyházközs. jegyző.

4.

A .....i egyházközség közgyűlése ezen 195..... évi egyházközségi számadást a mai napon felülvizsgálta, (vagy: az egyháztanács javaslata alapján) elfogadta és a felelős számadóknak a felmentvényt a szokásos fenntartással megadta.

....., 195..... hó .....-án.

egyházközs. jegyző.

egyházközs. felügy.

P. H. le'kész

egyházi gondnok

alagondnok

hitelesítők.

Jegyzet: Ha a felülvizsgálatot nem a számadásvizsgáló bizottság végzi, a 3. és 4. számú záradékot kell használni, ha pedig a felülvizsgálatot csak a közgyűlés végzi az 1. és 3. mintában található részletes felsorolást a 4. mintába kell felvenni.

Tájékoztató

1. Minden egyházközség vezessen egyházi főpénztári naplót, s ennek segédnaplójaként adóbeszedési naplót s offertoriumnaplót. A segédnaplók évvégi zárlati összege átvezetendő a főpénztári naplóba. Az adóbeszedési naplót (naplókat) a helyi szükséglet és az adók nemei szerint kell rovatolni, s végösszegének egyeznie kell az adófőkönyv Lerovás rovatával. Az offertorium-napló rovatolása:

Folyó szám	Dátum	Ünnep, alkalom	Egyház- községi célokra		Egyházi köz- célokra		Összesen		Kiszámlálás igazolása
			Ft	f	Ft	f	Ft	f	

2. Amennyiben az egyházközségnek alapja van, az 1. pontban felsorolt naplókön kívül alappénztári naplót is kell vezetni.

3. Minden pénztárról évente számadást és ezen kívül egyházközségi vagyonmérleget kell készíteni s csatolt minta szerint. A minta címei közül kötelezőek: a) az egyházi főpénztári számadási főkönyvnek bal szélén vonással (—) megjelölt címei és a zárszámadás római számú tételei, b) az alapszámadási minta általános sémája, c) a vagyonmérleg római és arabs számú tételei. Ezek a címek még abban az esetben is kiírandók, ha egy-egy esztendőben üresen maradnak. A löbbi cím útmutatásul szolgál s a helyi szükséglet szerint használható és kiegészíthető.

A mintán — jellel az összeget jelezzük. Az első hasámba az egyes tételek részletösszegei kerülnek, a második hasámba az előző részletösszegek összegezése.

Főkegyházközségre a főpénztári számadási főkönyv tételei közül csak a római számú főcímek kötelezőek, de a vagyonmérleget itt is a minta szerint kell készíteni.

4. A számadási főkönyv tételei után ki kell írni a tételek alatt összesített pénztári naplótételek folyószámait, viszont a pénztári napló megfelelő tételeinél bejegyzendő a számadási főkönyvi fejezet és rovat száma és betűje.

5. A számadási főkönyv minden tételét okmányolni kell, s a számadási mellékleteket a főkönyv tételei szerint kell csoportosítani. Amennyiben egy tételnek több melléklete van, a mellékletekhez összesítést is kell csatolni, úgy, hogy az összesítés a mellékletek alapján könnyen ellenőrizhető legyen. Ha pedig két nem egymás melletti főkönyvi tételnek közös melléklete van, a melléklet az egyik tételhez mellékelendő, a másik tételhez pótlap csatolandó, melyen megjelölendő, hogy a közös melléklet melyik tételnél található.

6. A számadás irodai ív nagyságú, három érték-rovatos papíron készíthető. A három érték-rovat közül az elsőbe a számadási főkönyv kisbetűs tételei, a másodikba az arabs számos tételek és a római számos fejezetek összegei irandók, a harmadik érték-rovatba pedig a hátralék, illetve piros színnel a túlfizetés jegyzendő.

7. Az egész számadás (egyházi főpénztári és alap-számadás és vagyonmérleg) egybefűzve kényszerítő és a végén együtt, a közöli záradékintásként, de a valóságnak megfelelően záradékolandó.

8. A költségvetés és a számadási főkönyv címeinek egyezniök kell.

9. Az egyházközségi vagyonmérlegben az A. 1. 2. 11. és 12. tételeknél az ingatlanvagyon csak akkor kell részletesen felsorolni és leírni, ha az előző évi vagyonmérleghez képest változás állott be, egyébként pedig elegendő a tételek után a végösszeg kiírása, de jegyzetben ilyenkor megjelölendő, hogy melyik évi számadásban található az utolsó teljes felsorolás és leírás.

Pröhle Károly.

Még néhány kertészeti tanács

A Lelkipásztor októberi számának 379. oldalán ajánlott virághajtás kiegészítésül ajánlom a nagyon mutatós, piacképes és keresett *jácint-hajtatást*. Azt is ugyanakkor lehet hajtálni. Igen szép a rózsaszínű jácint. Házilag lehet 3—3 db. hagymát egy cserépbe tenni és úgy hajtani melegen. Lehet pl. két-évenként meleg helyre vinni a cserépeket. Nagyban úgy kell, mint a Lelkipásztor idézett cikkében olvassuk. A gumók beszerezhetők a Magkereskedelmi NV-nél (Bp. Rottenbiller-u. 33).

Kevés befektetéssel lehetne ültetni luc-fenyőt és karácsonyfa-eladásra berendezkedni. Száz darab a 3 évesből kb. 32 Ft. (Kocsosdy János faiskolája Zalaegerszeg). Ha évenként 100 darabot ültetünk, igen csekély befektetéssel megvethetik alapját a fenyőfa eladásnak. A karácsonyfa mindig keresett cikk. Jó, ha zárt helyen tartjuk, bekerített kertben, mert a tolvajok kedvence.

Igen jó volna koszorú-eladásra is berendezkedni. Mindig keresik, különösen nagyobb városokban. Főleg november 1-én igen nagy a kereslet.

A koszorúhoz alapanyag kell elsősorban. Ez lehet fenyő, thuja, mahónia, puspáng (buxus) stb. A thuját, puspángot tavasszal dugványról lehet szaporítani. A mahóniát készen vehetjük, vagy magról szaporíthatjuk. Igen jó nyersanyag, alapanyag a csoda-bogyó (ruscus aculeatus) főleg őszi használatra.

Nyáron szokott lenni elég sokféle virág, melyekkel az alapanyagot felkészíthetjük. Télre azonban gondoskodni kell szárazvirágról is. A frissen hajtlatott rózsza, szegfű s ilyesmi magának a termelőnek is sokba kerül. Télre való tömegvirágok koszorúköltéshez a szalmavirágok. A közismert szalmavirágnál sokkal szebb a golyófüzény (Comphrena), több színben, gömb-alakban. Szép a több színben virágzó sóvirág (Statice). Valamennyi felsorolt virág magvát tavasszal vetjük állandó helyére. Ha február végén, március elején ládikába vetjük a magvakat, kiültetésre előbb kapunk szép palántákat. Van olyan kereskedelmi kertész, aki november 1-re mázsaszámra küldi a koszorú alap-anyagát (fenyő, mahónia, ruscus). Sokan ezeket vesznek be november 1-én koszorú eladásból. Persze a költéshez ízlés kell, amit a papnak bizonyára el tudnak sajátítani. Persze a papok is. Alap-anyag kereskedelmi kertészeti címe: Immortella, Sárkeresztur.

Gyógynövény-termelésre is lehetne berendezkedni (ökörfarkkóró stb.). Előre meg kell azonban szerződni az átvevő vállalattal, hogy a termelendő növényt biztosan átveszi-e.

Ugyancsak jó volna, ha valaki végre mézelő-növények termelésére térne rá, továbbá gyógy- és fűszernövények termelésére (phacelia, pyretrum, salvia, kakukkfű, kömény, koriander). Mindezt holdszámra kellene termelni előzetes megállapodással. Ezeknek a nagyrésze egyuttal mézelő virág is.

Valaki gladiolus, dália, begónia, canna, paeonia (nem a közönséges pünkösdi rózsát), nárcis stb. gumók termelésére is specializálhatná magát.

Tessék választani.

Görög Ernő.

Gyermekistentiszteleti vázlatok

Szabó József püspök a „gyülekezeti gyermekmunka megnövekedett fontosságának szempontjából vezetettve” — mint írja körlevelében — megbízta Kajos János egyházkerületi missziói lelkészt és Kárpáti Emma egyházmegyei diakonisszát egy gyermekistentiszteleti igesorozat összeállításával. A Ferenczy Zoltán és Muntág Andor lelkésszel kiegészült munkaközösség munkálatából közlünk részleteket.

Az igesorozat általában alkalmazkodik a felnőttek istentiszteletének ógyházi perikóparendjéhez. Néhol rövidít vagy változtat az egyszerűség kedvéért, de ott is vigyáz az egyházi esztendő üdvtörténeti sorrendjére. A perikóparend szöszéki (A) és oltári (lekció) ígéihez segítséget is csatol a munkálat. A *belső cél* (rövidítve B. C.) általában megfelel a gyermekbiblikóri munkamódszerben használt belső célnak; a *textus* üzenetének tömören fogalmazott irányvonalát mutatja. A *tanítás* (T) az ige üzenetéből kicsendíthető tanítási anyagra mutat rá rövid lételben. A *vázlat* (V) legtöbbször csak néhány eligazító gondolat. Bevezetés vagy egy kép, vagy a meditáció párszavas töredéke.

A gyermekprédikáció három fő szempontja: rövidség, egyszerűség, képszerűség.

Advent 4.

- A.: Máté 11, 16—24. — Lectio: Fil. 4, 4—7.
B. C.: Jézus mindig közel van. Ez azoknak, akik hisznek, öröm, azoknak pedig, akik nem hisznek, ítélet.
T.: Az igehirdetés mindig megtérésre hív.
V.: Mit vársz karácsonytól? — Minden gyermek elképzei a karácsonyi ajándékát. A szülők azonban gyakran hasznosabban ajándékoznak. Nekünk is vannak elképzeléseink Jézusról. Isten azonban tökéletes ajándékot adott benne. Ragaszkodsz a magad elképzeléséhez? Jézus nélkül maradsz. — Hittel fogadod Isten ajándékát: Jézusod lesz és vele minden öröm a tied. Jézus most is közel van, fogd el!

Karácsony I.

- A.: Lukács 2, 1—20. — Lectio: Ézs. 9, 6—7.
B. C.: Az igazi karácsonyi ajándék Jézus.
T.: Jézus valóságos Isten és valóságos ember.
V.: Karácsony: Krisztus földrejööttének ünnepe. — Az örömszerzés indítéka az Isten karácsonyi örömajándéka. Jézussal örvendeztette meg Isten az embereket, angyalokat. Számodra is ő a legnagyobb ajándék. Egyszerre Isten és ember, büntelen és testben élő. Így üdvösséges ajándék számodra.

Karácsony II.

- A.: Máté 1, 18—23. — Lectio: Tit. 3, 4—7.
B. C.: Jézus a mi szabadítónk.
T.: Engem, elvesztett és elkárhozott embert megváltott.
V.: Jézus = szabadító, Immanuel = Velünk az Isten. — Nélküle nincs szabadulás a bűnből, nélküle nincs velünk az Isten. Káté II. Hitágazat. (Nagy-pénteki von. nélkül.)

Karácsony u. vas.

- A.: Lukács 2, 25—40. — Lectio: Zsid. 13, 8—14.
B. C.: Isten megtartja ígését.
T.: A prófétai jóvendülés és annak beteljesedése.
V.: Jóvendülések a Messiásról. Az idők teljessége. Simeon, Anna és akik Jeruzsálemben a váltságot várták. Bíz-e te Isten ígéréteiben? Várod-e ilyen bizonyossággal az ígélet beteljesedését?

Újév.

- A.: Lukács 13, 6—9. — Lectio: Zsolt. 90, 10—12.
B. C.: Isten kegyelmének köszönhetjük napjainkat.
T.: Az életnek van értelme.
V.: Újévi tervezgetések. Istennek mi lehet a reménysége felőled? Mit mutat az elmúlt év számadása? Mi lenne Isten jogos ítélete? Hála Jézusnak, aki adja még ezt az esztendőt. El ne felejtöd, hogy gyümölcsstermesre adja.

Vízkereszt.

- A.: Máté 2, 1—12. — Lectio: Ézs. 49, 1—6.
B. C.: A pogányoknak is van üdvösségük.
T.: A misszió.
V.: Nemcsak a pásztorokat hívta Isten Betlehembe, hanem a messze földön lakó pogányokat is. Isten ma is hívja Jézushoz a pogányokat. Hívása

a misszionáriusok ajkán szól. Azt akarja, hogy az üdvösség a föld végéig terjedjen.

Vízkereszt u. 1.

A.: Máté 2, 13—23. — Lectio: Róma 8, 35—39.

B. C.: Jézusnak mindig szenvednie kell az emberektől.

T.: A keresztviselő egyház.

V.: Jézus keresztjél hordozza az egyház is, mint az 6 teste. (Egyháztörténeti példák.) Ez azonban nem választ el minket az Istentől.

Vízkereszt u. 2.

A.: Luk. 2, 41—52. — Lectio: Zsolt. 84, 1—5.

B. C.: Jézust a templomban, az igében találod meg.

T.: Az íge (hirdetett, látható) jelentősége.

V.: Hol kereste Mária Jézust és hol találta meg? — Te hol keresnéd őt? — Nem álomban, nem csodában, hanem az igében keresd!

Vízkereszt u. 3.

A.: Máté 8, 5—13. — Lectio: Zsid. 11, 6—10.

B. C.: Amennyit hiszel, annyi a tied.

T.: Mit jelent hinni?

V.: Hol kezdődött a százados hite? Jézushoz ment bajában, hitte, hogy szavával a távolból meggyógyíthatja. Mindezt megkapta. Jézus sok mindent tartogat számodra. Ha hiszel, a tied lesz. (Zsid. 11:1.)

